

Siguldas identitāti veidojošs tematiskais plānojums

III daļa

KULTŪRVĒSTURISKO VĒRTĪBU IZPĒTE UN SAGLABĀŠANAS METODIKA

IZSTRĀDĀTĀJS

SIA MARK arhitekti

SIA "Grupa93"

SIA "Landshape"

SIA "IE.LA inženieri"

Rīga, 2019

SATURS

1.	Ievads	4
1.	Metodika	4
1.1.	Kultūrvēsturisko vērtību izpētē un saglabāšanas metodikas izstrādē lietotie apzīmējumi	4
1.2.	Regulējošie normatīvi un citu pašvaldību pieredze	5
1.3.	Izpētes metodoloģija	8
1.4.	Esošo kultūrvēsturisko vērtību izvērtējuma metodikas izklāsts un pielietošana izvērtējuma veikšanā	10
2.	Esošās kultūrvēsturiskās situācijas raksturojums Siguldā	18
2.1.	Siguldas vēsture un pilsētībūvnieciskā attīstība kultūrvēsturiskās identitātes kontekstā 18	
2.2.	Ainavas kultūrvēsturiskā vērtība	21
2.3.	Kultūrvēsturiski nozīmīgās pilsētas teritorijas	22
2.4.	Parki, skvēri un īpašas kultūrainavas	25
2.5.	Atsevišķas kultūrvēsturiski vērtīgās ēkas un būves	26
2.6.	Kultūrvēsturiski vērtīga pēckaru arhitektūra	48
2.6.1.	“Sociālistiskā reālisma” arhitektūra Siguldā	49
2.6.2.	Modernās kustības arhitektūra Siguldā	50
2.6.3.	Pēckaru arhitektūra ar reģionālām iezīmēm	55
2.7.	Arhitektūras mazās formas	66
2.7.1.	skulptūras un vides objekti	68
2.7.2.	Vēsturiskie žogu risinājumi Siguldā	72
2.7.3.	Vēsturiskie ārtelpas elementi – soliņi, reklāmas stabi, apgaismojuma elementi	75
3.	Siguldas identitāti uzsverošas vadlīnijas un rekomendācijas	82
3.1.	Vispārējais kultūrvēsturisko objektu aizsardzības principu apraksts, atbilstoši piešķirtajai kategorijai	82
3.1.1.	Valsts aizsardzībā esoši objekti	84
3.1.2.	Novada nozīmes kultūrvēsturiskie objekti	91
3.1.3.	Aizsardzības programmām virzāmie objekti	103
3.1.4.	Vēsturiskās ēkas – 2. un 3. kategorija	110
3.1.5.	Citu kategoriju ēkas	111

3.2. Prasības kultūrvēsturiski nozīmīgajām pilsētas teritorijām, tajā skaitā kultūrvēsturisko ēku restaurācijai un pārbūvēm.....	111
3.2.1. Ēku un vides autentiskuma zušanas galvenie iemesli.....	111
3.2.2. Prasības vēsturisko ēku saglabāšanai un uzturēšanai visās siguldas kultūrvēsturiskajās zonās	112
3.2.2.1. Centra perimetrālā apbūve.....	113
3.2.2.2. Kalna–Šveices–Gulbju ielas apbūve	114
3.2.2.3. Vasarnīcu zona ar īpašiem nosacījumiem	116
3.2.2.4. Saules parka apkaime	120
3.2.2.5. Siguldas pils apbūves komplekss	121
3.2.2.6. Krimuldas muižas apbūve	121
3.2.2.7. Turaidas muzejrezervāta apbūves komplekss.....	122
3.2.3. Rekomendācijas pašvaldības atbalstam un iniciatīvai kultūrvēsturisko objektu atjaunošanas veicināšanai	123
3.2.4. Standarta risinājumi kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanai.....	124
3.3. Prasības vides objektu, pieminekļu un mazo arhitektūras formu veidošanai un uzturēšanai.....	125
3.3.1. Vispārīgi noteikumi labiekārtojumam un publiskai ārtelpai.....	125
3.3.2. Prasības tēlniecības un vides dizaina objektu izvietošanai un uzturēšanai.....	126
3.3.2.1. Tēlniecības objekti un skulptūras	126
3.3.2.2. Kioski, nojumes, paviljoni.....	127
3.3.2.3. Citi ārtelpas elementi	128
3.3.3. Prasības žogu izvietošanai un uzturēšanai	128
3.3.4. Prasības apgaismojuma ķermeņu izvietošanai un uzturēšanai.....	129
3.4. Prasības jaunbūvēm kultūrvēsturiskajās teritorijās	131
4. Siguldas identitāti veidojoša tematiskā plānojuma pielikumi.....	133
1. Pielikums. Anketā izmantoto arhitektonisko detaļu nosaukumi	133
2. Pielikums. Žogu paraugi	135
3. Pielikums. Apgaismojuma ķermeņu paraugi	138

1. IEVADS

Atbilstoši Siguldas novada pašvaldības pasūtījumam par “Siguldas identitāti veidojoša tematiskā plānojuma izstrādi” SIA MARK arhitekti” biroja ietvaros 2017. un 2018. gadā veikta Siguldas pilsētas kultūrvēsturisko vērtību izpēte un tā saglabāšanas metodikas izstrāde, kas balstīta uz līgumam pievienoto darba uzdevumu un precizējumiem darba gaitā.

Projekta ietvaros veikta pilsētas teritorijas apsekošana, apzinot kultūrvēsturiski nozīmīgākās pilsētas zonas, tai skaitā vēsturiski iedibinātās pilsētas struktūras saglabātību un potenciālo attīstību, vērtīgākos skatu punktus un pilsētas objektus – parkus, laukumus, mākslas objektus un ēkas.

Balstoties uz apsekojuma un vērtējuma rezultātiem, izstrādātas Siguldas identitāti uzsverošas vadlīnijas gan pilsētelpas, gan esošās un jaunās apbūves attīstībai kultūrvēsturiskajās teritorijās.

Īpaša uzmanība pievērsta kultūrvēsturiskā mantojuma apzināšanai un saglabāšanai, kas balstīta uz vēsturisko ēku un arhitektoniski augstvērtīgu pēckara būvju novērtēšanu, apzinot līdz šim vēl neatklātas kultūras vērtības un izstrādājot metodiku šo būvju aizsardzībai.

Kultūrvēsturiskās daļas projekta sagatavošanā piedalījās:

- arhitekts Mārtiņš Ošāns, projekta vadītājs;
- arhitekte Ilona Markuse, daļas vadītāja – pilsētas apsekošana un fotofiksācija, metodikas izstrāde, arhīva materiālu apzināšana, datu apkopošana, objektu novērtējums, teksts;
- arhitekte, Dr. arch. Agate Eniņa, daļas izstrādātāja – arhīva materiālu apzināšana, objektu novērtējums, teksts, pielikumu vizuālie materiāli;
- arhitekte Krista Beļāuniece, daļas izstrādātāja – pilsētas apsekošana un fotofiksācija, arhīva materiālu apzināšana, datu apkopošana, kartēšana;
- arhitektūras tehniķe Alīna Kļava, daļas izstrādātāja – pilsētas apsekošana un fotofiksācija;
- kartogrāfe Marta Sarkane, SIA “Grupa 93”.

Visi projekta materiāli apkopoti Siguldas pilsētas digitālajā vietnē, kā arī atsevišķi izstrādātās kartēs.

1. METODIKA

1.1. KULTŪRVĒSTURISKO VĒRTĪBU IZPĒTĒ UN SAGLABĀŠANAS METODIKAS IZSTRĀDĒ LIETOTIE APZĪMĒJUMI

- VKPAI/NKMP – Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija līdz 2018.gada jūnijam, vēlāk - Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde;
- MK – Latvijas Republikas Ministru kabinets;
- LR – Latvijas Republika;
- LU - Latvijas Universitāte;

- AMI – Arhitektoniski mākslinieciskā izpēte;
- GNP – Gaujas nacionālais parks;
- LNB – Latvijas Nacionālā bibliotēka;
- TMR – Turaidas muzejrezervāts.

1.2. REGULĒJOŠIE NORMATĪVI UN CITU PAŠVALDĪBU PIEREDZE

Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā, kuru apstiprinājusi Latvijas Republikas Kultūras ministrija, iekļauti 28 Siguldas pilsētas teritorijā esoši pieminekļi. Starp tiem: 1 pilsētībūvniecības objekts, 12 arheoloģijas pieminekļi un 15 arhitektūras pieminekļi.¹

Objektus, kuriem būtu piešķirams valsts vai vietējas nozīmes aizsardzības statuss, novērtē Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde (turpmāk tekstā NKMP), atbilstoši Ministru kabineta (turpmāk tekstā MK) noteikumu Nr. 473 “Kārtība, kādā kultūras pieminekļi iekļaujami valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā un izslēdzami no valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu saraksta” [<https://likumi.lv/doc.php?id=78457>] nosacījumiem.

Valsts aizsardzībā esošu objektu aizsardzību pārrauga NKMP (iepriekš Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija) un to nodrošina Latvijas likumdošana:

- *"Likums par kultūras pieminekļu aizsardzību"* [<https://likumi.lv/doc.php?id=72551>];
- *MK noteikumi Nr. 474 "Noteikumi par kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu, restaurāciju un vidi degradējoša objekta statusa piešķiršanu"* [<https://likumi.lv/doc.php?id=78458>]

un starptautiskie regulējumi par kultūras pieminekļu aizsardzības un atjaunošanas kritērijiem:

- *Venēcijas harta* [https://www.icomos.lv/site/attachments/12/01/2016/Venecijas_Harta.pdf];
- *Vašingtonas harta* [https://www.icomos.lv/site/attachments/01/06/2016/Vashingtonas_harta.pdf];
- *Rīgas harta par autentiskumu un vēsturisko objektu atjaunošanu kultūras mantojuma kontekstā.*

Aizsardzības zonu veidošanas nosacījumus ap kultūras pieminekļiem nosaka *MK noteikumi Nr. 392 "Kultūras pieminekļa aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodika* [<https://likumi.lv/doc.php?id=77333&from=off>], tajās saimniecisko darbību ierobežo likums par “par kultūras pieminekļu aizsardzību”.

2011. gadā SIA „Metrum” Siguldas novada teritorijas plānojuma 2012.–2024. gadam ietvaros izstrādāja esošo arhitektūras pieminekļu aizsargjoslu (aizsardzības zonu) projektu².

Paralēli Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes sarakstā iekļautajām ēkām, būvēm un citiem objektiem, katrā Latvijas pilsētā ir neskaitāmi objekti, kuri ir interesanti un nozīmīgi konkrētās

1. Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde. Pieminekļu saraksts. [<http://mantojums.lv/lv/piemineklu-saraksts/>]

2. Siguldas novada Teritorijas plānojums 2012.-2024. gadam.

[https://www.sigulda.lv/upload/File/terplan2012gala/V_sejums_Pielikumi_izpetes/1_dala_Sigulda/v_sejums_IZ_PETES_Sigulda.pdf]

pilsētas vēstures un attīstības kontekstā. Daudzos gadījumos objekti bez valsts aizsardzības statusa ietilpst lielāku valsts aizsardzības objektu teritorijā, piemēram, pilsētas vēsturiskā centra zonā, kas regulē nosacījumus šādu ēku un būvju uzturēšanai vai pārbūvei.

Taču tie var būt arī atsevišķi, lokāli objekti, kuriem nav nekāda valsts aizsardzības statusa. Šādu objektu noteikšanu un aizsardzību NKMP ir uzticējusi pilsētu pašvaldībām un pašreizējā situācijā nav vienota regulējuma par veidu un metodiku, kā tas būtu veicams. Tāpat nav noteikumu, kas uzliktu par pienākumu pilsētām un pašvaldībām apzināt un novērtēt viņu teritorijā esošās kultūrvēsturiskās vērtības, kas nav iekļautas valsts pieminekļu sarakstā. Līdz ar to ir izveidojusies situācija, ka dažādās Latvijas pilsētās ir atšķirīga pieeja nozīmīgu kultūras objektu noteikšanai un aizsardzībai, un daudzās Latvijas pilsētās tas vispār netiek darīts.

19. gs. otrajā pusē ekonomiskā uzplaukuma un industrializācijas rezultātā pilsētu un lauku teritorijās strauji pieauga būvniecības apjomi, tajā pat laikā strauji zaudējot vēsturisko kultūrvidi un ēkas. Apzinoties vēsturisko ēku iznīcināšanas draudus, Latvijā aizsākās Kultūras mantojuma aizsardzības vēsture. Galvenokārt par nozīmīgu tika uzskatīts viduslaiku un sakrālais mantojums – baznīcas, pilis un pilsdrupas³, kuras, atbilstoši tā laika tehnoloģiskajām iespējām, tika apsektas – aprakstītas, fotografētas un / vai uzmērītas visā Latvijas un Igaunijas teritorijā. Līdz pat mūsdienām šī arhitektoniskā mantojuma grupa ir visplašāk apzināta un aizsargāta un lielākajai daļai cilvēku asociējas ar kultūras mantojuma aizsardzību kopumā.

Izveidojoties Latvijas Republikai, nodibināja Pieminekļu valdi, kura pārņēma iepriekšējo aizsardzības biedrību darbību un tās apkopotos materiālus. Jaunā Pieminekļu valde lielāku vērtību veltīja tautas arhitektūras apzināšanai un fiksācijai.

Laikā, kad Latvija atradās PSRS sastāvā, LPSR Kultūras ministrija un Ministru padome vairākkārtēji pārskatīja un apstriprināja pieminekļu sarakstus. Tā kā ideoloģisku apstākļu dēļ nebija iespējams būtiski palielināt republikas kopējo aizsargājamo objektu skaitu, nereti kultūras vērtības tika apvienotas grupās, piemēram, muižas komplekss vai pilsētas vēsturiskais centrs, piešķirot tam vienu, kopēju aizsardzības statusu.⁴

Daudzos gadījumos šāda uzskaites sistēma ir saglabājusies līdz pat mūsdienām un, uzsākot pilsētas arhitektūras mantojuma apzināšanu, par izpētes pamatteritoriju tiek ņemti iepriekš noteiktie pilsētu vēsturiskie centri (Kuldīga, Bauska, Liepāja) vai vēsturiski veidojušies rajoni – pilsētībūvniecības pieminekļi (Rīga, Jūrmala), atbilstoši NKMP (VKPAI) (Latvijas PSR Ministru padomes) noteiktajām robežām. Apzināt kultūrvēsturisko situāciju ārpus pieminekļu teritorijām uzsākusi vien Kuldīga, līdz ar to Sigulda ir pirmā pilsēta Latvijā, kur apbūve tiek apsekota un novērtēta visā pilsētas teritorijā.

Apbūves novērtējumu lielākajā daļā pilsētu pasūtījusi attiecīgās pilsētas pašvaldība ar mērķi apsekojuma rezultātus iekļaut teritorijas plānojumā, taču apbūves apsekojums var būt arī kādas vēsturiskas biedrības (Bauskas vecpilsētas biedrība)⁵ vai citas organizācijas iniciatīva.

3. Mintauris M., *Arhitektūras mantojuma aizsardzības vēsture Latvijā*, Neputns, Rīga, 2016, 50.lpp.

4. Mintauris M., *Arhitektūras mantojuma aizsardzības vēsture Latvijā*, Neputns, Rīga, 2016, 181.lpp.

5. <http://www.bauskasvecpilseta.lv/daliba-projektos>

Apsekojuma detalizācijas pakāpe dažādās pilsētās ir atšķirīga – pārsvarā tiek noteikta ēku kultūrvēsturiskās vērtības pakāpe ar kopējo apbūves raksturojumu (Rīga, Jūrmala, Bauska), taču Kuldīgā paralēli kopējam kultūrvēsturiskajam un autentiskuma novērtējumam veikta arī ēku apjoma analīze, vēsturisko detaļu uzskaitē un fasāžu krāsojuma izpēte.⁶

Siguldas identitāti veidojoša tematiskā plānojuma izstrādes gaitā tika apkopoti dati par vairāku Latvijas pašvaldību iesaisti kultūras mantojuma saglabāšanā. Lielākajā skaitā pašvaldības iesaistīšanās modeļu trūkst konsekventas programmas ar skaidri definētiem mērķiem un vajadzībām, kā arī ilgstošas un pārmantojamas stratēģijas šo mērķu sasniegšanai. Par paredzētajiem atbalsta mehānismiem un programmām iedzīvotāji netiek pietiekami plaši informēti. Populārākais atbalsta mehānisms ir nekustamā īpašuma nodokļa (turpmāk tekstā NĪN) samazinājums vēsturisku ēku īpašniekiem. NĪN samazinājums tiek lietots lielākajā daļā pašvaldību.

Otrs populārākais atbalsta veids ir informatīvu semināru un praktisko darbu meistarklašu par ēku atjaunošanu organizēšana (Bauskā, Cēsīs, Kuldīgā, Rīgā). Šādu atbalsta programmu organizēšana katras pašvaldības ietvaros norit atšķirīgi – Rīgā, Bauskā un Cēsīs tie ir dažādu biedrību organizēti. Rīgā⁷ un Cēsīs⁸ tie izvērsušies par uz visiem interesentiem, ne tikai attiecīgās pilsētas iedzīvotājiem vēršiem, pārsvarā maksas pasākumiem, kuriem ir neliela vai vispār nav saistība ar pašvaldības programmām. Galvenais vadmotīvs, kas vieno visas privātās iniciatīvas, ir aicinājums vēsturiskās ēkas uztvert kā dzīvesstilu. Bauskas Vecpilsētas biedrības darbība pamazām ir izsīkusi; taču saglabāties savulaik panāktais Pašvaldības līdzfinansējums arhitektoniski māksliniecisko izpēšu veikšanai.

Visplašāk izvērstā programma ir Kuldīgā, kuras darbības kapacitāte vērsta vairākos līmeņos. Pilsētas būvvalde izstrādā stratēģiskos plānus pilsētas attīstībai, kā arī kontrolē to realizāciju, meklē funkcijas un pielietojumu tukšām ēkām, atsevišķi speciālisti strādā pie finansējuma piesaistes dažādiem pašvaldības projektiem, konsultē iedzīvotājus un palīdz noformēt nepieciešamo dokumentāciju. Paralēli būvvaldei darbojas Kuldīgas restaurācijas centrs, kurā pilsētas iedzīvotāji var konsultēties un apgūt nepieciešamās iemaņas ēku apsaimniekošanā un detaļu atjaunošanā. Vienlaikus tiek organizēti informatīvi semināri pilsētas iedzīvotāju un pašvaldības darbinieku izglītošanai, kā arī konferences ar starptautisku speciālistu piesaisti problemātisku un kultūrvēsturisku ēku saglabāšanas jomā aktuālu jautājumu risināšanai. Visi izpētes un informatīvie materiāli ir apkopoti un publicēti Kuldīgas mājas lapā.⁹

Latvijā pieejamas vairākas kultūrvēsturisko ēku saglabāšanas un restaurācijas līdzfinansējuma formas. Ēkas ar valsts aizsardzības statusu var pretendēt uz NKMP¹⁰, Valsts kultūrkapitāla fonda¹¹ un citām finansējuma programmām.

6. **Arhitektoniskā izpētes grupa SIA**, *Kuldīgas pilsētas vēsturiskā centra apbūves inventarizācija*, Rīga, 2009.

7. Koka arhitektūras centrs [<http://www.kalnciemaiela.lv/lv/koka-arhitekturas-centrs/lekcijas/>] un Koka ēku renovācijas centrs “Koka Rīga”. [<http://www.ngkm.lv/>]

8. Koka darbnīca [<https://www.facebook.com/Kokadarbnica/>] un Koka dienas. [<http://kokadienas.lv/>]

9. <http://kuldiga.lv/lv/kuldiga/kuldigas-vecpilseta>

10. <http://mantojums.lv/lv/aktualitates/apstiprinata-kulturas-piemineklu-programma/>

11. <http://www.kkf.lv/index/konkursi/projektu-konkursi/kult%C5%ABras-mantojums.html>

Lielākajā daļā pilsētu līdzfinansējumu var iegūt tikai atjaunojot valsts vai vietējas nozīmes kultūras pieminekļus, piemēram, Jūrmalā¹², Ventspilī¹³ un Liepājā.¹⁴ Atbilstoši apbūves novērtējuma rezultātiem, ēkām ar valsts pieminekļa statusu vai ar kultūrvēsturisku vērtību pilsētas kontekstā ir iespēja pretendēt uz pašvaldību līdzfinansējumu. Šādas programmas pašlaik darbojas Rīgā¹⁵ un Kuldīgā. Kuldīgā līdzfinansējumu konkursi notiek ne tikai ēku un detaļu, bet arī daudzdzīvokļu un dzīvojamo ēku pagalmu labiekārtošanai¹⁶.

Attīstoties pašvaldību izpratnei par kultūras mantojuma nozīmību un izmaiņām pilsētas vidē, nereti pirms vairākiem gadiem veiktie apsekojumu dati kļuvuši nepietiekami plānotajiem attīstības projektiem. Atkārtoti un papildināti pilsētu apsekojumi veikti Kuldīgā un Rīgā. Rīgā fiksētas izmaiņas pilsētvidē, kā arī analizēti vēsturiskie apbūves rādītāji.¹⁷ Kuldīgā, papildus vēsturiskā centra inventarizācijai, veikti izpētes projekti par ielu segumiem, mazajām arhitektūras formām un citiem pilsētvides elementiem. Visas plānotās attīstības programmas tiek balstītas uz vēsturisku izpēti un iegūto datu analīzi, aktīvi iesaistot pilsētas iedzīvotājus lēmumu pieņemšanā.

Lai pilnvērtīgi varētu uzraudzīt vēsturiskā mantojuma saglabāšanu, nepieciešams regulāri atjaunot informāciju par vēsturiskajām ēkām un pilsētvidi, ik pēc vairākiem gadiem veicot atkārtotu apsekojumu vai pastāvīgi uzturot un papildinot esošu datubāzi.

1.3. IZPĒTES METODOLOĢIJA

Projekta ietvaros apsekota visa Siguldas pilsētas teritorija, izņemot industriālās zonas un atsevišķas, izklaidus esošas saimniecības. Apsekojuma shēmu skatīt Attēls 1). Apsekojums veikts vizuāli, bez apdares un konstrukciju zondāžām, no pilsētas publiskās teritorijas, pārsvarā no ielas skatu punkta, nepārkāpjot privātīpašuma robežas, izņemot situācijas, kad tas veikts ar īpašnieka klātbūtni un / vai piekrišanu. Līdz ar to nav apsektas ēkas, kas atrodas zemesgabala dziļumā un analizētas detaļas, kas atrodas ēku aizmugures fasādēs.

Apsekojuma vajadzībām pilsētas teritorija sadalīta zonās ar atšķirīgu apsekojuma intensitāti. Pilsētas centrā [zona 1] un Krimuldas muižas teritorijā [zona 3] veikta visas apbūves apsekošana, fotofiksācija un visu vēsturisko ēku, tajā skaitā saimniecības ēku, inventarizēšana un anketēšana. Daļā pilsētas teritorijas [zona 2] veikta visu ielu un ēku apsekošana, izvērtējot apbūves situāciju, veicot vēsturisko dzīvojamo un sabiedrisko ēku fotofiksāciju un anketēšanu. Anketā atzīmēta vēsturisku saimniecības ēku esamība. Arhitektoniski vai vēsturiski interesantākās saimniecības ēkas iekļautas inventarizācijas anketās kā atsevišķas vienības.

12. Jūrmalas pilsētas domes saistošie noteikumi Nr. 15 "Kārtība, kādā piešķir Jūrmalas pilsētas domes līdzfinansējumu kultūras pieminekļu saglabāšanai", 2013.

13. Ventspils pilsētas domes saistošie noteikumi Nr. 3 "Par kārtību, kādā Ventspils pilsētas pašvaldība sniedz finansiālu atbalstu kultūras pieminekļu saglabāšanai Ventspils pilsētā", 2014.

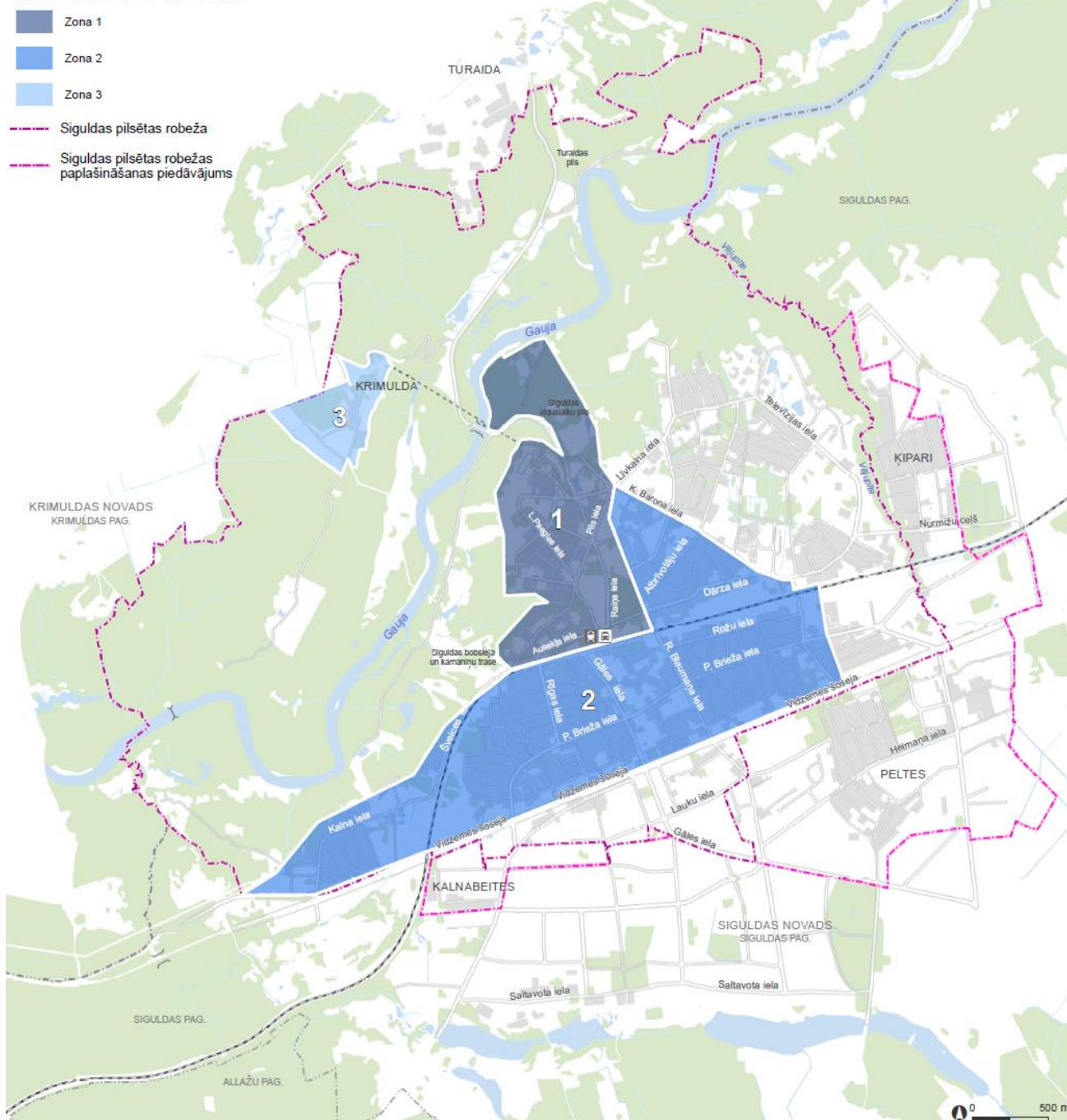
14. Liepājas pilsētas domes saistošie noteikumi Nr. 13 "Par Liepājas pilsētas pašvaldības līdzfinansējumu kultūras pieminekļu saglabāšanai", 2015.

15. <http://atjauno.riga.lv/>

16. <http://kuldiga.lv/lv/kuldiga/kuldigas-vecpilseta/atbalsts-iedzivotajiem>

17. Arhitektoniskā izpētes grupa SIA, Bikše Z., Rīgas apbūves aizsardzības un pilsētībūvniecības pieminekļu teritorijas izpēte, Rīga, 2013.

SIGULDAS IDENTITĀTI VEIDOJOŠS TEMATISKAIS PLĀNOJUMS
III DAĻA. KULTŪRVĒSTURISKO VĒRTĪBU IZPĒTE UN SAGLABĀŠANAS METODIKA
PILSĒTAS APSEKOJUMS

Attēls 1 Pilsētas apsekojuma shēma

Pārējās pilsētas apbūves analīze balstīta uz ielu telpas vispārēju vizuālu apsekojumu un ēku būvniecības gada datu bāzi, pievēršot pastiprinātu uzmanību līdz 1945.gadam būvētajām celtnēm.

Atbilstoši Siguldas pilsētas pašvaldības lūgumam, tika vērtētas ne tikai vēsturiskās ēkas, bet fiksētas arī pēckara un mūsdienu ēkas ar augstvērtīgas arhitektūras iezīmēm. Vērtēšanai tika izvēlētas ēkas ar labu saglabātības un detalizācijas pakāpi. No pēckara perioda pārsvarā

izskatīti projekti ar individuālām un reģionālām arhitektūras iezīmēm, mūsdienu arhitektūrā atzīmētas ēkas, kas jau novērtētas arhitektu vidē un ieguvušas atpazīstamību plašākā sabiedrībā.

Saskaņā ar vienošanos starp izstrādātāju un Siguldas novada pašvaldību¹⁸, inventarizācija un novērtējums netiek veikts pilsdrupām un kapiem visā Siguldas teritorijā, kā arī ēkām Turaidas muzejrezervāta un Siguldas Jaunās pils teritorijā.

Atbilstoši NKMP norādēm, valsts un vietējas nozīmes pieminekļiem netiek veikts atkārtots novērtējums, taču tās ir iekļautas anketās un inventarizētas, precizējot to pašreizējo saglabātības pakāpi. Pašvaldības nozīmes pieminekļi ir iekļauti vērtējuma sistēmā un tiem veikts audits, pārskatot to vērtību un saglabātību, un norādot objektus, kuriem būtu nodrošināms valsts vai pašvaldības aizsardzības statuss.

Saskaņā ar doto uzdevumu, pilsētā tiek noteiktas kultūrvēsturiski vērtīgas pilsētībuvnieciskās teritorijas, kuru atpazīšanai un vērtēšanai par pamatu izmantots esošās situācijas salīdzinājums ar pirmo, 1923. gadā izstrādāto pilsētas plānu “Šematisks Siguldas apbūves rajona projekta plāns” un vēlāka perioda pilsētas apbūves plāniem, savienojumā ar nozīmīgākajiem skatu punktiem, kultūrainavām un pilsētas zaļumvietām – parkiem un skvēriem.

Svarīgs kultūrvēsturisko teritoriju noteikšanas kritērijs ir augstvērtīgas vēsturiskās un jaunāko laiku arhitektūras īpatsvars kopējā apbūvē. Ēku kultūrvēsturiskās vērtības noteikšanai izmantota anketēšanas metode ar novērtēšanu punktu sistēmā, kas arī turpmāk ļautu pamatot katras ēkas novērtējuma pakāpi, kā arī fiksēt un salīdzināt vērtības izmaiņas. Ēkas novērtējuma anketa izveidota speciāli šī apsekojuma vajadzībām, par pamatu ņemot NKMP speciālistu norādes un SIA “Arhitektoniskās izpētes grupas” izstrādāto Kuldīgas pilsētas apbūves apsekojumu.¹⁹

Anketās fiksēti dati, kas saistīti ar ēkas būvvēsturi, konstrukcijām, celtniecības un apdares materiāliem, būvgaldniecības izstrādājumu un detaļu inventarizāciju, objekta autentiskums, arhitektoniskais, kultūrvēsturiskais un tehniskais novērtējums, nozīme pilsētvidē un apkārtējā vidē, kā arī uzskaitītas rīcības ēkas arhitektoniskā tēla atjaunošanai un saglabāšanas nodrošināšanai, kā arī ēkai piederīgās mazās arhitektūras detaļas – žogi, norādes utt. Anketās atzīmēti arī pieejamie vēsturiskie materiāli par konkrēto būvi.

1.4. ESOŠO KULTŪRVĒSTURISKO VĒRTĪBU IZVĒRTĒJUMA METODIKAS IZKLĀSTS UN PIELIETOŠANA IZVĒRTĒJUMA VEIKŠANĀ

Būvju novērtējuma sistēma veidota ar domu, ka tas ir ikdienas darba instruments būvvaldes speciālistiem, saskaroties ar kultūrvēsturisku ēku pārbūves projektiem.

Datu bāze veidota vairākos līmeņos. Visa vizuālā un datu informācija apkopota arcgis kartē, kur to var ērti savietot ar jebkuru citu pilsētas plānošanas informāciju. Arcgis kartes

¹⁸ Siguldas novada pašvaldības 31.07.2018 vēstule nr. 5.2-2/2024 Par Siguldas novada identitāti veidojoša tematiskā plānojuma etapu “Kultūrvēsturisko vērtību izpēte un tā saglabāšanas metodika”

¹⁹ Arhitektoniskā izpētes grupa SIA, Lēvalde D., Bikše Z., Lūse L., *Kuldīgas pilsētas vēsturiskā centra apbūves inventarizācija*, Rīga, 2009.

kultūrvēsturiskajā sadaļā norādīta informācija par valsts aizsardzībā esošajiem vietējās un valsts nozīmes pieminekļiem ar to aizsardzības zonām, un pašvaldības nozīmes pieminekļi un to aizsargzonas. Visai apbūvei norādīts kultūrvēsturiskais novērtējums. Inventarizētajām ēkām ir pievienoti fotoattēli un anketās apkopotā informācija, paredzot iespēju pēc dažādiem parametriem atlasīt un identificēt konkrētas būves. Šo karti iespējams veidot pieejamu arī pilsētas iedzīvotājiem.

Ēku inventarizēšanas anketas apkopotas tabulas formātā, izmantojot kopēju *Microsoft Office Excel* faila *Worksheet* formātu. Ēkas kārtotas pēc adreses alfabēta secībā, atsevišķi izdalot Krimuldas muižas un tai pieguļošās teritorijas apbūvi. Failā pievienota galvenā informācija ar vērtējuma kritērijiem un aprakstiem.

Pašreizējais ēku novērtējums ir provizorisks, ņemot vērā ierobežojumus ēku apsekojumā (tikai no ārpusēs, nereti tikai vienā, ielas skatā). Pilnvērtīgam ēku novērtējumam ir jāapkopo dati ne tikai par tās ārējo tēlu, bet arī sākotnējā plānojuma un interjera saglabātību.

Turpmākajā darbībā rekomendējam datu bāzi papildināt ar sadaļām par fasāžu krāsojumu un arhitektoniski māksliniecisko inventarizāciju (AMI) veikšanu, sabiedriskām un jaunāka perioda ēkām – arī par interjeru, par ko informācija šajā projekta stadijā netika apkopota.

Kopumā detalizēts novērtējums un inventarizācija veikta 328 ēkām.

Vērtējuma anketas pirmajās deviņās ailēs apkopota pamatinformācija par ēku:

- **adrese** – ielas nosaukums un ēkas numurs vai kopējais saimniecības nosaukums;
- **kadastra numurs** – konkrētās ēkas kadastra numurs. Saimniecības ēkām ar vairākiem kadastra numuriem norādīts tikai viens;
- **ēkas nosaukums**, kas jau iegājies iedzīvotāju sarunvalodā, vai ēkas sākotnējais īpašnieks, saistībā ar kuru var meklēt papildus informāciju valsts arhīvā;
- **statuss** (pieminekļa statuss ar aizsardzības numuru, kā arī norādes par atrašanos pieminekļa aizsardzības zonā). Šajā ailītē dotas norādes par objektiem, kurus rekomendējam iekļaut pieminekļu sarakstā;
- **kultūrvēsturiskās nozīmes vērtība**, kuras aprēķins seko tālākajā tabulas daļā. Šī ailīte ir saistīta ar tālāk esošo ailīti kultūrvēsturiskā vērtība, kur ir norādīts ēkas novērtējumā iegūtais punktu skaits. Ēkas kultūrvēsturiskā vērtība ir viena no galvenajām pozīcijām, kas izvirza turpmākos nosacījumus darbībām ar šo ēku, apkaimju kopējo kultūrvēsturisko potenciālu, iespējamās atbalsta programmas u.c.

Pilsētas apbūve iedalīta **6 kultūrvēsturiskās nozīmes vērtības** pamatgrupās, kur atsevišķām pozīcijām izdalītas apakšgrupas, precizējot informāciju par būvi:

0 – valsts aizsardzībā esoša būve ar valsts vai vietējas nozīmes pieminekļa statusu. Uz šo būvju grupu attiecas visa LR likumdošana par pieminekļu aizsardzību un uzturēšanu;

1 – kultūrvēsturiski augstvērtīga, saglabājama ēka/būve ar augstu autentiskuma pakāpi. Arhitektoniski vērtīgas ēkas, kuru saglabāšanai un aizsardzībai būtu jāpievērš pastiprināta uzmanība. Rekomendējam virzīt valsts aizsardzības statusa iegūšanai vai piešķirt pašvaldības pieminekļa statusu;

2 – kultūrvēsturiski vērtīga, saglabājama ēka/ būve ar augstu vai vidēju saglabātības pakāpi. Siguldas vēsturiskās apbūves pamatapjoms, kurā ietilpst gan vidējas arhitektoniskās kvalitātes ēkas ar labu saglabātības pakāpi, gan kādreiz augstvērtīgas celtnes ar būtiskiem, bet atgriezeniskiem autentiskās substances zudumiem. Šajā kategorijā ietilpst lielākā daļa pašreizējo pašvaldības nozīmes pieminekļu, kā arī ir ēkas, kuru saglabāšanai un aizsardzībai būtu jāpievērš pastiprināta uzmanība;

3 -[kultūr] vēsturiska ēka ar nelielu arhitektonisko vērtību un vidēju vai zemu saglabātības (autentiskuma) pakāpi. Pārsvārā vēsturiskas ēkas ar nelielu arhitektonisko vērtību - saimniecības ēkas, tipveida ēkas u. tml.;

3.1 - vēsturiska ēka ar zemu saglabātības pakāpi. Pārbūvējot un neatbilstoši atjaunojot, neatgriezeniski izmainītas un degradētas būves;

4 – fona apbūvi veidojoša ēka vai būve. Siguldas kontekstā termins "fona apbūve" netiek lietots tā klasiskajā izpratnē, kā kultūrvēsturiskai ēkai pieguļoša, saderīga apbūves daļa. Ēkas Siguldas apbūvē (izņemot 2 kvartālus centrā) izvietotas izklaidus, nereti gruntsgabala dziļumā un pārsvārā vizuāli ir nesaistītas ar tuvāko apbūvi. Tāpēc ar “fona apbūvi” Siguldā apzīmētas mazāk nozīmīgas ēkas gruntsgabala dziļumā, piemēram, saimniecības ēkas, kas gruntsgabala robežās veido fonu dzīvojamai ēkai;

5 – ēka / būve bez kultūrvēsturiskas vērtības/ jaunbūve. Lai vieglāk būtu identificēt vides kontekstu šīs kategorijas ēkām papildus izdalītas apakšgrupas:

5.1 - 20.gs.vidus un otrās puses dzīvojamās apbūves tipveida projekta ēka / būve – gan daudzstāvu, gan mazstāvu dzīvojamā ēka;

5.2 - pēckara ēka / būve ar modernisma vai reģionālās arhitektūras iezīmēm. Ēkas ar Siguldai raksturīgiem apjoma un materiālu risinājumiem ar potenciālu nākotnē tikt novērtētai kā savdabīgai, reģionālai arhitektūrai.

6 – attiecīgajā kultūrvidē un kultūrainavā degradējoša ēka / būve. Balstoties uz Siguldas pašvaldības vēlmi atbalstīt vēsturisko ēku saglabāšanu un kvalitatīvu atjaunošanu, kā galvenā pozīcija šāda vērtējuma piešķiršanai ir nevis ēkas tehniskais vai saglabātības stāvoklis, bet ēkas/būves apjoms apkārtējās apbūves kontekstā. Līdz ar to degradējošs statuss var tikt piešķirts arī arhitektoniski kvalitatīvai ēkai pilsētībūvnieciski neatbilstošā vietā.

- **būvniecības gads.** Ēkām, kurām saglabājušies sākotnējie būvprojekti, norādīts projekta izstrādes gads, pārējām norādīts ekspluatācijā nodošanas gads, atbilstoši Siguldas Būvvaldes sniegtajai informācijai. Šajā ailītē pievienotas arī norādes par nozīmīgāko pārbūvju laiku;
- **arhitekts.** Ēkas projekta sākotnējais autors, kas var arī nebūt arhitekts. Pievienotas norādes par zināmajiem vēlāku periodu pārbūvju autoriem;
- **funkcija** – norādīts pašreizējais ēkas pielietojums. Ēkām, kuras pašlaik netiek izmantotas un stāv tukšas, norādīta “?”;
- **stāvu skaits.** Norādīts pilns stāvu skaits, kā arī norādes par izbūvētu pagraba vai mansarda stāvu.

Turpmākajās pozīcijās tiek inventarizēts ēkas apjoms, konstrukcijas un lietotie materiāli. Ēkām, kurām nav uzskatāmi redzama konstrukcija, atzīmēti būvprojektā norādītie būvmateriāli vai pieņemti balstoties uz arhitektūras tipam raksturīgām pazīmēm, piemēram, ja apmestai ēkai logi un durvis izvietoti ārējā plaknē bez piedurām, tā, visticamāk, būvēta koka konstrukcijās utml.

Kā galvenās pozīcijas izdalītas:

- **sienas** – atsevišķi norādot pamatu, sienas un zemiņu pamatmateriālu, kā arī atsevišķā ailē norādot apdares materiālu un veidu, atsevišķi atzīmējot ēkas daļas, kuras ir siltinātas un / vai sekundāri (vēlākā periodā, neatbilstoši) apšūtas;
- **jumts** – sadaļā par jumtu atzīmēta informācija par jumta formu, pašreizējo un sākotnējo jumta materiālu, jumta izbūvēm, detaļām, tai skaitā skursteņiem. Skatīt 1. pielikumu par tekstā izmantotajiem arhitektūras terminiem;
- **būvgaldniecība** – atzīmēta informācija par ēkas logiem, durvīm, slēģiem, verandām un citām koka konstrukcijām un detaļām. Šajā sadaļā pie pozīcijas 'cits' atzīmēta informācija par metāla detaļu aprīkojumu, stiklojumu un citām saistītām detaļām.

Inventarizācijas aprakstam (izņemot sadaļai sienas, kuru konstrukcijas nomaiņa principā nozīmē jaunas ēkas izbūvi) pievienoti pielietotā materiāla autentiskuma apzīmējumi, kuri, pieraksta optimizēšanai, pievienoti koda veidā. Elementu autentiskums tiek vērtēts punktu sistēmā, kas ietekmē ēkas kopējo autentiskuma pakāpes novērtējumu (skatīt Tabula 1) un novērtējuma anketas paraugu skatīt Tabula 2.

Tabula 1 Elementu autentiskuma apzīmējumi un to atšifrējums

Apzīmējums	Apraksts	Punkti
O	Sākotnēja, oriģināla konstrukcija ar augstvērtīgu (ēkas kvalitātei atbilstošu) amatniecisko izpildījumu, labā vai apmierinošā saglabātības pakāpē. Vēsturiski vērtīgu (līdz ~ Otrajam pasaules karam) ēku, vēlāk piebūvētu daļu sākotnējās konstrukcijas, detaļas, būvgaldniecība.	5
V	Vēsturiska konstrukcija, kas atbilst ēkas kopējai stilistikai. Iespējams, nedaudz vienkāršota attiecībā pret oriģinālu. Arī konstrukcijas, par kurām nav iespējams noteikt, vai tās ir sākotnējas.	4
R	Jauns oriģinālam vai stilam atbilstošs izstrādājums, replika, kur izmantota atbilstoša konstrukcija, materiāls un izpildījums. Arī jaunāka perioda (pēc Otrā pasaules kara) amatnieciski kvalitatīvs izstrādājums, izgatavošanas laikam atbilstošā mākslinieciskā stilistikā.	3
T	Oriģināla konstrukcija sliktā vai ļoti sliktā stāvoklī vai vēsturiska konstrukcija, kas būtiski vienkāršota attiecībā pret oriģinālu, vai vēsturiska konstrukcija sliktā vai ļoti sliktā tehniskā stāvoklī.	2
J	Jauna vai atjaunota konstrukcija, kas risināta oriģinālam neatbilstošā materiālā vai formā, vienkāršojot un samazinot detalizācijas pakāpi utt.	1

D	Pēc formas un materiāla oriģinālam neatbilstoša, ēku degradējoša konstrukcija, apdare.	0
Z	Zudusi detaļa, konstrukcija. Tiek atzīmēta tikai tad, ja tā fiksēta fotoattēlos. Ja konkrētās detaļas vai konstrukcijas zudums, būtiski ietekmē ēkas tēlu, zudums vērtējams kā degradējošs. Pārējos gadījumos tam ir informatīvs raksturs.	0/ informatīvi
n	Konkrētā pozīcija – detaļa, konstrukcija – ēkai nav.	informatīvi

- **Detaļas** – uzskaitītas iepriekšējās sadaļās neuzskaitītās fasādes detaļas, piemēram, margas, pakāpieni u.c., kā arī atzīmētas ēkas teritorijā esoši labiekārtojuma elementi un mazās arhitektūras formas. Iespēju robežās noteikts arī detaļu autentiskums.

Šo tabulas sadaļu vajadzētu regulāri pārbaudīt un papildināt, jo atsevišķu fasādes detaļu nomaiņa nereti tiek veikta bez saskaņota projekta. Tāpat arī aprakstā trūkst norāžu par detaļām ēkas aizmugurējās fasādēs, kā arī informācija par ēkām, kuras aizsedz apstādījumi.

Ēkas **kultūrvēsturisko vērtību** veido astoņu pozīciju vērtības kopsumma. Galvenās pozīcijas ir ēkas arhitektoniskā vērtība un autentiskums jeb saglabātība, ar pārējām pozīcijām tikai koriģējot kopējo vērtējumu.

Saglabātības / autentiskuma vērtību veido 6 galveno ēkas (ārējo) komponentu – apjoms, jumts, jumta materiāls, būvgaldniecība, apdare un detaļas - autentiskuma vidējais koeficients. Pozīcijās, kur saglabājušās gan oriģinālie, gan vēlāka perioda uzslāņojumi, norāda abus vērtējumus, pieņemot vidējo vērtību. Maksimālais iegūstamais autentiskuma punktu skaits ir 5.

Tabula 2 Anketas fragments. Saglabātības / autentiskuma noteikšana

Saglabātība / autentiskums						Autentiskuma pakāpe
Apjoms	Jumta forma	Jumta materiāls	Būvgaldniecība	Apdare	Dekors	
O	O	O	O	O	n	5
O	O	O	J	O	O	4,3
O	O	R	R	R	n	3,8

Arhitektoniskā vērtība – ēkas arhitektoniskās vērtības noteikšanai par pamatu izmantots jau citos Latvijas pētījumos izmantotais formulējums²⁰, savienojot to ar novērtējumu punktu sistēmā (skatīt Tabula 3).

20. Arhitektoniskā izpētes grupa SIA, *Kuldīgas pilsētas vēsturiskā centra apbūves inventarizācija*, Rīga, 2009.

Tabula 3 Arhitektoniskās vērtības apraksts un vērtējums punktu skalā

Apraksts	Vērtējums
Izcilas celtnes, Valsts nozīmes pieminekļi (pilis, baznīcas). Spilgti kāda arhitektoniskā stila paraugi.	12
Arhitektoniski augstvērtīgas celtnes ar reģionam vai periodam raksturīgu stilistiku, celtnes ar bagātīgu dekoru.	9
Labi, kvalitatīvi uzbūvēta ēka ar minimālu dekorējumu. Reģionam raksturīgs celtniecības paraugs (piemēram, saimniecības ēkas ar eksponētām dolomītakmens mūra sienām.	6
Apmierinoši uzbūvēta ēka bez īpaša dekorējuma, arī tipveida būves.	3
Nekvalitatīvi uzbūvētas ēkas bez dekorējuma.	0

Ēkas arhitektoniskā vērtība noteikta (atsevišķos gadījumos paaugstināta), balstoties uz Siguldas lokālajām īpatnībām un līdzšinējo attīstības veidu, cenšoties dot pozitīvu vērtējumu arī raksturīgajai, daļēji unificētajai 20. gs. divdesmito un trīsdesmito gadu dzīvojamai apbūvei.

Tehniskais stāvoklis – ēkas tehniskais stāvoklis ir būtisks ēkas raksturlielums, kas norāda ne tikai uz potenciālo iespēju zaudēt vienu vai otru ēku, bet arī saimnieka attieksmi un spējas apsaimniekot savu īpašumu. Taču tehniskais stāvoklis neietekmē ēkas nozīmību un nedrīkst būt par vienīgo pamatojumu arhitektoniski un kultūrvēsturiski nozīmīgu ēku saglabāšanai vai nojaukšanai (skatīt Tabula 4).

Tabula 4 Tehniskā stāvokļa apraksts un vērtējums punktu skalā

Apzīmējums	Apraksts	Vērtējums/ punkti
Ļoti labs	Nesen restaurēta, atjaunota vai ļoti labi uzturēta ēka/ būve	+1
Labs	Labi uzturēta ēka, kuras atjaunošanai nepieciešami minimāli līdzekļi, piemēram, fasādes vai būvdetaļu pārkrāsošana	
Vidējs	Ēka konstruktīvi labā/ apmierinošā stāvoklī, taču nepieciešams fasāžu remonts, būvgaldniecības izstrādājumu remonts vai jumta remonts	0
Slikts	Nepieciešami lieli ieguldījumi fasāžu remontam un nedaudz konstrukcijām; logu un durvju daļēja vai pilnīga nomaiņa; jumta remonts u.c.	-1
Ļoti slikts	Ēka avārijas stāvoklī. Nepieciešami ļoti lieli ieguldījumi visas ēkas pārbūvei	

Papildus punktu ēka / būve var iegūt par **kultūrvēsturisku nozīmību** - ja ēka saistīta ar kādu nozīmīgu vēstures notikumu, tur dzīvojis slavens cilvēks vai pašai būvei ir īpaša nozīmība, piemēram, Siguldas Bobsleja un kamaniņu trase, kas Latvijas mērogā ir unikāla inženiertehniska būve.

Pārbūves, ēkas tēla izmaiņas – ilgākā ekspluatācijas periodā visas ēkas tiek pārbūvētas, remontētas un citādi pārveidotas un vairāku, salīdzinoši nelielu pārveidojumu kopsumma var būtiski izmainīt ēkas koptēlu un sākotnējo veidolu. Ne visos gadījumos izmaiņas vērtējuma negatīvi, daudzos gadījumos tieši pārveidojumi piešķir ēkai individuālus vaibstus vai konkrētam periodam raksturīgas arhitektūras iezīmes (skatīt Tabula 5).

Tabula 5 Pārbūvju un ēkas tēla izmaiņu apraksts un vērtējums punktu skalā

Apraksts	Piezīmes, precizējumi	Vērtējums/ punkti
Ēka, kas atbilst arhitekta sākotnējai iecerei – sākotnējā apjomā, bez pārbūvēm vai ar minimālām, nebūtiskām izmaiņām. Vai vēsturiskās pārbūvēs izmainītu apjomu, iegūstot jaunu augstvērtīgu objekta identitāti.	Zudušas atsevišķas fasādes detaļas, piemēram, ieejas jumtiņi, slēgi u. tml. Vai ēkas, kas pārbūvētas atbilstoši vēsturiskā perioda prasībām, iegūstot jaunu, arhitektoniski vērtīgu identitāti. Piemēram, Siguldas luterāņu baznīca Pils ielā 1.	+1
Pārbūvētas ēkas, ievērojot ēkas mērogu un pārveidojumu uztveramību. Ēkas, kuru koptēls ir nepabeigts, līdz galam nerealizējot darbus.	Piemēram, 20. gs. trīsdesmito gadu ēkas ar nerealizētu fasādes apdari (neuzklātu apmetumu).	0
Ēkas pārbūves veiktas balstoties uz utilitāru pielietojumu, bez pievienotas arhitektoniskas un mākslinieciskas vērtības, bet ar iespēju atjaunošanas projekta ietvaros atjaunot ēkas tēlu.	Piemēram, pārveidotas/ aizmūrētas ailas, izbūvētas neatbilstošas jumta izbūves, nojauktas, pārbūvētas verandas u. tml. Taču sākotnējais ēkas apjoms ir saglabājies un to iespējams atjaunot.	-1
Kardināli pārbūvēta ēka, kas zaudējusi savu sākotnējo identitāti un arhitektonisko vērtību. Ēkas ar piebūvēm, kas nomāc oriģinālo ēku.	Arī vienkāršota jumta forma, izmainīts ēkas apjoms, izmainīts ēkas augstums utt.	-2

Objekta vērtībai atbilstošs lietojums – pieņemot ēku kā vienotu organismu, svarīgs ir ne tikai tās vizuālais tēls, bet arī atbilstoša funkcija. Ēkas izmantojums var gan celt, gan pazemināt ēkas vērtību un tas ir svarīgs faktors ēkām, kuras ir neapdzīvotas vai kurām nav iespējams atjaunot sākotnējo funkciju (piemēram muižas ēkas) un kurām tiek meklēts jauns pielietojums.

Patina – viena no netveramākajām, savā ziņā arī subjektīvākajām pozīcijām, jo nereti ir grūti definēt robežu starp patinu un virsmas nolietojumu. Sadaļā "patina" vienlaikus ar pašu patinu tiek vērtēta virsmu materiālam atbilstošas, vēsturiskas faktūras un tekstūras vai to zudums, fasāžu virsmu struktūras saderīgums un atbilstība u.c.

Nozīme pilsētvidē, apkārtējā ainavā – Siguldā ir vairāki ikoniski skati, kas jebkuram Latvijas iedzīvotājam asociējas ar šo pilsētu, piemēram, skats pāri Gaujai uz Turaidas un Krimuldas pilīm. Šādu ēku uzturēšana un atjaunošana, kā arī apkārtējās vides un apzaļumojuma veidošana uzliek papildus atbildību darbu veicējiem, lai nesabojātu vai pat nezaudētu šādas nozīmīgas kultūrainavas. Arī pilsētvidē ir ēkas, kas akcentē pilsētas struktūru, iezīmējot pilsētas vēsturisko daļu, vērtīgus skatu punktus, ielu krustojumus u.c. Tā ir abpusēji saistīta ietekme, jo ēka var ne tikai bagātināt ainavu, bet arī tās atrašanās vieta un apkārtējā ainava var celt pašas ēkas nozīmību un vērtību.

Līdz ar to ēkām, kas veido un ietekmē pilsētas struktūru un veidolu, tiek piešķirts **+1** papildus punkts, bet ēkām, kas ir nozīmīga ainavas sastāvdaļa, populārs tūristu fotofiksāciju objekts, tiek piešķirti **+2** punkti.

Ēkām, kurām ir negatīva vizuālā ietekme uz apkārtējo ainavu un vidi, netiek noņemti punkti – tām tiek piešķirts degradējošas ēkas **[6]** statuss.

Novērtējums pilsētvidē - apraksta ēkas izvietojumu zemesgabalā un uztveramību no pilsētas telpas.

Visās iepriekšējās pozīcijās iegūtais punktu skaits summāri apkopots un norādīts ailē **Kultūrvēsturiskā vērtība**. Atkarībā no iegūtā punktu skaita, tiek piešķirta kultūrvēsturiskās vērtības pakāpe no 1 līdz 3, kas aprakstīta jau iepriekš.

Par kultūrvēsturiski augstvērtīgu **[1]** tiek uzskatīta ēka, kuras kopējais novērtējumā iegūtais punktu skaits ir virs **>15**, augstvērtīga ēkai **[2]** punktu skaits ir amplitūdā no **9...15**, bet **[3]** pakāpei –vēsturiska ēka ar zemu saglabātības pakāpi –punktu skaits ir zem **<9**.

Būtiska nozīme, vērtējot ēkas tēla izmaiņas un nosakot zudumus, ir vēsturiskajiem materiāliem un jau iepriekš veiktajām izpētēm. Pētījumā izmantoti:

- vēsturiskie ēku būvprojekti no Siguldas būvvaldes arhīva;
- NKMP (VKPAI) Dokumentācijas centra materiāli;
- Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāli, apraksti, fotogrāfiju un atklātņu kolekcija;
- attēli no interneta vietnēm <http://www.zudusilatvija.lv/>, <https://www.letonika.lv/>, <http://www.segewoldiana.sigulda.lv/>, <http://www.periodika.lv/>.
- zinātniskie pētījumi par Krimuldas muižu (D. Bruģis “Krimuldas muiža”, K. Horsta “Sanatoriju arhitektūra Latvijā 1918-1940”);
- izskatīti materiāli LU Akadēmiskajā bibliotēkā un Latvijas Nacionālā arhīva Kinofotofonodokumentu nodaļā;
- <https://www.google.com/maps> ielu fotofiksācija 2011.–2012. gadā.

Katrai ēkai anketā ir norādīti apzinātie vēsturiskie materiāli.

Projekta ietvaros katrai anketētajai ēkai ir izveidota sava mape, kurā apkopoti pieejamie materiāli– fotofiksācija, būvprojekta kopija, arhīva materiāli un vēsturiski attēli, kas pievienoti nodevumā Pasūtītājam kopā ar pilsētas apsekojuma materiāliem. Visu arhīvu būtu ieteicams digitalizēt, veidojot vienotu datu bāzi.

Pozīcija **zudumi** ir cieši saistīta ar norādēm par **Rīcību arhitektoniskā tēla atjaunošanai**, apkopojot zudušās detaļas, kā arī pievienojot informāciju par inventarizācijā fiksētajām, mainītajām detaļām. Šeit arī pievienotas norādes par acīmredzamiem, steidzamiem darbiem ēkas saglabāšanai.

Pozīcijas, kurās ierakstīta jautājuma zīme “?” nozīmē, ka par to nav pieejama informācija - piemēram, konkrētā detaļa nav redzama no ielas.

2. ESOŠĀS KULTŪRVĒSTURISKĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS SIGULDĀ

2.1. SIGULDAS VĒSTURE UN PILSĒTBŪVNICISKĀ ATTĪSTĪBA KULTŪRVĒSTURISKĀS IDENTITĀTES KONTEKSTĀ

Lai sekmīgi raksturotu esošo kultūrvēsturisko situāciju Siguldā, tika veikta Siguldas vēstures un pilsētbūvnieciskās attīstības izpēte. 2017. gadā, uzsākot darbu pie Siguldas identitāti veidojoša tematiskā plānojuma izstrādes, tika apzināti agrākie Siguldas attīstības plānošanas dokumenti, to sniegtie ieteikumi un risinājumi, kā arī to izpildes gaita. Tika izvērtēts spēkā esošais Siguldas novada teritorijas plānojums 2012.–2024. gadam. Siguldas vēsturiskās un pilsētbūvnieciskās attīstības analīze kalpo Siguldas identitātes aptveršanai un turpmāko attīstības perspektīvu noteikšanai.

Ieskats par Siguldas senvēsturi veidojies no atradumiem arheoloģiskajos izrakumos. Līdz pat 12. gs. otrajai pusei, kad sākās vācu krustnešu iebrukumi, Siguldas apkārtnē atradušies 10 pilskalni. Šajā laikā mūra konstrukcijas Latvijas teritorijā būvju celtniecībā neizmantoja, visa apbūve tika veidota tikai koka konstrukcijās. **Senie pilskalni un senkapī** mūsdienās Siguldā pastāv kā ainavu veidojoši elementi un ir iekļauti aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā.

Turpmāko gadsimtu gaitā līdz ar vācu varas nostiprināšanos, tika celtas mūra pils Siguldā, Turaidā un Krimuldā.²¹ Siguldas pilsdrupas ir Valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis (valsts aizsardzības Nr. 6709), Turaidas pilskalns un viduslaiku pils ir Valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis (valsts aizsardzības Nr. 2147) un Krimuldas pils ir Valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis (valsts aizsardzības Nr. 2146). **Viduslaiku mūra pils** mūsdienās iekļaujas Gaujas senlejas ainavā, tās ir nozīmīgi Siguldas identitāti veidojoši būvobjekti.

19. gadsimtā izveidojās trīs muižu centri. Siguldas muiža bija grāfu Borhu, vēlāk Kropotkinu dzimtas īpašums. Turaidas muižas piederēja Budbergu, vēlāk Kampenhauzenu dzimtai, bet Krimuldas muiža bija fīrstu Līvenu īpašumā. 1848. gadā celtā Krimuldas muiža ir klasicisma stila ēku komplekss. Siguldas muiža jeb Siguldas Jaunā pils celta no 1878. līdz 1881. gadam neogotikas stilā. Turaidas un Krimuldas **muižu kompleksi** ainaviskajā Gaujas senlejas vidē mūsdienās ir nozīmīgi Gaujas labā krasta identitātes veidotāji. Krimuldas muižas kungu māja ir galvenā Gaujas labā krasta vietzīme, kas īpaši nozīmīga Gaujas senlejas ainavā skatos no kreisā krasta.

Ziņas par Siguldas pilsētiņu saglabājušās jau no 15. gs. vidus. Tā aizņēma teritoriju starp Siguldas baznīcu un Siguldas pilsdrupām un beidza pastāvēt 1656. gadā. Siguldas miesta

21. **Asaris, H.** *Latvijas pilsētas valsts 20 gados*. Latvijas pilsētu savienības izdevums, 1938, 387 lpp.

attīstības atsākšanos veicināja satiksmes uzlabošanās starp Rīgu un Siguldu, izveidojot transportam piemērotu lielceļu. 1837. gadā lielceļu atklāja no Rīgas līdz Ādažiem, 1847. gadā – līdz Engelhartes muižai, 1868. gadā – līdz Cēsīm. Līdz 1889. gadam tagadējā Siguldas pilsētas teritorijā, izņemot Siguldas muižas apbūvi, bijušas tikai 5 ēkas – vēstuļu pasts (tagadējā Siguldas bobsleja un kamaniņu trases teritorija), Gāles krogs, Baznīcas jeb Jelgavkrogs pie Siguldas baznīcas un draudzes skola.²²

1889. gadā atklāja Rīgas-Valmieras-Pleskavas dzelzceļa līniju²³ un Sigulda piedzīvoja strauju uzplaukumu. Līdz Pirmajam pasaules karam Siguldā bija uzceltas ap 114 vasarnīcu ēkas un pansijas. Siguldā dzīvoja ap 1000 patstāvīgo iedzīvotāju, kuru skaitu vasaras sezonā pieckāršoja tūristi un atpūtnieki. Šajā laikā jau sāka iezīmēties Siguldas pilsētas centra aprises ar **dzelzceļa staciju** kā galveno sabiedrisko objektu un vasarnīcu kvartālu gar Gaujas senlejas krastu.

Pateicoties Siguldas muižas īpašnieku kņazu Kropotkinu iniciatīvai auga Siguldas kā tūrisma un atpūtas centra popularitāte. Kņazs Nikolajs Kropotkins Siguldā izveidoja pirmo bobsleja trasi. Pirmā vienlaidus apbūvētā iela Siguldā bija Šveices iela, kuras apbūve veidojās apmēram no 1890. līdz 1903. gadam. Vairākas no vasarnīcām tika būvētas puduros pa 2–3 ēkām kopā. Tās bija 19. gs. beigām tipiskas koka būves divos stāvos ar ekspresīviem apjomu kārtojumiem. Divstāvu būvķermeņus papildināja stiklotas verandas, uzirdināja profilētas dzegas un starpdzegas. Zelmiņus rotāja ažūri kokgriezumi un logu un durvju ailas ietvēra profilētas apmales. Logu ailas papildus uzsvēra sandriki. Pārsvārā tajās jūtama eklektisma stilistiskās ievirzes „Šveices stila” arhitektoniskā ietekme. Vairākas vasarnīcas jeb „**Šveices stila**” villas daļēji pārbūvētā veidā saglabājušās līdz mūsdienām un veido kultūrvēsturisko apbūves identitāti Siguldas pilsētas centrālajā daļā.

Siguldas apbūve cieta Pirmā pasaules kara laikā. Saglabājušās ziņas, ka tika nodedzināta aptuveni trešā daļa ēku.²⁴ 1926. gadā Siguldai piešķirtas miesta tiesības, bet 1928. gada februārī – pilsētas tiesības.²⁵ 1935. gadā Siguldā bija 1618 iedzīvotāju.²⁶

No 1923. gada Siguldā aizsākās plānota pilsētbūvnieciskā attīstība. Siguldas mūsdienu pilsētbūvniecisko struktūru ietekmējuši vairāki izstrādātie plānošanas dokumenti:

- Šematisks Siguldas apbūves rajona projekta plāns (1923);
- „Saistošie būvnoteikumi Siguldas miestā” (1927);
- Siguldas pilsētas izbūves ģenerālprojekts (1946);
- Siguldas pilsētas ģenerālais plāns (1972);
- Siguldas pilsētas ģenerālais plāns (1990);

22. Sigulda. Novadmācība. Siguldas Valsts ģimnāzija, 2002, 91. lpp.

23. **Apinis, K.** Latvijas pilsētu vēsture. Rīga, A. Gulbis, 1931, 56.–58. lpp.

24. **Milbergs, G.** Vadonis pa Vidzemes Šveici. Rīga, Kartografiskas iestādes A. Ošiņš un P. Mantnieks izdevums, 44 lpp.

25. **Asaris, H.** Latvijas pilsētas valsts 20 gadus. Latvijas pilsētu savienības izdevums, 1938, 387 lpp.

26. Sigulda. Novadmācība. Siguldas Valsts ģimnāzija, 2002, 100. lpp.

- Siguldas novada teritorijas plānojums 2008.–2020.gadam (2008);²⁷
- Siguldas novada teritorijas plānojums 2012.–2024.gadam (2011–2012).²⁸

Pirmo plānu „Šematisks Siguldas apbūves rajona projekta plāns” Siguldas pilsētai izstrādāja vecākais mērnīeks P. Vassers un inženieris A. Maidelis M 1:5000. Plānā galvenokārt tika noteiktas jaunas ielu trases un teritoriju rezervācija vasarnīcu celtniecībai. 1927. gadā Siguldas miesta domes sēdē tika pieņemti „Saistošie būvnoteikumi Siguldas miestā”, kas nosaka būvnoteikumus Siguldas miesta teritorijā.²⁹ Pilsētas attīstība balstījās uz tajā laikā visā pasaulē populāro dārzu pilsētas pilsētbūvniecisko struktūru (Latvijā pazīstamākā teritorija, kas veidota pēc dārzu pilsētas principiem ir „Mežaparks” Rīgā). Tas nozīmēja, ka pilsētas teritorijā paredzēti samērā plaši zemesgabali ar brīvstāvošu apbūvi un apzaļumotiem pagalmiem. Ielu frontes uzsvēra alejas un iezīmēja zemesgabalu iezogojuma līnijas. Šajā laikā ielas pilsētas centrālajā daļā bija bruģētas.³⁰ Siguldas identitātes apzināšanās jomā „dārzu pilsētas” pilsētbūvniecisko kvalitāšu uzsvēršana un reģenerācija ir nozīmīga mūsdienās.

Pārmaiņas Siguldas pilsētbūvnieciskajā attīstībā ieviesa tilta pār Gauju atklāšana 1937. gada 23. jūlijā, ievērojami atvieglot satiksmi starp Siguldu, Krimuldu un Turaidu, un tādējādi apvienojot abus Gaujas krastus. Tilta projekta (1929–1937) autori bija prof. K. Gailis un prof. P. Pāvulāns. Tilts pār Gauju ir kultūrvēsturiski augstvērtīga Latvijas mēroga inženiertehniskā būve. Tilts tika saspridzināts 1941. gadā, kad padomju armijas daļas atkāpās cauri Siguldai uz Igauniju, tādējādi kavējot vāciešu tālāku virzīšanos uz priekšu, bet atjaunots sākotnējā veidolā 1950. gadā.

1946. gadā Arhitektūras Pārvalde projekta autora arhitekta P. Švābes vadībā izstrādāja Siguldas pilsētas izbūves ģenerālprojektu nākošajiem 15–20 gadiem, tai skaitā paskaidrojuma rakstu.³¹ Viens no galvenajiem plānā iekļautajiem secinājumiem attiecās uz Siguldas kā kūrorta pilsētas ekonomisku nepastāvību. Tika noteiktas jaunas rūpnieciskās apbūves zonas. Plāna paskaidrojuma rakstā ietverti ielu segumu atšifrējumi. Šajā laikā Siguldā pastāvējušai trīs tipu ielu segumi. Daļa ielu bija asfaltētas, daļa bruģētas ar plienakmeņiem vai apaļajiem laukakmeņiem, bet mazsvarīgākas ielas bija bez nostiprinātas virsmas. Ielu segums bija svarīga ielu telpas identitāti veidojoša sastāvdaļa. Švābes izstrādātajā ģenerālajā plānā kā Siguldas trūkumi minēta pilsētbūvnieciskā centra neesamība, kā arī sabiedrisko ēku un rūpniecisko ēku trūkums.

Pamatojoties uz 1968. gada lēmumu, Latvijas Valsts pilsētu celtniecības projektēšanas institūtā „Pilsētprojekts” tika izstrādāts (ar atzīmi „slepeni”) Siguldas pilsētas ģenerālais plāns 1973.–2000. gadam („ГЕНЕРАЛЬНЫЙ ПЛАН ГОРОДА СИГУЛДА”). Projekta galvenais

27. Rīgas rajona Siguldas novada teritorijas plānojums 2008–2020. Rīga, 2008. Pieejams: http://www.rigaregion.lv/uploads/filedir/Ter_plaanojumi/Novadi%20un%20pagasti/Sigulda/TIAN.pdf?PHPSES SID=63ae7b1353016c9a94ed128c61d18f8d

28. Siguldas novada teritorijas plānojums 2012.–2024. gadam. Rīga, 2011./2012. Pieejams: https://www.sigulda.lv/public/lat/buvvaldeattistiba/planosana1/teritorijas_planojums11/

29. Siguldas novada teritorijas plānojums 2012.–2024. gadam. Rīga, 2011./2012. Pieejams: https://www.sigulda.lv/public/lat/buvvaldeattistiba/planosana1/teritorijas_planojums11/

30. **Apinis, K.** Latvijas pilsētu vēsture. Rīga, A. Gulbis, 1931, 56.–58. lpp.

31. Siguldas novada teritorijas plānojums 2012.–2024. gadam. Rīga, 2011./2012. Pieejams: https://www.sigulda.lv/public/lat/buvvaldeattistiba/planosana1/teritorijas_planojums11/

arhitekts – G. Lūsis–Grīnbergs. 1988. gada 28. janvārī Latvijas PSR Valsts celtniecības un arhitektūras komiteja uzdeva izstrādāt jaunu plānu Siguldas pilsētai, un 1990. gadā perspektīvē līdz 2010. gadam tika pieņemts jauns Siguldas pilsētas ģenerālais plāns, kura, tāpat kā 1973. gada plāna, projekta galvenais arhitekts bija G. Lūsis–Grīnbergs.³² Lielākā daļa Siguldas dzīvojamā fonda apbūves veidojusies pēc Otrā pasaules kara. Jaunu mazstāvu dzīvojamo rajonu apbūves teritorijas tika iedalītas zemesgabalos ar platību 600 m². Šāda zemesgabala platība bija noteikta viengimeņu dzīvojamo māju celtniecībai visā Latvijas PSR teritorijā. Taču Siguldā zemesgabalu apbūve tika veidota pēc iedibinātas shēmas, apbūvējot tikai katru otro zemesgabalu. Tādējādi pilsēta saglabāja savu „dārzu pilsētas” idejisko potenciālu, kurā mājokļa arhitektonisko, emocionālo un finanšu vērtību plašie zemesgabali paaugstināja.

Ēkām pārsvarā lietoti Latvijā un pārējā padomju savienībā izstrādāti tipveida projekti. Pēckaru arhitektūras mazstāvu dzīvojamā apbūve veido vairāku Siguldas apkaimju kultūrvēsturisko identitāti. Saglabājušies ēku būvapjomi, būvgaldniecības elementi un ielu telpas identitāti veidojošie žogi ar vārtiem.

Pēc Otrā pasaules kara Siguldā tika uzcelti vairāki sabiedriskie objekti, kas joprojām tiek lietoti sākotnējās funkcijas nodrošināšanai, piemēram, Siguldas autoosta, Tirdzniecības paviljons Turaidas ielā 2, Kājnieku tilts pār Gauju un citi. Vairāki sabiedriskie objekti spēcīgi ietekmē Siguldas identitāti. Tādi ir Siguldas dzelzceļa stacija, Gaujas Nacionālā parka administrācijas ēku komplekss Baznīcas ielā 1, 3 un 5, Siguldas gaisa tramvajs un Siguldas kamaniņu un bobsleja trase.

Siguldas pilsētas izveidošanās jau vēsturiski bija cieši saistīta ar Rīgu. Sākotnēji tas bija ūdencaļš pa Gauju, vēlāk jau lielcaļš un dzelzceļš. Mūsdienās saikne ar Rīgu nosaka daļu no Siguldas identitātes.

2.2. AINAVAS KULTŪRVĒSTURISKĀ VĒRTĪBA

Siguldas ainaviski vērtīgās teritorijas noteiktas un analizētas Siguldas identitāti veidojoša tematiskā plānojuma V daļā “Rekreācijas teritoriju attīstība” un VI daļā “Zaļumvietu attīstība un pārvaldība”. Ainaviski vērtīgās teritorijas noteiktas, veicot ainavu novērtējumu, kura rezultāti ietverti ainavu plānā. Teritorijas analīze balstīta uz apsekojumiem dabā, kā arī izmantota teritorijas kartografēšanas analītiskā metode.

Sākot ar 19. gs. beigām, Siguldas pilsētas attīstības galvenais priekšnosacījums bijusi tieši Gaujas senlejas krastu un pakalnu ainaviskā izteiksmība. Vēsturiskā apbūve veidojusies ainaviski visvērtīgākajās teritorijās – Krimuldas muižas komplekss izvietots Gaujas senlejas labajā stāvkrastā, Siguldas muižas komplekss atrodas blakus Siguldas viduslaiku pilij, bet villu apbūves plašie zemesgabali izvietoti Lakstīgalu gravas malā.

Siguldas vēsturiskajai apbūvei raksturīga izteikta horizontalitāte. Vertikālie akcenti saistīti ar ainavas vertikālītāti, piemēram, Turaidas pils torņa vertikālītāti uzsver pils izvietojums pakalnā. Horizontalitāte kā vienīgais apbūves veidošanas kompozicionālais paņēmieni raksturīgs līdz

32. Siguldas novada teritorijas plānojums 2012.–2024. gadam. Rīga, 2011./2012. Pieejams: https://www.sigulda.lv/public/lat/buvvaldeattistiba/planosana1/teritorijas_planojums11/

pat 20. gs. trīsdesmitajiem gadiem, kad tiek uzbūvēts Siguldas luterāņu baznīcas tornis. Tikai pēckaru periodā Siguldas ainavā parādījušies vairāki ainavā dominējošie vertikāli pilsētbūvnieciskie akcenti. Tādi ir Radio un televīzijas tornis Televīzijas ielā, ūdenstornis Gulbju ielas apkaimē, Panorāmas rats Svētku laukumā un Bobsleja un kamaniņu trases kompleksa Starta ēka ar nobrauciena estakādi, kuri laika gaitā kļuvuši par konkrēto apkaimju vietzīmēm.

Ainavas vērtības komponente jau no 19./20. gs. mijas bijušas sporta trases. Vēsturiski tās izvietotas Gaujas senlejas stāvkrastos, taču savstarpēji nav bijušas saistītas. Vēlams ir sporta trašu turpmākā attīstība, respektējot izveidojušos situāciju, tās veidot savstarpēji izolētas un organiski integrētas ainaviskajā vidē.

Ainaviski vērtīgajās teritorijās aizliegtas darbības, kuru rezultātā notiek nevēlamas ainavas struktūras izmaiņas, piemēram, nozīmīgu skatu punktu un perspektīvu aizsegšana ar būvēm, apstādīšana ar kokiem vai būtiska reljefa pārveidošana. Ainaviski vērtīgajās teritorijās un vietās pašvaldība var pieprasīt veikt ainavas izvērtējumu detālplānojuma vai būvprojekta ietvaros.

Kultūras pieminekļu aizsardzības zonās ainavas pārveidošana (piemēram, mežizstrāde vai apmežošana) ir aizliegta, ja tās rezultātā tiks aizsegta augstvērtīgas skatu perspektīvas vai būtiski mainīts kultūrainavas raksturs. Veidojot jaunbūves un esošo ēku pārbūves atsevišķās ainaviski vērtīgās teritorijās, kas atrodas tiešā Gaujas senlejas stāvkrasta tuvumā, būvvaldei ir tiesības pieprasīt plašāku analīzi par jaunbūves ietekmi uz ainavas kvalitāti (SVID analīzi, ietekmes uz vidi analīzi, vizualizācijas vides kontekstā u. tml.).

2.3. KULTŪRVĒSTURISKI NOZĪMĪGĀS PILSĒTAS TERITORIJAS

Nozīmīgākās pilsētbūvnieciskās teritorijas ir vēsturiski noteiktas un saistītas ar Siguldas kā pilsētas veidošanās nosacījumiem. Senākās ēkas izvietotas ģeogrāfiski stratēģiskos punktos, kas nodrošināja transporta (pa Gauju) un aizsardzības (senlejas krauja) funkcijas, kā arī apmierināja vēlāko periodu piļu īpašnieku estētisko vēlmi pēc ainaviskas dzīvesvietas. Muižas un pilis nostiprinājās kā galvenie saimnieciskie centri, ap kuriem organizējās apkārtējo lauku saimniecību strukturālais izvietojums un darbība.

Nozīmīgs pilsētas veidošanās faktors ir transports. Sākotnējā apbūve bija orientēta uz Gauju kā galveno ūdens transporta ceļu, bet līdz ar dzelzceļa līnijas Rīga – Valmiera izbūvi, apbūves koncentrācija pārvietojās tuvāk dzelzceļam.

Visi trīs Siguldas piļu kompleksi ir saglabājušies vēl mūsdienās. Tie ir Siguldai nozīmīgi tūrisma objekti. Taču visi trīs piļu kompleksi kaut kādā ziņā ir atrauti no Siguldas pilsētas un veido savu, no pārējās pilsētas neatkarīgu identitāti. Katra šī muiža veido savas pilsētbūvnieciskās teritorijas centru, bet tās nav tikai pagātnē iekonservēti muzeja eksponāti, bet arī pilsētas daļas ar lielu teritoriju un ļoti daudzveidīgu, dažādus vēstures periodus pārstāvošu apbūvi un nepieciešamību ne tikai uzturēt sevi kā atraktīvus tūrisma objektus, bet vietas ar nākotnē vērstām vajadzībām un attīstības vīzijām.

Siguldas pilsētas daļas vēsture ir salīdzinoši neilga, tikai nedaudz pārsniedzot simts gadus. Līdz ar to tās izaugsme un attīstība veidojusies viendabīgāk koncentrējoties apbūves zonās un

– **Siguldas centra perimetrālā apbūve**

Apbūves zona starp Ausekļa – Šveices – Pils – Raiņa ielām. Jau sākotnējā 1923. gada plānā šī teritorija daļēji rezervēta sabiedriskām vajadzībām. Šeit izvietojušās vēsturiski apjomīgākās pilsētas apbūves ēkas kā arī lielākā daļa valsts aizsardzībā esošo arhitektūras pieminekļu, kuri veido centra apbūves raksturu. Pils iela ir ne tikai viena no galvenajām pilsētas asīm, bet arī kultūrvēsturiski nozīmīga pilsētas zona, gar kuru izvietojušās četras ēkas ar arhitektūras pieminekļa statusu, kā arī ēkas, kas veiksmīgi iekļaujas kopējā apbūves raksturā un varētu tikt virzītas uz pašvaldības aizsardzības statusu.

20.gs. beigās šeit aktīvi attīstījies tirdzniecības un citu sabiedrisko funkciju ēku būvniecība, formējot pilsētas centru.

– **Kalna-Šveices-Gulbju ielas apbūve Kaķīškalnā**

Teritorija no Bobsleja trases kompleksa līdz Laurenčiem, kā robežu pieņemot Šveices un Kalna ielas līniju. Apbūves zonu no pilsētas centra apbūves atdala gravas ieloks, kurā izvietojusies Bobsleja trase. Teritorijas raksturīga iezīme ir izcili, tūlītējā vērsti dabasskati, kas jebkurai šajā rajonā izvietotai ēkai piešķir papildus vērtību, vienlaikus uzliekot atbildību par projektēto ēku arhitektonisko kvalitāti un iederību ainavā.

– **Vasarnīcu zona ar īpašiem nosacījumiem “Siguldas centra villas”**

Teritorija no Gaujas – Raiņa – Pils – Šveices ielām virzienā uz Lakstīgalu gravu un Gaujas senleju. Vēsturiski veidojusies privātmāju un vasarnīcu zona ar stingriem būvnoteikumiem, kas veicinājis savam laikam modernu, arhitektoniski izteiksmīgu ēku būvniecību. Vairākām no vēsturiskajām Šveices ielas villām piešķirts arhitektūras pieminekļa statuss. Pēckaru periodos būtiski izjaukta apbūves struktūra ap Lakstīgalu gravu un kvartālos starp Lakstīgalu, Leona Paegles un Jāņa Čakstes ielām, sadalot gruntsgabalus sīkākās vienībās un aizbūvējot ar mērogā neatbilstošām, daudzstāvu dzīvojamām un sabiedriskām ēkām. Būtiska iezīme ir apbūves pietuvināšana Lakstīgalu gravas kraujai, bet atvirzīšana no Senlejas kraujas pārējā villu zonā.

– **Saules parka apkaime**

Teritorija izvietojusies dzelzceļa otrā pusē pretī Bobsleja un kamaniņu trases kompleksam. Vēsturiski vecākā apbūve veidojusies ap 1900. gadu, bet līdz mūsdienām saglabājušās atsevišķas ēkas, kuru arhitektoniskā kvalitāte vērtējama kā laba un augstvērtīga. Lielu daļu apbūves veido tipveida dzīvojamās ēkas, kas būvētas 20.gs. piecdesmitajos un sešdesmitajos gados. Apkaimei ir liels potenciāls, veidojot jaunu savienojumu ar Kalna – Šveices – Gulbju ielu apbūvi, gan ar iespēju attīstīties Vidzemes šosejas virzienā.

– **Siguldas pils apbūves komplekss**

Siguldas pilsētas apbūves senākā daļa ar vairākiem nozīmīgiem vēsturiskiem objektiem, arhitektūras pieminekļiem – Siguldas pilsdrupām, Jauno pili un Siguldas luterāņu baznīcu. Teritorijā ietilpst arī Tautas parks, kurš sākotnēji veidojies kā pilij pieguļošs parks. Baznīcas tuvumā 1923. gada kartē var redzēt intensīvu apbūvi, no kuras līdz mūsdienām saglabājusies tikai t.s. Baltā pils, ēka Baznīcas ielā 7. Daļa vēsturisko ēku ir pārbūvētas un integrētas GNP pārvaldes ēku kompleksa apbūvē. Teritorijā pārstāvētas arī jaunāku periodu ēkas – 1940. gadā

būvētais civilās aizsardzības bunkurs un GNP pārvaldes ēku komplekss, kurš risināts modernisma un reģionālas arhitektūras formās. Lai arī stilistiski visas būves ir atšķirīgas, kopumā apbūve rada harmonisku iespaidu un veidota ar lielu pietāti pret apkārtējo ainavu.

– **Krimuldas muižas apbūve**

Krimuldas muižas komplekss izvietots Siguldas centra apbūvei pretējā Gaujas krastā. Teritorijas apbūve veidojusies ilgākā laika posmā, tomēr kopumā dominē 19.gs. otrās puses celtnes. Muižas kompleksā ir saglabājušās gandrīz divi desmiti vēsturisku ēku, liela daļa no tām ir pielāgota citām funkcijām un tiek apdzīvotas un izmantotas arī mūsdienās.

Blakus vēsturiskai apbūvei 20.gs. otrajā pusē izbūvētas vairākas tipveida daudzstāvu dzīvojamās ēkas. Šajā zonā iespējama arī jaunas apbūves veidošana.

– **Turaidas muzejrezervāta apbūves komplekss**

Turaidas muzejrezervāta teritorija un darbības principi nostiprināti Latvijas likumdošanā.³³ Turaidas muzejrezervāta teritorija atrodas divu novadu teritorijā – daļa teritorijas ietilpst Siguldas novadā, tomēr lielākā daļa teritorijas atrodas Krimuldas novadā. Muzejrezervātā ietilpst Turaidas viduslaiku pils komplekss, Turaidas muižas saimnieciskais centrs, Dainu parks un vairāki atsevišķi pieminekļu sarakstā iekļauti objekti (pilskalni, viduslaiku kapsēta u.c.).

2.4. PARKI, SKVĒRI UN ĪPAŠAS KULTŪRAINAVAS

Vēsturiski Sigulda veidota kā dārzu pilsēta, ļaujot pilsēttelpai saplūst ar dabu. Daudzviet kraujas mala saglabāta kā zaļā zona, bet vietās, kur gruntsgabali aiziet līdz kraujai, tie plānoti lieli, atvēlot pietiekamu vietu priekšdārziem. Ielu līnijas uzsvērtas ar koku stādījumiem. Lai arī pilsētas platība ir neliela, tās teritorijā lielu platību aizņemt zaļumvietas, kas veidotas gan kā parki un skvēri, gan tos savstarpēji savienojošas apstādījumu joslas. Siguldā izveidojušies vairāki kultūrvēsturiski nozīmīgi parki:

- Tautas parks;
- Raiņa parks;
- Saules parks;
- Svētku laukums;
- Stacijas laukums;
- Maija parks, kuri iekļauti jau pirmajos pilsētas plānošanas dokumentos.

Tie visi saglabājušies līdz mūsdienām, tomēr šo zaļumvietu potenciāls nav pietiekami novērtēts un izmantots. Tautas parkā un Saules parkā trūkst celiņu tīkla un iedzīvotājus saistoša labiekārtojuma. Tautas parks, kurš vēsturiski bijis daļa no Siguldas pils kompleksa, pārvērties par mežonīgu, nekoptu teritoriju. Būtu nepieciešams atjaunot tā vēsturisko saistību ar pili, kā arī attīstīt un atjaunot pilsētas zaļumvietu savstarpējo savienojumu no Tautas parka līdz Kropotkina parkam pie stacijas. Parki pilsētas centrā ir vairāk apgūti – Maija parks un Raiņa

33. MK noteikumi nr.932, 2012. gads.

parks ar vēsturiski veidojušos dažādu periodu plānojumu un labiekārtojumu. Vēsturiski kā viens no galvenajiem pilsētas akcentiem veidots Svētku laukums, uz kuru satek visas galvenās centra ielas. Vēsturiski šo ielu satekpunktā bijis iecerēts parks ar sabiedriskas funkcijas ēkas akcentu (kūrmāja), kuras vietu tagad ir ieņēmis viens no Siguldas simboliem – panorāmas rats.

Pilsētas teritorijā dārzu pilsētas ideja tomēr nav līdz galam realizēta – pie ēkām sastādīti tikai krūmi un augļu koki, trūkst lielu koku ne vien pagalmos, bet arī gar ielām augošajos pilsētas apstādījumos. Zudušas zaļumvietas savienošās joslas starp Tautas parku un Raiņa parku, kā arī apstādījumu josla, kas savienoja pilsētu caur Lāčplēša ielu ar Svētku laukumu. Pilsētas laukumi (Svētku laukums, Stacijas laukums) šobrīd ir pilsētas mērogam neatbilstoši, bez zonējuma un pilsēttelpā nolasāmām robežām.

2.5. ATSEVIŠĶAS KULTŪRVĒSTURISKI VĒRTĪGĀS ĒKAS UN BŪVES

Vēsturiskā mūra ēku celtniecība sākotnēji saistīta ar piļu un muižu apbūvi. Arī Siguldas centrā saglabājušās vecākās mūra ēkas vēsturiski saistītas ar Siguldas pils īpašniekiem kņaziem Kropotkiniem (Pils iela 6, Pils iela 2). Atsevišķas mūra ēkas – krogi un iebraucamās vietas – bijuši izvietoti pie galvenajiem tirdzniecības ceļiem, bet tie līdz mūsdienām nav saglabājušies. Raksturīga Siguldas un tuvākās apkārtnes iezīme bija veidot iebraucamās vietas Šveices māju stilistikā, kuras vizuāli ir atšķirīgas no Šveices tipa villām, drīzāk lauku kroga un Alpu elementu savienojums – pievienojot tipiskam lauku krogam stilam atbilstošas detaļas - balkonus, plašākas jumta pārkares, jumtgaļu dekoru, u.tml.

Attēls 3 Siguldas Šveices māja – krogs. Ēka nav saglabājusies. Vēsturiska fotofiksācija [LNB digitālais krājums Zudusī Latvija, www.zudusilatvija.lv]

– Krimuldas Šveices māja, Krimuldas iela 2 [1. kategorija/ 19,3 punkti]

Krimuldas Šveices māja ir viena no retajām Šveices mājām, kas saglabājusies līdz mūsdienām. Mūsdienās Šveices māja skatāma jau pēc vairākām pārbūvēm, no kurām būtiskākā notikusi 20.g.s.sākumā, kad celtne pagarināta, pret Gauju vērstajā galā piebūvējot stiklotu verandu. Ēka

būvēta, par paraugu ņemot Šveices zemnieku māju un jau 18.gs.populāro Alpu viesu māju arhitektūru, no kā šis ēkas tips ieguvis savu nosaukumu visā Eiropā.

Krimuldas Šveices māja ir divstāvu celtnē ar lēzenu divslīpu jumtu, un to otrā stāva līmenī aptver vaļēja galerija. Celtnes vidusdaļu akcentē pamatkorpusam perpendikulāri orientēta jumta izbūve, bet ēkas izteiksmību kopumā vairo galerijas siluetzāģējuma margas, plašās jumta pārkares ar dekoratīvi apdarinātiem spāru galiem un ornamentāli izzāģētie jumtgaļu rotājumi. Lielāko daļu dekoratīvo elementu ēka gan ieguvusi 20.gs.sākuma pārbūves laikā, kad celtnē ne vien paplašināta, bet arī bagātīgāk izrotāta.³⁴ Ēka atrodas Valsts nozīmes pilsētbūvniecības pieminekļa nr. 7445 “Siguldas, Turaidas un Krimuldas vēsturisko centru komplekss” teritorijā un virzāma NKMP vērtēšanai.

Attēls 4 Šveices māja Krimuldas ielā 2. 2018.gada fotofiksācija

Tomēr turpat Krimuldā atrodas vēl viena, stipri pārveidota ēka, kas vēsturiskās fotokartītēs tiek apzīmēta kā Šveices māja, kas varētu būt mākslas zinātnieka D. Bruģa aprakstītā otrā jeb mazā Šveices māja.

Attēls 5 Krimuldas (Otrā) Šveices māja. Vēsturiska fotofiksācija [LNB digitālais krājums Zudusī Latvija, www.zudusilatvija.lv]

Attēls 6 Krimuldas (Otrā) Šveices māja. 2018. gada fotofiksācija

Attīstoties Siguldas kā miesta nozīmībai, saimnieciskā centra apbūve tika veidota mūra konstrukcijās ar salīdzinoši lieliem un augstiem apjomiem (Ausekļa iela 7, Krišjāņa Valdemāra iela 1, Biedrības nams).

Attēls 7 Ēka Ausekļa ielā 7. Vēsturiskā fotofiksācija [Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]

Attēls 8 Siguldas biedrības nams. Ēka nav saglabājusies. Vēsturiskā fotofiksācija [Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]

Raksturīga Siguldas apbūves iezīme ir dolomītakmens izmantošana, pārsvarā dzīvojamo ēku pagrabu un saimniecības ēku būvniecībai. Materiāls tika iegūts no tuvējām akmens ieguves vietām. Akmens fasādes pārsvarā atstātas ar atsegtu akmens apdari, dažām ēkām ailas un ēku stūri izcelti ar sarkanu ķieģeļu apmalēm. Lielākā dolomītakmens ēku koncentrācija ir pilsētas centrā, tur tās pārsvarā ir zemesgabalu dziļumā un apslēptas iedzīvotāju acīm. Šādas ēkas, pat ja to tehniskais stāvoklis ir slikts un kultūrvēsturiskais novērtējums nav augsts, būtu saglabājamās un atjaunojamās kā Siguldai raksturīgs vēsturisku ēku tips.

Attēls 9 Saimniecības ēka Krišjāņa Valdemāra ielā 1a. 2018. gada fotofīksācija

– **Kalna iela 3 [2. kategorija/ 12,7 punkti]**

Ēka Kalna ielā 3 apjoma ziņā ir viena no interesantākajām saimniecības ēkām, kura ir pārbūvēta, pielāgojot dzīvojamai funkcijai. Ēka bijusi iekļauta VKPAI pieminekļu sarakstā, no kura izslēgta saistībā ar neatbilstošu pārbūvi un autentiskuma zudumu. Diemžēl nav saglabājusies pietiekama vēsturiskā fotofīksācija, lai novērtētu zudumus, jo vienīgajā, pieejamā attēlā būtiskas izmaiņas nav saskatāmas.

Apsekojot ēku, redzams atjaunots balkons–galerija ēkas aizmugurē un ieejas izbūve uz stabiem, kuras risinājums visticamāk ir stilizēts vēsturiskais apjoms. Tomēr kopumā bez padziļinātas izpētes nav konstatējamās būtiskas apjoma izmaiņas un Siguldas apbūves kontekstā tā ir arhitektoniski nozīmīga ēka. Rekomendējam ēkai piešķirt novada nozīmes pieminekļa statusu.

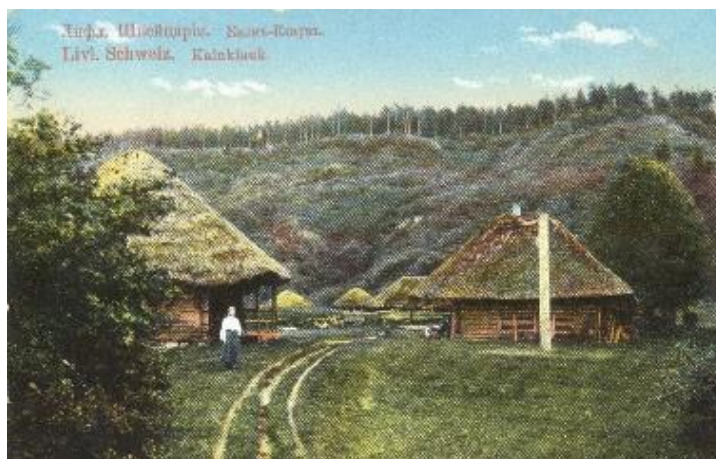
Attēls 10 Ēka Kalna ielā 3. 2018. gada fotofiksācija

Attēls 11 Ēka Kalna ielā 3. Vēsturiskā fotofiksācija [NKMP dokumentācijas centra materiāls]

Siguldas apbūves vēsture lielā mērā ir Latvijas koka arhitektūras vēsture. Līdz pat Otrajam pasaules karam 90% Siguldas apbūves veidoja koka ēkas un, tikai ienākot padomju ekonomiskajai sistēmai un propagandai, koks kā būvniecības materiāls tapa nepelnīti noniecināts un aizmirsts.

Latvijas teritorijā koka ēkas vēsturiski pārsvarā tikušas būvētas guļbaļķu konstrukcijās. Guļbaļķu konstruktīvā shēma būtiski ietekmēja ēku būvformas, apjomu un fasāžu dalījumu. Siguldas apbūvē šī perioda ēkas saglabājušās Siguldas un Turaidas piļu kompleksos, kā arī atsevišķās saimniecībās, kuras iekļautas pilsētas teritorijā. Siguldas apkārtnē bijušas vairākas tautas arhitektūras celtnes, kuras jau laikabiedri novērtējuši kā nozīmīgas un interesantas būves. Diemžēl tautas arhitektūras būves līdz mūsdienām nav saglabājušās.

Attēls 12 Kalnu Klaukas. Vēsturiskā fotofiksācija ap 1910.gadu [Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]

19. gs. otrajā pusē Eiropā un arī Latvijā lielu popularitāti ieguva pētījums par Šveices un Alpu arhitektūru,³⁵ kas būtiski ietekmēja ēku vizuālo tēlu – ienesot agrākiem periodiem netipisku dekoratīvātāti un vieglumu. Tomēr šī stila būtiskākais piensums bija ēku konstruktīvās shēmas izmaiņas – guļbaļķu konstrukciju nomainīja koka karkasa būve ar planku, dēļu un/vai siltinājuma aizpildījumu. Koka karkass pavēra neierobežotas iespējas ēku īpašnieku un arhitektu fantāzijai, veidojot atraktīvus, vertikāli vērstus apjomus ar plašām logailām, ažūrām lodžijām un tornīšiem. Tomēr viens no galvenajiem aspektiem stila popularitātei bija būvmateriālu un līdz ar to izmaksu samazinājums, kas padarīja ēku celtniecību iespējamu arī mazāk turīgajai sabiedrības daļai.

Tomēr daļai Šveices tipa ēkām Siguldā saglabājies smagnējs, guļbaļķu ēkai raksturīgs apjoms, kuru atvieglo verandu piebūves un aplikatīvas, caurgriezuma tehnikā gatavotas detaļas (Krišjāņa Valdemāra iela 3, Šveices iela 7 un 21).

Attēls 13 Fasādes fragments ēkai Krišjāņa Valdemāra ielā 3, Villa Zaļā. 2018.gada fotofiksācija

35. Blūms P., Koka Rīga, Neputns, 2001

Tomēr vēlāk būvētās ēkas kļūst apjomos vieglākas un fasāžu dekora apjoms atkarīgs no ēkas izvietojuma pilsētvidē kā arī īpašnieka gaumes un rocības. Liela daļa šī perioda ēku līdz mūsdienām saglabājušās degradētā stāvoklī ar apmūrētām, apšūtām un siltinātām fasādēm, kas pilnībā vai daļēji apslēpj vēsturiskās fasādes. Koka karkasa ēku konstrukcija nav tik pamatīga un ilgmūžīga kā guļbaļķu ēkām. Domājams, ka pirmajām ēkām tika meklēti optimālākie risinājumi karkasa aizpildījumam un siltinājumam, piedevām liela daļa šo ēku celtas atpūtnieku uzņemšanai vasaras sezonā. Siltinājuma sasēšanās un nepietiekams konstrukciju biežums ir galvenais iemesls neapmierinošai siltumnoturībai un viena no galvenajām risināmajām problēmām, atjaunojot ēkas vēsturiskā veidolā.

Attēls 14 Ēka Lakstīgalu ielā 9a. Villa Agnese. 2018. gada fotofiksācija

Lielā skaitā saglabājušās arī vienkāršākas, ne tik grezni rotātas Šveices tipa ietekmē būvētas ēkas. Tipoloģiski savstarpēji līdzīgas – plānā taisnstūrveida vienstāvīgas ēkas ar izbūvētu mansarda stāvu un vienkāršu, divslīpu jumtu. Ēku dekors risināts daudz atturīgāk kā villām Lakstīgalu gravas malā – jumtgales ar frontona savilcēm, kuras var arī nebūt aizpildītas ar caurgriezuma dekoru, kā arī tā perioda ēkām obligātās, nereti pat vairākas verandas (Vidus iela 4, Lakstīgalu iela 3, Gaujas iela 5 un 7).

– **Gaujas iela 5 [1. kategorija/ 16,5 punkti], Gaujas iela 7 [1. kategorija/16,2 punkti]**

Interesants apbūves komplekss izveidojies Gaujas ielā, ārpus pilsētas centra. Kādreiz tur atradies lielāks ēku skaits, no kurām slavenākā bija pansija *Villa Franc*. Mūsdienās saglabājušās divas, kompozicionāli līdzīgas dzīvojamās ēkas Gaujas krastā. Ēku tēls ir vienkāršs, dekorēts ar kokgriezuma detaļām un verandām. Ēkas iežogotas ar lauku stila, kāršu žogu un saglabājusies kā maza pagājušo laiku saliņa apkārtējā ainavā.

Attēls 15 Ēkas Gaujas ielā 5 un 7. 2018.gada fotofiksācija

Attēls 16. Ēka Gaujas ielā 7. 2018.gada fotofiksācija

Pieaugot Siguldas kā miesta nozīmībai, arvien vairāk cilvēku apmetās uz pastāvīgu dzīvi pilsētā, un ēkas, kuras bija būvētas izmantošanai vasaras sezonā, nācās pielāgot ekspluatācijai visa gada garumā. Daudzas koka ēkas tika apmūrētas un apmestas, veidojot jaunu, daudz vienkāršāku fasāžu risinājuma kompozīciju (Lakstīgalu iela 4, 14, 16). Atsevišķos gadījumos jaunās, apmestās fasādes veidotas ar dekoru, kurš pārsvarā akcentē logailas (Pils iela 1, Pulkveža Brieža iela 55, Pumpura iela 22).

Pilsētas centra daļai raksturīgas ēkas ar augstāku arhitektonisko kvalitāti, ko nosaka 1923. gada pilsētas plāns un apbūves noteikumi. Centra ēkām raksturīgi sarežģītāku formu jumti, kas kompensē salīdzinoši vienkāršās, gludi apmestās fasādes (Lakstīgalu iela 14, Lakstīgalu iela 18a, Pils iela 8).

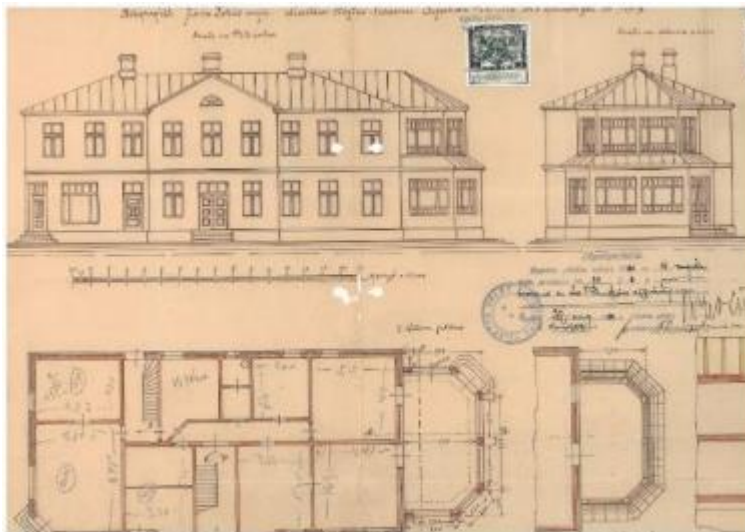
Attēls 17 Ēka Lakstīgalu ielā 18/1 ar mansarda tipa jumtu. 2018. gada fotofiksācija

– **Pils iela 1 [1. kategorija/16,8punkti]**

Ēka būvēta 1925. gadā koka konstrukcijās, bet 1933. gadā pārbūvēta, apmūrējot fasādes un piebūvējot divstāvēgu verandu ēkas galā. Ēka ar garenfasādi izvietota gar Pils ielu. Ēkai ir divstāvu apjoms ar lēzenu četrslīpju jumtu. Fasādes centrālo daļu akcentē minimāli izvirzīts rizalīts ar trīsstūrveida zelmini. Kā galvenais fasādes dekors kalpo plastiskās formās veidotās logu apmales. Šī ir vienīgā ēka Siguldā, kurai saglabājusies stūra ieeja uz tirdzniecības telpām. Ēka ir nozīmīgs Pils ielas akcents un veido saskanīgu apbūves kompleksu ar pārējām Pils ielas vēsturiskajām ēkām. Pils ielas 1 zemesgabalā atrodas vairākas plienakmens saimniecības ēkas, kuras būtu ieteicams saglabāt gan kā vēsturisku apbūves liecību, gan kā iekškvartālu veidojošo struktūru.

Attēls 18 Ēka Pils ielā 1. 2018. gada fotofiksācija

Attēls 19 Ēka Pils ielā 1. 1933.gada projekts verandas piebūvei [Siguldas būvvaldes arhīvs]

– **Pils iela 19 [1. kategorija /15,5 punkti]**

Ēkā dzīvojis un strādājis viens no Latvijas fotomākslas meistariem Oto Lesiņš (Otto Lessing). Ēka būvēta 1923. gadā kā foto studija un dzīvojamā māja. Ēkai ir harmonisks apjoms un stāvs divslīpju jumts. Saglabājušās daudzas oriģinālās detaļas. Ēkai sākotnēji bijušas eksponētas koka fasādes ar bagātīgu dekoru, bet 20. gs. trīsdesmitajos gados, atbilstoši tā laika tendencēm, ēka apmūrēta un apmesta. Foto darbnīcas vajadzībām ziemeļu fasāde bijusi veidota ar plašu stiklojumu.

Diemžēl ēkas galvenais akcents – fotodarbnīcas stiklojums – ir zudis, arī vairākas citas ailas ir aizmūrētas. Ēka virzāma pašvaldības (novada) pieminekļa statusam kā Siguldai nozīmīga spersonas dzīvesvieta.

Attēls 20 Ēka Pils ielā 19. 2018.gada fotofiksācija

Attēls 21 Ēka Pils ielā 19. 1923.gada projekta vizualizācija [Siguldas būvvaldes arhīvs]

Sākot ar 20. gadsimta divdesmitajiem gadiem jaunbūvētām un pārbūvētām ēkām saglabājušies būvprojekti. Projektu atbilstības esošiem būvnormatīviem, kā arī arhitektoniskās kvalitātes kontrolei tika piesaistīti Latvijas labākie arhitekti – Pauls Kampe (1924. gadā) un Pauls Kundziņš (~1925.–1933. gadam). Lai arī izpētes laikā apzinātajos Siguldas būvvaldes arhīva materiālos tika atrasti vairāku arhitektu (P. Kundziņa un P. Dreijmaņa) projekti, tomēr lielākā daļa ēku būvētas pēc īpašnieku un būvvaldes darbinieku izstrādātām skicēm.

Dārzu joslas apbūvē dominē tradicionālas formas – taisnstūrveida apjoma ēka ar masīvu divslīpu jumtu ar vai bez nošļautiem galiem. Gandrīz visām ēkām sākotnēji paredzētas verandas un lieveņi. Šāds ēku tips ļoti ilgstoši, līdz pat 20.gs. sešdesmitajiem gadiem, būvēts ar nelielām modifikācijām – lielāku vai mazāku logu skaitu, stāvāku vai lēzenāku jumtu (Dzeņu iela 1, Gāles iela 2, Lāčplēša iela 4a, Pulkveža Brieža iela 83 u.c.).

Attēls 22 Ēka Raunas ielā 9. 2018. gada fotofiksācija

Saglabājot klasiskās būvformas, veidotas arī sarežģītākas un greznākas kompozīcijas, akcentējot ēkas centrālo daļu ar mezonīna izbūvi (Atbrīvotāju iela 19, Barona 15, Pulkveža Brieža iela 10b un 18, Lakstīgalas iela 8) vai rizalītu, kurš var būt akcentēts ar torņveida jumta izbūvi (Atbrīvotāju iela 10 un 14).

Attēls 23 Ēka Pulkveža Brieža ielā 18. 2018. gada fotofiksācija

Attēls 24 Ēka Pulkveža Brieža ielā 40. 2018. gada fotofiksācija

20.gs. divdesmitajos un trīsdesmitajos gados liela daļa ēku jau sākotnēji projektētas koka konstrukcijās ar ķieģeļu apmūrējumu. Sākotnēji fasāžu risinājumos vērojama pakāpeniska pāreja, daļēji saglabājot koka detaļas apdarē, piemēram, zelmiņos, piebūvēs un verandās (Dārza iela 2, Rīgas iela 2, Dārza iela 14). Vēlākā perioda ēkās koka detaļas saglabājas tikai verandu risinājumos.

Attēls 25 Ēka Dārza ielā 14. 2018. gada fotofiksācija

Dārza iela 14 [1. kategorija/15,7punkti]

Ēka būvēta 1926.gadā. Tā ir vienkārša celtnie ar izbūvētu mansarda stāvu, ko sedz divslīpju jumts ar nošļauptiem galiem. Virs nošļauptiem izveidoti jumta logi – brodiņi. Ēkas fasāžu kompozīciju nosaka kontrasts starp apmestajām un tumšiem koka dēlīšiem apšūtajām fasāžu daļām. Galvenais akcents ir izvirzīts taisnstūrveida rīzalīts, kura augšējais līmenis risināts kā veranda ar smalki rūtotiem logiem. Iespējams arī pirmā stāvā līmenī logi bijuši kompozicionāli pieskaņoti augšējai verandai. Ēkas galā izveidota vēl viena neliela veranda – lievenis.

Pamazām papildinājās būvniecībā izmantoto materiālu klāsts, paralēli skaidu jumtiem, iesegumam izmantoja skārda un betona dakstiņu iesegumus. Fasādes veidoja ne tikai ar māla ķieģeļa, bet arī betona bloku apšuvumu (Atpūtas iela 7, Nītaures iela 11, Vidzemes šoseja 77, Pulkveža Brieža iela 29). Atsevišķos gadījumos betona blokus neapmeta, bet izmantoja kā dekoratīvu apdares materiālu, piemēram, ēkai Pulkveža Brieža ielā 29 bloku šuves izceltas ar krāsojumu, iegūstot efektu ar greznu, it kā rustotu fasādi.

Attēls 26 Ēka Pulkveža Brieža ielā 29. 2018. gada fotofiksācija

– **Dārza iela 2 [1. kategorija/16,3 punkti]**

Ēka būvēta pēc V. Kačerovska 1929.gada projekta. Ēkas forma un tēls veido tiešu atsauci uz Siguldas villu apbūves stilu un estētiku. Fasādes veidotas ar jauktu – koka un apmetuma dekoru, ar koka dēlīšu apšuvumu un galdnieciski veidotām detaļām akcentējot zelmiņu jumtgales. Pirmā stāva apjoms gludi apmests, ap ailām veidotas dekoratīvas apmales, kombinējot kanelūrētas sānu malas ar rustotām pārsedzēm. Ēka ir plānā taisnstūrveida vienkārtā apjoms ar izbūvētu mansarda stāvu, ko pārsedz masīvs betona dakstiņu jumts ar nošļauptiem galiem. Zuduši oriģinālie logi un durvis, iespējams, arī veranda vai lievenis.

Attēls 27 Ēka Dārza ielā 2. 2018. gada fotofiksācija

Arhitektoniski kvalitatīvas ēkas tika būvētas ne tikai pilsētas centra daļā, bet arī dārzu zonā. Starp tām varētu izcelt ēkas Saules ielā 13, Pulkveža Brieža ielā 40 un Allažu ielā 4.

– **Allažu iela 4 [1. kategorija/15,8punkti]**

Divstāvu dzīvojamā māja atrodas Allažu ielas galā pretī Bobsleja un kamaniņu trasei. Ielas fasādes centrālajā daļā veidots trapecveida rizalīts ar torņveida jumta akcentu. Ēkas galā ir divstāvu veranda, citādi ēkai ir vienkāršs fasāžu risinājums bez detaļām. Sākotnēji verandas apakšējais līmenis veidots kā atvērts lievenis, vēlāk iestiklots, par pamatu ņemot projekta risinājumu. Ēka nesen atjaunota, nomainot oriģinālās būvgaldniecības detaļas ar kopijām.

Kopumā ēka ir raksturīga pirmskara Siguldas pilsētas attīstības perioda būve ar labu arhitektūru un saglabātību.

Attēls 28 Ēka Allažu ielā 4. 2018. gada fotofiksācija

Attēls 29 Ēka Allažu ielā 4. Vēsturiska fotofiksācija 20.gs. trīsdesmito gadu beigās [Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]

Gāles iela veidojusies vēsturiski svarīga transporta – tirdzniecības ceļa vietā. Gāles ielas un Pleskavas ceļa malā bija izvietojies Gāles krogs, viena no nozīmīgākajām vietām apkaimē. Līdz ar to gar šī ceļa malām virzienā uz centru izvietojās ēkas ar augstu arhitektonisko kvalitāti. Liela daļa šo ēku līdz mūsdienām nav saglabājusies vai stipri pārbūvētas (Gāles iela 3 un Gāles iela 8).

Ēka Gāles ielā 8 būvēta kā Siguldas piensaimnieku biedrības ēka. Tā ir nozīmīga pilsētas vēstures lieciniece (Novada nozīmes piemineklis Nr. 39) un nesen rekonstruēta, izmainot apjomu un jumta formu, kā rezultātā pilnīgi zaudējusi savu arhitektonisko vērtību.

Ēka Gāles ielā 14 ir Siguldas apbūvei netipiski lielu apjomu, bet ar pārdomātu fasādes kompozīciju, kuru rotā apmetumā veidoti rusti un divstāvu veranda ēkas galā.

Attēls 30 Ēka Gāles ielā 14. 2018. gada fotofiksācija

– **Gāles iela 11 [1. kategorija/15,3punkti]**

Ēka Gāles ielā 11 ir viena no arhitektoniski savdabīgākajām ēkām Siguldā. Ēkai veidots piesātināts tēls, tajā saskatāms daudzu arhitektoniski atšķirīgu, pat nesaderīgu elementu apkopojums. Vizuāli uzsvērtas cietoksnim – pilij raksturīgas detaļas – ēkas stūri akcentēti ar rustiem virs kuriem izvietoti stilizēti viduslaiku tornīši. Galvenā ieeja fasādē akcentēta ar zobinājumu frontona vietā.

Ēka Gāles ielā 11 ir divstāvu būve ar lēzenu, četrslīpju jumtu. Ēkas otrais stāvs veidots starp divām dzegām ar jumta materiālu imitējošu apdari, padarot ēkas apjomu vieglāku. Sākotnēji ēkas tēls akcentēts ar kontrastējošu krāsojumu.

Līdzīgi viduslaiku cietokšņa motīvi bijuši ēkai Jāņa Poruka ielā 2 (novada nozīmes piemineklis Nr.55), kuri visticamāk zuduši II Pasaules kara laikā. Diemžēl līdz mūsdienām saglabājies tikai projekts, pati ēka ir pārbūvēta un zaudējusi dekoru.

Attēls 31 Ēka Gāles ielā 11. 2018. gada fotofiksācija

Attēls 3. Ēka Gāles ielā 11. Vēsturiskā fotofiksācija [www.periodika.lv]

Siguldas apbūves apsekojumā konstatēts diezgan daudz modernās kustības ēku. Ēkas Leona Paegles ielā 17 apjomu kompozīcijā manāmas modernās kustības jeb funkcionālisma iezīmes, tomēr fasāžu apdarē un detaļās dominē *art-deco* estētika. Pilsētas centrā saglabājušās funkcionālisma ēkas Lakstīgalu ielā 9, Cēsu ielā 5 un Jāņa Poruka ielā 1. Ārpus centra – ēkas Akāciju ielā 8 un Dārza ielā 38. Gandrīz visas ēkas ir pārbūvētas, un zaudējušas oriģinālās detaļas – margas, logus un citus metāla un būvgaldniecības izstrādājumus.

Attēls 33 Ēka Cēsu ielā 5. 2018. gada fotofiksācija

– **Leona Paegles iela 17 jeb Villa Marija [1. kategorija/17 punkti]**

Ēka Leona Paegles ielā 17 būvēta 1930. gadā pēc arhitekta N. Aleksejeva projekta ar ekspresīvu apjomu kārtojumu, *art-deco* stilam raksturīgām detaļām un stāvu četrslīpju jumtu. Ēkas horizontālo dalījumu uzsvēr veranda ar terases margu līmenisko risinājumu. Ēkai ir dažāda izmēra un formu logi ar ažūru spraišļojumu. Tā izvietota liela zemesgabala centrālajā daļā, netālu no Gaujas ielejas kraujas (pie Svētku laukuma), un būvēta vienai ģimenei ar ērtu, labi pārdomātu plānojumu. Tās ārējais tēls nav būtiski izmainīts, saglabājusies lielākā daļa oriģinālo detaļu. Ēka pašlaik izskatās neapdzīvota, daļa ailu aizklāta ar OSB loksnēm. Tās tehniskais stāvoklis ir slikts, novēroti mitruma izraisīti bojājumi cokola daļā. Pastāv augsta varbūtība, ka koka sienas pamatu daļā trupējušas.

Ēka virzāma NKMP vērtēšanai.

Attēls 34 Ēka Leona Paegles ielā 17. 2018.gada fotofiksācija

Attēls 35 Ēka Leona Paegles ielā 17. Arh. N. Aleksejeva 1929.gada būvprojekts [Siguldas būvvaldes arhīva materiāls]

Pēc Latvijas Republikas dibināšanas īpaša vērība tika pievērsta tautas arhitektūras mantojuma apzināšanai, kā arī popularizētas nacionālās vērtības. Ēkās nereti tika izmantotas pilsētas apbūvei neraksturīgas detaļas, kā nodeva nacionālai identitātei. Populārākais elements bija jumtu papildināšana ar brodiņa (atvērta jumtgale starp kori un nošļauto jumta plakni) atvērumu kopējošiem logiem (Bērzu iela 4, Jāņa Poruka iela 7, Krišjāņa Barona iela 25 un Līvkalna iela 10). Vairākām ēkām brodiņa atvērums izrotāts ar dekoru “zirdziņa” vai Jumja formā (Jāņa Poruka iela 8 un Skolas iela 8). Interesants nacionālās arhitektūras jeb tautiskās stilistiskās ievirzes paraugs ir saimniecības vai dārza māja Skolas ielā 8.

Attēls 36. Ēka Skolas ielā 8. 2018. gada fotofiksācija

– **Rūdolfā Blaumaņa iela 4 [2. kategorija/14,2 punkti]**

Ēka būvēta 1939. gadā pēc būvtehniķa Ž. Krastiņa projekta. Tā ir vienkārša apjoma apmesta koka ēka ar divslīpju jumtu. Ēkas galvenais akcents un vērtība ir koka konstrukcijās būvēts ieejas portīks ar stilizētiem “sauļotiem” stabiem. Virs etnogrāfiskajās formās veidotajiem balstiem izvietota dekoratīva izbūve ar nelieliem, horizontāli izvietotiem lodziņiem. Portīka forma veido atsauci uz etnogrāfiskajām un vēsturiskajām saimniecības ēkām (piemēram, Krimuldas muižas klēts).

Ēka sabojāta, nomainot daļu koka logu pret PVC logiem ar neatbilstošu dalījumu. Tomēr tā ir viena no nedaudzajām ēkām ar pret ielu vērstu ieeju un ir nozīmīga Rūdolfā Blaumaņa ielas apbūves sastāvdaļa.

Attēls 37 Ēka Rūdolfā Blaumaņa ielā 4. 1939. gada būvprojekta fragments [Siguldas būvvaldes arhīvs]

Attēls 38 Ēka Rūdolfā Blaumaņa ielā 4. 2018. gada fotogrāfija

Būtiska nozīmi Siguldas apbūvē veido saimniecības ēkas. Katrā gruntsgabalā blakus dzīvojamai ēkai bijušas viena vai vairākas saimniecības ēkas. Daudzas mūsdienu dzīvojamā

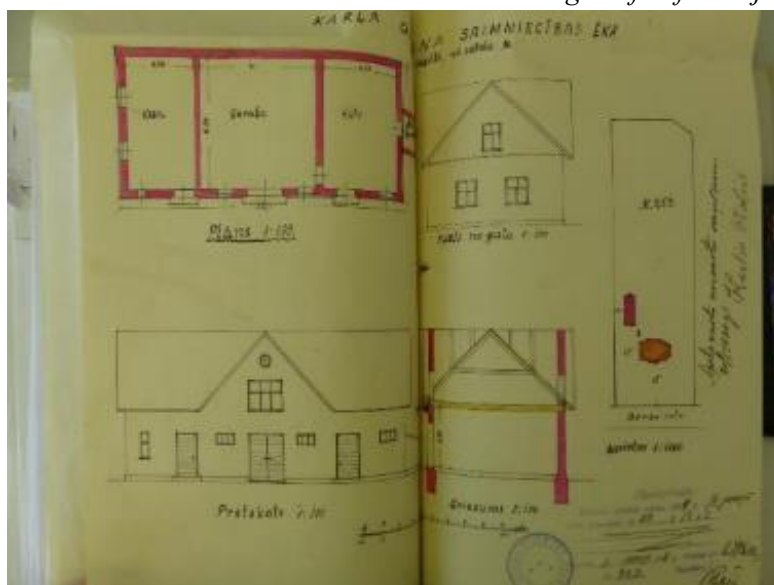
ēkā integrētas funkcijas bija iznestas ārpus dzīvojamās ēkas – piemēram, pirts un telpa veļas mazgāšanai, vasaras virtuve. Sākotnējā mazpilsētas apbūvē bija nepieciešamas būves arī malkas un saimniecības rīku uzglabāšanai, kā arī lopu un putnu izmitināšanai.

– **Bērzu iela 4. Saimniecības ēka [2. kategorija/13,4punkti]**

Lielākā daļa vēsturisko māju, tajā skaitā saimniecības ēkas, būvētas pēc būvprojektiem, kas ļauj novērtēt pilsētai un laikmetam raksturīgo tipoloģiju. Bērzu ielas 4 saimniecības ēka būvēta 1929. gadā pēc tipiska tā laika saimniecības būves projekta. Ēkas apjomu veido divas – mūra un koka daļas. Ēkas daļas apvieno un apjomu akcentē masīvs jumts ar pusšļauptiem galiem, kuru uzirdina trapeceveida mezonīna izbūve ar pusšļauptu jumtu pret pagalmu vērstās fasādes mūra daļas centrā. Saglabājušās sākotnējās dēļu durvis un logi ar sīkrūšu dalījumu. Veicot pilsētas apsekojumu konstatēts, ka līdz mūsdienām Siguldā pilsētas apbūves zonā saglabājusies tikai viena šāda veidola saimniecības ēka.

Attēls 39 Saimniecības ēka Bērzu ielā 4. 2018. gada fotofiksācija

Attēls 40 Saimniecības ēka Bērzu ielā 4. 1929.gada projekts [Siguldas būvvaldes arhīvs]

– **Tilts pār Gauju[1.kategorija/15,3punkti]**

Tilts pār Gauju Siguldā Gaujas ielā b/n celts laika posmā no 1929. līdz 1937. gadam pēc inženieru K. Gaiļa un P. Pāvulāna projekta zīmējumiem. Tiltu cēlis būvuzņēmējs L. Neiburgs. Tiltu balsta līdz pat 30 metru dziļi dzelzsbetona pāļi, no kuriem daļa stiprināti ar Krupa tērauda rievsienu. Tiltā braucamo daļu notur trīs dzelzsbetona kopņu sistēma, kuras apakšējā daļa, kas vērta pret ūdens virsmu, ir lēzenas arkas konfigurācijā. Tiltā iebūvētas 700 tonnas cementa un 250 tonnas dzelzs. Tilts ir 153 metrus garš, atrodas 15 metrus virs ūdens līmeņa un ir 9 metrus plats. Tilts pār Gauju tika saspridzināts Otrā pasaules kara laikā, bet jau 20. gs. piecdesmito gadu sākumā atjaunots sākotnējā veidolā. Pēc vēsturiskajās fotogrāfijās fiksētā redzams, ka mainīts margu veidols. Tilts vieno Siguldas, Turaidas un Krimuldas kalnus un ielejas. Tas ir nozīmīga inženiertehniskā būve, kas veido panorāmas skatus no abiem Gaujas krastiem. Var pretendēt uz valsts aizsardzības statusu, tāpēc iesakām veikt Arhitektoniski māksliniecisko izpēti.

Attēls 41 Tilts pār Gauju Siguldā. Vēsturiskā fotofiksācija³⁶

Attēls 42 Tilts pār Gauju Siguldā. 2018. gada fotofiksācija Bunkurs Pils ielā 31[1. kategorija/15punkti]

36. Jaunais tilts pār Gauju Siguldā. 1937, Atpūta, Nr. 674.

II Pasaules kara laikā būvniecība pilsētā pilnībā apstājās. Tikai atsevišķu ēku būvdarbi tika pabeigti. Kā vienīgais izņēmums ir civilās aizsardzības būve Pils ielā 31.

Attēls 43 Bunkurs Pils ielā 31, Siguldā. 2018. gada fotofiksācija

Bunkurs celts 1940. gadā vācu okupācijas laikā. Tas ir nozīmīgs Otrā pasaules kara inženierbūvju paraugs, kas mūsdienās organiski iekļaujas ainaviskajā Gaujas Nacionālā parka administrācijas ēku kompleksā. Ēka būvēta dzelzsbetona konstrukcijās un segta ar zemes slāni, kurš apaudzis ar kokiem. No apkārtējās vides zemes valnī izceļas vēdināšanas kanāli un divas ieejas, kas saglabājušās autentiskajā veidolā ar oriģinālajiem durvju komplektiem. Ēka tika novērtēta kā arhitektoniski augstvērtīga celtne ar kara laika periodam raksturīgu aizsardzības objektu stilistikai raksturīgu būves formu un detalizāciju. Mūsdienās ēka ir sliktā tehniskā stāvoklī. Tai nepieciešams veikt kapitālos remontdarbus un piemeklēt sabiedriski nozīmīgu funkciju. Iesakām veikt Arhitektoniski māksliniecisko izpēti, lai virzītu uz kultūras pieminekļa statusa piešķiršanu.

2.6. KULTŪRVĒSTURISKI VĒRTĪGA PĒCKARU ARHITEKTŪRA

Pēc 2018. gadā Siguldas Tematiskā plānojuma ietvaros veiktās Siguldas ēku anketēšanas secināms, ka lielākā daļa Siguldas apbūves veidojusies pēc Otrā pasaules kara. Nozīmīgs ēku anketēšanas rezultātā veiktais atklājums ir Siguldas **pēckara arhitektūras ar reģionālām iezīmēm** kvalitāte.

Tika noteikti vairāki kompleksi, kuros modernās kustības un postmodernisma arhitektūras koncentrācija ir vislielākā. Tādi ir Gulbju iela, Gaujas Nacionālā parka administrācijas ēku komplekss Baznīcas ielā 1, 3 un 5. Izceļami arī vairāki sabiedriskie objekti – Siguldas kamaniņu un bobsleja trase, Siguldas autoosta, Tirdzniecības paviljons Turaidas ielā 2, Kājnieku tilts, Turaidas veikals un citas celtnes. Nodaļā apkopotas nozīmīgākās no pēckara arhitektūras

celtnēm Siguldā. Pēc turpmākas un padziļinātas izpētes ēku sarakstu iespējams papildināt ar citām, vēl neiekļautām ēkām.

Pēckara industriālā mantojuma objekti ir būtiski ietekmējuši Siguldas ainavas veidolu – kopumā horizontālajā apbūves raksturā ienesot atsevišķus vertikālus akcentus. Lielākā daļa šo objektu pašlaik ir nefunkcionējoši, realizēta pēc tipveida projektiem (Pulkveža Brieža iela 109, Gulbju iela 8, Saules iela 6), tāpēc nav uzskatāmi par kultūrvēsturiski vērtīgiem objektiem. Tomēr nereti tieši šīs būves ir apkaimes vietzīmes. Arī skatā no Turaidas torņa, pilsētas daļas atpazīstamas tieši pēc šo objektu izvietojuma. Tāpēc to saglabāšana vai demontāža būtu jāskata vides kontekstā ar ainavu un pārējo apbūvi. Pilsētā veiksmīgi ir izdevies integrēt un izmantot 20.gs. sākuma industriālā mantojuma objektus (ūdenstorņus Ausekļa ielā 10 un Lakstīgalu ielā 9b), un būtu ieteicams meklēt risinājumus arī pēckara torņu saglabāšanai un izmantošanai.

2.6.1. “SOCIĀLISTISKĀ REĀLISMA” ARHITEKTŪRA SIGULDĀ

20. gs. piecdesmitajos gados ēku arhitektūrā un fasāžu apdarē turpināja interpretēt klasiskos elementus un būvformas. Apdares risinājumos apvienoja etnogrāfiskās formas ar PSRS ideoloģisko simboliku, piemēram, piecstaru zvaigzni vai sirpi un āmuru. Tādējādi tika mēģināts arhitektūrā atspoguļot darbaļaužu jeb „sociālistisko” stilu, ko mūsdienās apzīmē kā “sociālistiskā reālisma” arhitektūra. Siguldā nozīmīgākais "sociālistiskā reālisma" arhitektūras paraugs ir Siguldas dzelzceļa stacija.

– Siguldas dzelzceļa stacija [1.kategorija/16,3punkti]

Uz zemesgabala Ausekļa ielā 6 atrodas Siguldas dzelzceļa stacija un vairākas saimniecības rakstura palīgēkas. Siguldas dzelzceļa stacija ir nozīmīga sabiedriskā celtnē pašā pilsētas centrā. Ēkas būvaprums ir svarīga vizuālā dominante, iebraucot pilsētā ar vilcienu.

20. gs. piecdesmitajos gados tika uzcelta jauna dzelzceļa stacijas ēka – pēc tam, kad Otrā pasaules karā nopostīja esošo ēku. Stacijas ēka ir piecdesmito gadu tipveida stacijas projekta realizācijas paraugs. Salīdzinājumā ar citām šī tipa ēkām, kas saglabājušās līdz mūsdienām, atrodas labākā tehniskā stāvoklī. Ēka rekonstruēta pēc arhitektu biroja SIA „AB Arhitekti” projekta (vadošais arhitekts Armands Bisenieks).

Dzelzceļa stacijas ēka ir izteikts modernās kustības un nacionālās arhitektūras sakausējums. Spilgts „sociālistiskā reālisma” paraugs. Rotājošais stils labi saglabāties interjerā. Ēka ir mūra, apmesta, arhitektoniskās detaļas izceltas ar krāsojuma palīdzību.

Tā ir sava laika arhitektoniski veiksmīgs sabiedriskās ēkas paraugs ar simetrisku būvaprumsu kārtojumu, izteiksmīgu fasāžu kompozīciju un plastisku apdari. Ēka saglabājusi sākotnējo būvaprumsu – tā ir vienkārša garenbūve ar arhitektoniski akcentētu divstāvu centrālo apjomu – plašu pasažieru zāli, un ir vērtējama kā arhitektoniski augstvērtīga ēka. Iesakām virzīt uz kultūras pieminekļa statusa piešķiršanu.

Attēls 44 Siguldas dzelzceļa stacija Ausekļa ielā 6, Siguldā. 2018. gada fotofiksācija

2.6.2. MODERNĀS KUSTĪBAS ARHITEKTŪRA SIGULDĀ

Pēc II Pasaules kara Siguldā uzcelts ievērojams skaits mazstāvu viengimeņu dzīvojamās ēkas. Pārsvārā tie ir tipveida projekti no katalogiem. Katru gadu tika izdoti albumi ar dzīvojamo ēku modeļiem, kuras ar nelielām modifikācijām tika realizētas dzīvē. Pēc šiem katalogiem veidojusies apbūve dominē Zvaigžņu, Andreja Pumpura, Robežu un citās ielās pilsētas dārzu teritorijās.

Arī Siguldas centru būtiski transformējusi pēckara tipveida apbūves veidošana gar Lakstīgalu, Leona Paegles un Jāņa Čakstes ielām. Tur pārsvārā būvētas 103. un 316./318. sērijas daudzdzīvokļu ēkas. Kā jaunās dzīvojamās apbūves sabiedriskais centrs tikai izbūvēts multifunkcionāls centrs ar sabiedrisko pakalpojumu un ēdināšanas funkciju un universālveikalu. Līdzīgi kā dzīvojamām ēkām, arī universālveikalam izmantots tipveida projekts. Mūsdienās ēkas sākotnējais tēls ir degradēts, nomainot visas fasādes detaļas uz zemākas kvalitātes izstrādājumiem, kā arī fasādes apšujot ar lētiem metāla sendvičpaneļiem. Ēkas degradēto tēlu pastiprina nekonekvēnts fasādes krāsojums, kā arī mērogam neatbilstoša izmēra reklāmas savstarpēji kontrastējošos toņos. Ņemot vērā ēkas atrašanās vietu pilsētā, būtu steidzami nepieciešams veikt ēkas fasāžu pārbūvi.

Attēls 45 Siguldas universālveikals. Vēsturiska fotofiksācija.³⁷

Attēls 46 Siguldas universālveikals. 2018.gada fotofiksācija.

Lielākās modernās kustības arhitektūras vērtības dominē sabiedrisko ēku un inženierbūvju segmentā. 20. gs. otrajā pusē Siguldā uzcelts Radio tornis, ūdenstornis, Kājnieku tilts pār Gauju, kā arī vairākas sabiedriskās, kultūras un izglītības ēkas.

– Turaidas veikals [2.kategorija/10,4punkti]

Turaidas veikals celts pēc Padomju savienībā raksturīga tirdzniecības ēku tipveida projekta. Veikala ēka labi eksponējas Turaidas vidē. Ēka izvietota nelielā reljefa pacēlumā, galveno ieeju starp laukakmeņu mūra sienām uzsverot ar plašām kāpnēm. Mūra ēkas divstāvu būvķermeņa arhitektoniskajai kompozīcijai raksturīga horizontalitāte. Logi kārtoti horizontālās līnijās. Ēkas apdarei lietoti augstvērtīgi materiāli – galvenās fasādes apmetas ar granīta cēlapmetumu, bet dzegām lietots dekoratīvu dēlīšu apšuvums. Ēkai netika apsekoti interjeri, nav ziņu par to autentiskuma un saglabātības pakāpes līmeni.

³⁷ Attēls no grāmatas **Upītis V.**, *Sigulda*. Latvijas valsts izdevniecība, Rīga, 1964.g.

Turaidas veikals ir nozīmīgs sava laika Turaidas apbūves sabiedriskais objekts. Tas ir izteiksmīgs modernās kustības arhitektūras paraugs. Steidzami nepieciešama ēkas ekspluatācijas atsākšana, uzturēšana un remonts. Turaidas veikals vērtējams kā arhitektoniski vērtīga ēka. Iesakām veikt Arhitektoniski māksliniecisko izpēti, lai to virzītu uz kultūras pieminekļa statusa piešķiršanu.

Attēls 47 Veikala ēka Turaidā. 2018. gada fotofiksācija

– **Kājnieku tilts pār Gauju Siguldā [2.kategorija/10,75punkti]**

Kājnieku tilts pār Gauju Siguldā celts no 1977. līdz 1979. gadam pēc arhitektes Astrīdas Ādmīnes un inženiera Jāņa Zavicka projekta. Tiltu balsta metāla konstrukcijas, kas abos Gaujas krastos iekārtas stabos slīpu vanšu sistēmā. Tiltu sedz koka klājs un norobežo metāla konstrukcijas margas ar koka lenteri.

K cvbājnieku tilts ir nozīmīga inženiertehniskā būve, kas veido panorāmas skatus no abiem Gaujas krastiem. Iesakām ēku virzīt kultūras pieminekļa statusa piešķiršanai.

Attēls 48 Kājnieku tilts pār Gauju Siguldā. Vēsturiskā fotofiksācija³⁸ (fotogrāfijas autors Hofmanis)

38. Gaujas krastos. 1984, Cīņa, Nr. 1.

Attēls 49 Kājnieku tilts pār Gauju Siguldā. 2018. gada fotofiksācija

– **Siguldas trošu ceļš pār Gauju[2.kategorija/11,7punkti]**

Sākotnējo trošu ceļa būvprojektu izstrādāja Gruzijas tresta „Čiaturmarganeč” projektēšanas biroja vadītājs, inženieris G. Pancelujs 1957. gadā.³⁹ Projektēšanas darbi 1961. gadā tika apstādināti un atsākās tikai 1965. gadā. Trošu ceļu atklāja 1969. gada janvārī. Trošu ceļa mehānisms tika izgatavots Ļeņingradā (tagadējā Sanktpēterburgā), Krievijā, vagoniņš ar 22 cilvēku ietilpību – Rīgas Vagonu rūpnīcā.

Attēls 50 Gaisa trošu ceļa pār Gauju stacijas ēka Jāņa Poruka ielā 14, Siguldā. 2018. gada fotofiksācija

³⁹No Siguldas uz Krimuldu – pa gaisu. 1958, Dzimtene, Nr. 56.

Siguldas trošu ceļa gala pieturu ēkas Siguldā un Krimuldā Jāņa Poruka ielā 14 ir Latvijas mērogā nozīmīga kultūrvēsturiskā objekta - gaisa tramvaja sastāvdaļa. Sākotnēji tās bijušas tipisks modernās kustības būvformu paraugs. Vienkāršu plānā taisnstūra būvķermeni iekļāva atvērta galerija, kuras pārsegums atrisināts ar iespaidīga izmēra konsoles daļu. Mūsdienās ievērojami pārbūvēta trošu ceļa stacijas ēka Siguldas pilsētas centrālās daļas pusē. Uzcelts jauns, stilistiski atšķirīgs būvķermenis guļbūves konstrukcijā.

Attēls 51. Gaisa trošu ceļa pār Gauju stacijas ēka Jāņa Poruka ielā 14, Siguldā. Fotofiksācijas pirms pārbūves

Attēls 52 Gaisa trošu ceļa pār Gauju ēka Jāņa Poruka ielā 14, Siguldā. 2018. gada fotofiksācija

– **Daudzdzīvokļu dzīvojamā māja Veidenbauma ielā 1 [2.kategorija/11,4punkti]**

Daudzdzīvokļu dzīvojamā māja Veidenbauma ielā 1 atrodas uzkalniņā attiecībā pret Pils ielu. Labi eksponējas skatos no Pils ielas. Ēka ir telpiski izteiksmīgs vēlīnās modernās kustības paraugs. Fasāžu apdarē un koplietošanas kāpņu telpās saglabājusies augsta autentiskuma

pakāpe. Ēkas energoefektivitātes projekta izstrādes laikā siltināšanas pasākumus nepieciešams risināt, nezaudējot ēkas sākotnējo vizuālo tēlu.

Attēls 53. Daudzdzīvokļu dzīvojamā ēka Eduarda Veidenbauma ielā 1. 2018. gada fotofiksācija

2.6.3. PĒCKARU ARHITEKTŪRA AR REĢIONĀLĀM IEZĪMĒM

20. gs. septiņdesmitajos gados modernās kustības arhitektūra piedzīvoja krīzes periodu. Strauji uzplauka postmodernisms, kurš arhitektūrā mēģināja atrisināt modernajai kustībai raksturīgās vides konteksta problēmas. Postmodernismam raksturīgas formālas un stilistiskas klišejas, piemēram, viena būvapjoma pagrieziens šaurā leņķī pret pārējiem, ģeometrisku formu lietojumi fasādēs u.c. Siguldas tematiskā plānojuma izpētes gaitā tika secināts, ka postmodernisms Siguldā atstājis augstvērtīgus arhitektūras paraugus, piemēram, Siguldas bobsleja un kamaniņu trase, GNP administratīvo ēku komplekss Baznīcas ielā 1, 3, un 5, kā arī citas celtnes. Tām tika atrastas un definētas vienotas stilistiskās iezīmes, kurās jūtamas atsauces uz vēsturiski Siguldai raksturīgajām Šveices tipa mājām. Siguldas postmodernisma arhitektūrai raksturīgi stāvi jumtu risinājumi. Jumti bieži segti ar sarkanajiem māla dakstiņiem. Ēku zelmiņi uzirdināti ar lodžijām, apdarē lietotas ažūras koka būvdetaļas. Nozīmīgākajām Siguldas pēckaru arhitektūras celtnēm ar reģionālām iezīmēm dots padziļināts vērtējums:

– Siguldas autoosta[2.kategorija/11,4punkti]

Siguldas autoosta Raiņa ielā 3 celta 1974. gadā. Sabiedriski nozīmīgā celtnē labi eksponējas skatos no Pils un Raiņa ielas. Ēka ir plānā taisnstūra būvķermenis ar slīpu jumtu. Kopējai arhitektūras valodai raksturīgs modernās kustības un reģionālo iezīmju meklējumu sakausējums.

Pret Pils ielu paveras augstvērtīgs skats ar oriģinālo labiekārtojumu un ēkas apdari. Saglabājušās oriģinālās alumīnija konstrukcijas logu vitrīnas, koka dēlīšu un dolomītakmens apdare. Šajā fasādē pārbūvēts ieejas mezgls, kam oriģinālajā risinājumā bijis plakans ieejas jumtiņš. Jumtiņa slīpumi skatā no fasādes izveidoja divus savstarpēji savienotus lēzenus rombus, tos balstīja kolonnas. Fasādē bijusi veiksmīgi iekomponēta autoostas uzraksta zīme.

Skats pret Raiņa ielu mūsdienās degradēts - priekšlaukums pārvērsts par stāvlaukumu automašīnām, bet ēkas fasāde apšūta ar lētiem, zemas kvalitātes materiāliem.

Saglabājusies ēkas plānojuma struktūra – centrālo būvķermeņa daļu aizņem divlīmeņu apmeklētāju zāle. Lieltelpu pāršķeļ otrā stāva balkons, uz kuru var nokļūt pa izteiksmīgām kāpnēm, kuras saglabājušās oriģinālajā veidolā. Pārējo ēkas būvķermeni aizņem sekundāras nozīmes telpas, tajās mūsdienās atrodas Siguldas novada pašvaldības pakalpojumu centrs. Siguldas autoosta vērtējama kā arhitektoniski augstvērtīga ēka. Iesakām veikt Arhitektoniski māksliniecisko izpēti, lai to virzītu uz kultūras pieminekļa statusa piešķiršanu.

Attēls 54 Siguldas autoosta Raiņa ielā 3, Siguldā. Vēsturiskā fotofikšācija⁴⁰

Attēls 55 Siguldas autoosta Raiņa ielā 3, Siguldā. 2018. gada fotofikšācija

40. Autoosta Siguldai. 1987, Zvaigzne, Nr. 12.

– **Tirdzniecības paviljons Turaidas ielā 2 [2.kategorija/12,4punkti]**

Ēka Turaidas ielā 2 ir savam laikam raksturīgs un ar augstu detalizācijas pakāpi apdares risinājumā būvēts tirdzniecības paviljons. Ēka celta 1958. gadā pēc projektēšanas institūta "Ceļu projekts" arhitekta Imanta Prauliņa (?) izstrādāta projekta. Nelielajai ēkai ir smalkas pēckaru reģionālās arhitektūras iezīmes. Mūsdienās nepieciešams pārdomāt reklāmu izvietojumu fasādēs, pēc iespējas saglabāt periodam raksturīgo apdari, ēku uzturēt un remontēt, izmantojot restaurācijas praksē apbētus paņēmienus. Latvijā nav veiktu pētījumu, lai atklātu šādu nelielu pēckaru tirdzniecības paviljonu saglabātības pakāpi kopumā. Iespējams, šādā tirdzniecības ēku kontekstā paviljons Turaidas ielā 2 ir unikāla celtnie. Nepieciešams veikt Arhitektoniski māksliniecisko izpēti, lai ēku virzītu kultūras pieminekļa statusa piešķiršanu.

Attēls 56 Tirdzniecības paviljons Turaidas ielā 2, Siguldā. 2018. gada fotofiksācija

– **Gaujas nacionālā parka administrācijas ēku komplekss Baznīcas ielā 1[1.kategorija/16,5punkti], 3[1.kategorija/15,7punkti] un 5[2.kategorija/11,6punkti]**

Gaujas nacionālā parka administratīvās ēkas iekļaujas vienotā kompleksā ar Siguldas Evāņģēliski luterisko baznīcu Baznīcas ielā 2 un Siguldas „Jaunās pils” kompleksu Baznīcas ielā 16. Ēkas ainaviski izvietotas Gaujas senlejas pauguros, tās veido pilsētībūvnieciski nozīmīgus skatus galvenajā tūristu iecienītajā ceļā, kas savieno Siguldas centrālo daļu ar Krimuldu un Turaidu.

Ēka Baznīcas ielā 1 ir nozīmīga ainavas dominante no vairākiem pilsētelpā svarīgiem skatu punktiem. Ēka ir funkcionāls un telpisks akcents Gaujas nacionālā parka administratīvajā kompleksā. Pēc ēkas apsekošanas dabā secināms, ka jau 20. gs. pirmajā pusē šeit bijusi vienkārša mūra ēka. Mūsdienās nolasāms vēsturiskais būvapjoms. No senākā perioda zem cementa javas apmetuma saglabāties kaļķu javas apmetums un vēsturiskie logi. 1984. gadā veikta esošās ēkas pārbūve. Ēkai piebūvēti divi stāvi un kāpņu telpas apjoms, cauri kuram

iespējams iekļūt otrajā stāvā izvietotajā sanāksmju zālē. Kāpņu telpā un zālē pilnībā saglabājies interjers no pārbūves perioda – kāpnes ar margām, durvis, sienu un griestu panelējumi, kamīns, apmēbelējums un apgaismes ķermeņi, kā arī Gaujas nacionālā parka teritorijas telpiskie maketi.

Pēc pārbūves ēkas augšējos stāvus ietver stāvas jumtu plaknes, bet fasādes apšūtas ar koka dēļiem. Gala fasādē izvietoti balkoni. Ēkai ir pēckaru arhitektūras „Šveices stila” iezīmes, kas raksturīgas gan vispārējām postmodernisma tendencēm, gan arī organiski pārmantotas no līdz Pirmajam pasaules karam Siguldas identitāti veidojošās apbūves, tā saucamajām „Šveices stila” villām pilsētas centrālajā daļā. Ēka ir izcils pēckaru reģionālās arhitektūras paraugs, liela vērtība autentisko interjeru saglabātības pakāpei. Nepieciešams veikt Arhitektoniski māksliniecisko izpēti, lai to virzītu uz kultūras pieminekļa statusa piešķiršanu. Steidzami nepieciešami ēkas remontdarbi un ekspluatācijas atsākšana.

Attēls 57 Ēka Gaujas nacionālā parka administratīvo ēku kompleksā Baznīcas ielā 1, Siguldā. 2018. gada fotofiksācija

Attēls 58 Ēkas interjers Gaujas nacionālā parka administratīvo ēku kompleksā Baznīcas ielā 1, Siguldā. 2018. gada fotofiksācija

Gaujas nacionālā parka administratīvā kompleksa daļa ir ēka Baznīcas ielā 3, t.s. „Vigvams”. „Vigvams” ir 20. gs. otrajā pusē veikta esošas ēkas pārbūve. No vēsturiskās ēkas saglabājusies pagraba daļa, kas segta ar pusloka velvi. Ēkas daļai ar stāvo divslīpju jumtu zudis asimetriski izvietotais ieejas vējtveris, taču otrajā stāvā saglabājies oriģinālais interjers, kurā kā galvenā vērtība izceļams kamīns. Kamīna pamatne veidota uz dzelzsbetona konsoles, panākot efektu, ka kamīna mute gaisā „peld”. Īpaši vērtīga ir kamīna vara plākšņu apdare. Kamīna vara apdarē iestrādāts mākslas darbs - Gaujas nacionālā parka karte.

Ēka ir labs reģionālās arhitektūras paraugs ar postmodernisma un pēckaru „Šveices stila” iezīmēm. Nepieciešams veikt Arhitektoniski māksliniecisko izpēti, lai apzinātu ēkas senāko daļu, kā arī noteiktu arhitektoniski augstvērtīgākos būvelementus un plānojuma evolūciju.

Attēls 59 Ēka Gaujas nacionālā parka administratīvo ēku kompleksā Baznīcas ielā 3, Siguldā.
Vēsturiskā fotofiksācija⁴¹

Attēls 60 Ēka Gaujas nacionālā parka administratīvo ēku kompleksā Baznīcas ielā 3, Siguldā. 2018.
gada fotofiksācija

41. Gaujas nacionālā parka administrācijas ēka. 1987, Zvaigzne, Nr. 12.

Attēls 61 Ēkas interjers Gaujas nacionālā parka administratīvo ēku kompleksā Baznīcas ielā 3, Siguldā. 2018. gada fotofiksācija, kurā redzams otrā stāva interjers ar kamīnu un vītņu kāpnēm

Gaujas nacionālā parka administratīvā kompleksa daļa ir arī ēka Baznīcas ielā 5. Ēka veiksmīgi iesēdināta zemesgabalā starp pārējām administratīvā kompleksa ēkām. Tā celta 1976. gadā un labi iederas starp pārējām pēckara modernās kustības ēkām ar reģionālām iezīmēm.

Attēls 62 Ēka Gaujas nacionālā parka administratīvo ēku kompleksā Baznīcas ielā 5, Siguldā. 2018. gada fotofiksācija

– **Gulbju ielas dzīvojamo ēku jeb „villu” apbūves komplekss**

Izpētes laikā kā atsevišķa Siguldas identitāti veidojoša kultūrvēsturiskā vērtība konstatēts viengimeņu dzīvojamo ēku apbūves komplekss Gulbju ielā. Tā ir kvartāla apbūve starp Gulbju, Krasta un Kalna ielām. Visām kvartāla ēkām, kas celtas līdz 20. un 21. gs. mijai raksturīga

modernās kustības stilistiska ar reģionālām iezīmēm. Vairākām ēkām piemīt Siguldai raksturīgās pēckaru arhitektūras „Šveices stila” iezīmes, ko var definēt kā postmodernisma ievirzi. Galvenās kopīgās iezīmes ir ēku stāvie jumti un augstvērtīgu apdares materiālu lietojums. Vairākām ēkām raksturīgi masīvi būvķermeņi un, salīdzinoši ar citām šajā būvperiodā Siguldā celtajām viengimenes dzīvojamām mājām, neraksturīgi liela ēkas kopējā kvadrātūra. Tādēļ ēkas tiek apzīmētas kā Gulbju ielas kompleksa „villas”. Izpētes laikā viengimeņu dzīvojamo māju interjeri netika apsekoti. Nav ziņu par to saglabātības līmeni.

Arhitektoniski izteiksmīgākā Gulbju ielas kompleksa „villa” atrodas **Krasta ielā 1 [1.kategorija/17punkti]**. Tā uzcelta 1985. gadā pēc arhitektes Rutas Krūskopas projekta. Ēkas ārējā tēlā harmonē Latvijas ainavai raksturīgi apdares veidi – laukakmens mūris, gaišs apmetums un melni krāsotu koka dēļu klājs, kas likts "trīnītī". Papildus asociācijas saiknei ar dabu raisa stāvais divslīpju jumts ar sarkano māla dakstiņu iesegumu. Ēkai ir augsta saglabātības pakāpe. Ēkas ārējā apdare, jumta segums un būvgaldniecības elementi (tajā skaitā logi, slēgi, durvis, garāžas vārti un balkona margas) saglabājušies oriģinālie. Rekomendējam pēc iespējas tos saglabāt un restaurēt.

Dzīvojamā māja Krasta ielā 1 ir nozīmīga Lakstīgalu gravas apkaimes apbūves veidotāja. Ēkai nepieciešams veikt Arhitektoniski māksliniecisko izpēti, lai ēku virzītu uz kultūras pieminekļa statusa piešķiršanu.

Attēls 63 Ēka Krasta ielā 1. 2018. gada fotofiksācija

Viengimenes dzīvojamā mājas **Gulbju ielā 1 [2.kategorija/12punkti]** ir pēckara reģionālās arhitektūras villu sastāvdaļa Gulbju ielas kompleksā. Ēkas vienkāršais plānā taisnstūra būvķermenis segts ar stāvu divslīpju jumtu. Ēka veiksmīgi iesēdināta reljefā – no galvenās ieejas puses tai atsedzas trīs stāvi, piešķirot monolītumu, savukārt no dārza puses pagraba stāvs „iepludināts” zemē, bet otro stāvu slēpj stāvā jumta plakne. Ēkas fasādēs eksponēts laukakmens un sarkanā māla ķieģeļa mūris, zelmiņus klāj koka dēļu apšuvums. Jumts iesegts ar viļņotajām azbestcimenta loksnēm. Logiem lietots būvperiodam raksturīgais sīkrūšu dalījums.

Attēls 64 Ēka Gulbju ielā 1. 2018. gada fotofiksācija

Izteiksmīga pēckara reģionālās arhitektūras villu sastāvdaļa Gulbju ielas kompleksā ir vienģimenes dzīvojamā māja **Gulbju ielā 7[2.kategorija/14punkti]**. Tā celta 1996. (?) gadā. Ēkas izteiksmīgumu uzsver dabīgu zemes toņu izvēle apdares materiālu lietojumā – sienu plaknēm pelēki krāsots apmetums un tumši koka dēļi, savukārt jumts iesegts ar lubiņām. Iesakām ēkas remontdarbu laikā veicināt jumta ieseguma, būvgaldniecības elementu un fasādes apdares saglabāšanu un restaurāciju.

Attēls 65 Ēka Gulbju ielā 7. 2018. gada fotofiksācija

Gulbju ielā 6[1.kategorija/20punkti] atrodas privātmāja, kas 2004. gadā ieguva Latvijas arhitektūras Lielo balvu kā gada labākā būve un nomināciju "Jaunbūves–privātmājas". Tā celta no 2002. līdz 2004. gadam pēc arhitektu biroja „Arhis” (arhitekti Andris Kronbergs, Juris Lasis, arhitektūras tehniķis Kaspars Šulcs) izstrādāta būvprojekta.

Ēka atrodas Gaujas senlejas stāvkrastā, integrēta uzkalniņa nogāzē, tādējādi „paslēpjoties” skatos no ielas un „atveroties” pret Gaujas ainavu. Ēka kontekstuāli ierakstās ainavā gan ziemā, gan vasarā. Tā iederas vidē un nekonfliktē ar apkārtējām ēkām. Skaisti skati paveras gan uz ēku, gan no tās. Skaidra un strukturāli pamatota ir ēkas konstruktīvā uzbūve un materiālu lietojums — eksponēts betons, neēvelēti apaļkoka baļķi un stikls. Ēka ir kā mūsdienīga skulptūra. Tā ir augstvērtīga modernās kustības tradīcijās ieturēta arhitektūra. Iesakām ēku virzīt uz valsts nozīmes kultūras pieminekļa statusa piešķiršanu.

Attēls 66 Privātmāja Gulbju ielā 6. 2018. gada fotofiksācija

– **Dārza māja Cēsu ielā 15, Siguldā[2.kategorija/11punkti]**

Ēka Cēsu ielā 15, Siguldā celta laika posmā no 1979. līdz 1997. gadam pēc projektēšanas institūtā "Komunālprojekts" izstrādāta projekta kā dārza māja. Divstāvu ēkas tēlā dominē stāvās divslīpju jumta plaknes. Jumts segts ar viļņotajām azbestcements loksnes. Fasādēs atsegts nesošais dzelteno ķieģeļu mūris, bet virs logu ailām eksponētas betona ailu pārsedes. Sānu fasādēs lietotas metāla apšuvuma loksnes un koka dēļu apšuvums. Ēka ir kvalitatīvi uzbūvēta, reģionam raksturīgs celtniecības paraugs. Zemesgabalam saglabājušies oriģinālie metāla iebraucamie un ieejas vārti. Pašreizējais tehniskais stāvoklis apdraud ēkas turpmāku saglabāšanos. Steidzami nepieciešami remontdarbi.

Attēls 67 Ēka Cēsu ielā 15. 2018. gada fotofiksācija

Nelielajai ēkai ir pēckaru reģionālās arhitektūras un postmodernisma iezīmes. Nepieciešams veikt Arhitektoniski māksliniecisko izpēti, lai ēku virzītu kultūras pieminekļa statusa piešķiršanu.

– **Siguldas kamaniņu un bobsleja trases komplekss[1.kategorija/19,1punkti]**

Siguldā bobsleja un kamaniņu sporta vēsture aizsākās jau 19. gs. beigās, kad Siguldas muižas īpašnieks kņazs Nikolajs Kropotkins muižas zemju teritorijā izveidoja pirmo kamaniņu ceļu. Līdz ar to kamaniņu sports jau no pilsētas veidošanās sākuma bijusi nozīmīga Siguldas identitātes sastāvdaļa. 20. gs. otrās puses periodikā bieži aprakstīti plāni par bobsleja un kamaniņu trases būvniecību. 1984. gadā aizsākās trases būvniecības darbi. Trases konstruktīvo un inženiertehnisko projektēšanu veica projektēšanas institūtā „Rūpnīcprojekts”, galvenais arhitekts Arvīds Purgailis, galvenais inženieris Miervaldis Dzirnīeks. Komandā darbojās arhitekti Māris Jostiņš, Viktors Rimša, Jevgēņijs Miklāvs un inženieris Anatolijs Romanovskis, kuriem 1992. gadā Starptautiskā Olimpiskā komiteja piešķīra apbalvojumu par ieguldīto darbu trases tapšanas procesā. Trases ģeometriskos un dinamiskos aprēķinus veica Vācijas Demokrātiskās Republikas speciālisti.

Attēls 68 Siguldas bobsleja un kamaniņu trase. Projekta piedāvājums

Siguldas bobsleja un kamaniņu trase izvietota Gaujas senlejas ziemeļu nogāzes gravā. Gravas dabiskā augstuma starpība ir 85 metri, tāpēc projektā tika paredzēta starta estakāde, lai augstuma starpību palielinātu līdz trasei nepieciešamajam 101 metram.

Gravas augšējā daļā uzbūvēja trases Starta māju. Pirmajā stāvā paredzēja telpas trases tehniskajiem dienestiem un automašīnu nojumes. Otrajā stāvā bija ieprojektētas bobu un kamaniņu glabātuves, darbnīcas, noliktavas un telpas apkalpojošajam personālam. Trešajā stāvā paredzēja kompleksa administrāciju un telpas sportistiem, 4. stāvā – preses, televīzijas un radio pārstāvju telpas, 5. stāvā – bobslejistu un kamaniņu braucēju starta vietas ar palīgtelpām, bet 6. stāvā – papildus starta vietu.

Finiša vietā ir celtne sportistiem uz žurnālistiem. Gravas apakšējā daļā izkārtotas inženiertehniskās būves un aukstuma māja. Trases starta un finiša māju savieno serpentīna ceļš.

Visam kompleksam raksturīga vienota arhitektoniski telpiskā identitāte. Daudzstāvu būvapjomus aptver stāvi jumti, kuri iesegti ar sarkanajiem māla dakstiņiem. Jumta pažobeļu daļas segtas ar retinātu koka brusu klāju, kurš krāsots bāli dzeltenā tonī un labi harmonē ar balti apmestajām sienu plaknēm un sarkano māla dakstiņu jumtiem. Tādā pat bāli dzeltenā tonī kā pažobeļu apdare krāsota arī trases aizsargsiena. Ēku cokola daļu apdarei izmantotas Siguldai raksturīgās dolomītakmens apdares plātnes.

Attēls 69 Siguldas bobsleja un kamaniņu trase. 2018. gada fotofiksācija

Ēku komplekss un trase ir pasaules mērogā unikāla inženiertehniskā būve un nozīmīga Siguldas pilsētvides veidotāja. Tam piemīt Siguldai raksturīgās pēckaru arhitektūras „Šveices stila” iezīmes.

2.7. ARHITEKTŪRAS MAZĀS FORMAS

Atbilstoši romantikas perioda tradīcijai, atsevišķas nelielas būves tika iekomponētas ainavā, lai ne tikai papildinātu dabas vskatus, bet arī praktisku iemeslu dēļ, piemēram, tirdzniecības vajadzībām. Paviljoni risināti laikmetam raksturīgā veidolā – izmantojot gan historisma būvformas, gan Siguldā populāro Šveices stilu. Līdz mūsdienām saglabāties tikai viens paraugs - Turaidas piena paviljons “Bundulītis”. Individuāli projektētus paviljonus un tirdzniecības vietas būtu ieteicams izvietot arī citās pilsētas zaļumvietās.

Attēls 70 Tirdzniecības bij. Turaidas piena paviljons pie Gūtmaņa alas. 2018. gada fotofiksācija

Attēls 71 Siguldas piena paviljons. Vēsturiska fotofiksācija⁴²

Nozīmīgi ainavu veidojoši elementi ir atpūtas vietu risinājumi populārākajās skatu un atpūtas vietās. Tradicionāli Siguldā tiek veidotas nojumes sēnes formā, kuru risinājums un materiālu pielietojums ilgāku laiku saglabāties vēsturiski nemainīgs.

Attēls 72 Skatu vieta Paradīzes kalnā ar 'sēnes' tipa nojumi. Vēsturiskā fotofiksācija [LNB digitālais krājums Zudusī Latvija, www.zudusilatvija.lv]

42. Attēls no Sigulda Novadmācība, Siguldas valsts ģimnāzija, 2002.

2.7.1. SKULPTŪRAS UN VIDES OBJEKTI

Vēsturiski nozīmīgākie mākslas objekti Siguldas pilsētā uzstādīti pakāpeniski. Senākais objekts ir Livonijas pils fasādē 19.gs. iebūvētais cilnis ar Borhu dzimtas ģērboni.

Izcilā tēlnieka Teodora Zaļkalna saistība ar Siguldas pilsētu, atspoguļojas vairākos viņa paša vai pēc viņa metiem veidotos mākslas darbos, kas iezīmē pilsētā kultūrvēsturiski nozīmīgas vietas un objektus:

- Ata Kronvalda piemineklis Jaunās pils pagalmā;
- Krišjāņa Barona piemineklis pie Pils un Līvkalnu ielas krustojuma (Teodora Zaļkalna mets, tēlnieks Kārlis Baumanis);
- Alfrēda Kalniņa skulpturāls portrets Baltajā Flīgelī.

Liela daļa mākslas darbu tradicionāli veidoti akmens materiālā, veidojot stilistiski vienotu pilsētas māksliniecisko raksturu. Mākslas darbi veiksmīgi izcelti ar fona stādījumiem, katram no tiem piemeklējot savu noskaņu – Krišjāņa Barona skulptūra majestātiski izceļas uz Tautas parka koku “fasādes” fona, bet Daina Maija parkā “koķeti” slēpjas aiz kokiem, atklājoties vien parka apmeklētājiem. Intīmi nošķirta no ielas ir Lielā stēla represēto piemiņai (tēlnieks K. Baumanis). Kā izņēmums minams tēlnieka I. Rankas veidotā granīta skulptūra Ainas ielas galā. Šī objekta atrašanās vieta nav veiksmīga, jo to nomāc blakus izveidotais Spieķu parks.

Veiksmīgs mākslas objekta risinājums ir kaķa formā veidotā ceļa norāde uz Kaķīškalnu, kas veiksmīgi sasauca gan ar vietas nosaukumu, gan citiem granītā kaltiem mākslas objektiem pilsētā, gan ar Siguldai nozīmīgā novadnieka T. Zaļkalna slavenajām kaķu skulptūrām. Tomēr diskutabla ir nepieciešamība mākslinieciski pašpietiekamu darbu ieaudzēt košos apstādījumos.

Attēls 73 Granīta kaķis pie pagrieziņa uz Kaķīškalnu. 2018. gada fotofiksācija.

Daudzi vides objekti veidoti salīdzinoši nesenā pagātnē. To raksturīga iezīme ir košu pilsētas apstādījumu klātbūtne ar centrētu skulpturālo objektu. Gan apstādījumi, gan vides objekti veidoti vienlīdz aktīvi, nereti radot savstarpēju konfliktu – kurš ir galvenais mākslas objekts un kurš tam fons:

- Spieķu parks Cēsu ielā;
- Atslēgu skvērs pie piecu ielu krustojuma;

- Gadaskaitļu objekts pie piecu ielu krustojuma;
- Rūdolfa Blaumaņa pieminēklis Blaumaņa ielas sākumā (tēlnieks Igors Dobičins);
- Skudra.

Attēls 74 Atslēgu skvērs. 2018. gada fotofiksācija

Pilsētvidē izveidojušās vairākas privāti attīstītas atpūtas vietas, kuru mākslinieciskais noformējums, elementu izvietojuma piesātinājums un stils būtu jāsaskaņo ar pilsētas tēla koncepciju.

Attēls 75 Priekšdārzs pie kafejnīcas Pils ielā 9. 2018.gada fotofiksācija

Attēls 76 Sēdzona pie strūklakas pie ēkas Krišjāņa Valdemāra ielā 1b. 2018. gada fotofiksācija

Daudzās vietās pilsētas apstādījumi papildināti ar laukakmeņiem no tuvējām lauku teritorijām, kas aizstāj cilvēka veidotus mākslas darbus ar dabas veidotiem objektiem.⁴³ Starp tiem ir tikai daži akmeņi – pieminēkli, kuri iezīmē kādus vēsturiski nozīmīgus notikumus:

- Akmens pie Siguldas valsts Ģimnāzijas Atbrīvotāju ielā;
- Akmens ar uzrakstu pie Ūdenstorņa (pie Stacijas);
- Akmens ar uzrakstu skvērā pie Gāles un Stacijas ielas krustojuma.

Akmeņi, kas atvesti kā apstādījumus papildinoši elementi vai īslaicīgas mākslinieciskas instalācijas (zilais akmens pie Svētku laukuma) nav uzskatāmi par kultūrvēsturiski nozīmīgiem un to saglabāšana, pārvietošana vai likvidēšana saistāma ar katras konkrētas vietas attīstības koncepciju. Kā atsevišķu pozīciju varētu atzīmēt akmeņus, kas veido norobežojumu starp zālienu un celiņu. Šāds risinājums redzams jau gadsimta sākuma attēlos un varētu tikt saglabāts pilsētas perifērajā daļā.

Attēls 77 Pils ielas vēsturiskas fotofiksācijas fragments [Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]

43. Irbe A., *Dārzu un parku pilsēta – Sigulda*, Sol Vita, Rīga, 2007, 26.lpp.

Pilsētā izveidojusies mākslinieciski interesanta zona Kropotkina parkā pie mākslas galerijas „Ūdenstornis”, kur mākslinieku plenērā izstādītie tēlniecības darbi labi sasaucās ar stacijas un torņa industriālo raksturu un vienlaikus labi eksponējas arī parka zaļajā zonā.

Attēls 78. Dzelzs metāllūžņu instalācijas pie Ūdenstornja. 2018. gada fotofiksācija

Interesanta mākslinieciska instalācija izveidota pie Jaunās pils stāvlaukuma – Bruņinieku parāde, kas veidota no laukakmeņiem un metāla detaļām. Tomēr tās izvietojums iespiestā zāles laukumā starp auto stāvvietu un piebraucamo ceļu nav veiksmīgs.

Lielākā daļa skulptūru un vides objektu koncentrējas pilsētas centra daļā. Kā viens no nedaudziem izņēmumiem minams piemineklis režisorei Felicitai Ertnerai pie viņas dzimtajām mājām Peltēs, kas piešķir papildus vērtību šim objektam - vietā, kur trūkst ne tikai mākslas objektu, bet arī pilsētvides labiekārtojuma.

Attēls 79 Skulptūra Felicitas Ertneres piemiņai. 2018. gada fotofiksācija

2.7.2. VĒSTURISKIE ŽOGU RISINĀJUMI SIGULDĀ

Siguldā raksturīgi vēsturiskajam būvperiodam tipiski žogu risinājumi. 19. un 20. gs. mijā vairākās vēsturiskajās fotofiksācijās fiksēti caurredzami vienlaidus koka žogi. Zemesgabala pusē tie stiprināti pie lietiem betona stabiem. Koka dēļu savienošā sija iznesta ielas telpas pusē.

Attēls 80 Siguldas apbūve – zemesgabali no ielas norobežoti ar vienlaidus koka žogiem. Vēsturiskā fotofiksācija [Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]

Siguldas vēsturiskajā apbūvē konstatēts žoga risinājums – caurredzams koka žogs starp lietiem betona stabiem. Koka dēļu savienošā sija izvietota ielas telpas pusē.

Attēls 81 Siguldas apbūve – zemesgabali no ielas norobežoti ar koka žogu ar lietiem betona stabiem. Vēsturiskā fotofiksācija [Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]

Jau 19. gs. beigās pie galvenajiem sabiedriskajiem objektiem lietots arī krāšņāks žoga variants – koka žogs ar pasētas plāksni. Visi trīs žogu risinājumi raksturīgi 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā lietotajiem žogiem citās Latvijas mazpilsētās un Rīgas Jūrmalas kūrorta apbūvē.

*Attēls 82 Koka žogs ar pasētas plāksni pie Siguldas pirmās stacijas. Vēsturiskā fotofiksācija
[Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]*

20. gs. pirmās puses fotofiksācijās konstatēti vairāki dzīvžoga tipa žogi, kas zemesgabalus norobežo no ielas telpas. Svarīga dzīvžogu izveidē ir augu izvēle. Iespējamais augu sortiments uzskaitīts Siguldas identitāti veidojoša tematiskā plānojuma VI daļā “Zaļumvietu attīstība un pārvaldība” 7.7. nodaļā. Atsevišķās fotofiksācijās konstatēti vēsturiskie dzīvžogu žogi, kas kombinēti ar laucinieciskiem zemiem žogiem, kas krāsoti balti.

*Attēls 83 Siguldas apbūve – zemesgabali no ielas norobežoti ar zemu dzīvžogu. Vēsturiskā
fotofiksācija. [VKPAI Dokumentācijas centra arhīva materiāls]*

Attēls 84 Siguldas apbūve – zemesgabali no ielas norobežoti ar zemu dzīvžogu, kas kombinēts ar zemu žogu. Attēla fonā – koka žogs ar stabiem. Vēsturiskā fotofiksācija [Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]

Interesanta Siguldas kā dārza pilsētas iezīme ir arī vēlākos apbūves periodos veidotie nožogojumu tipi. Pēckara apbūvē dominē divi žogu tipi – žogs ar lietiem betona stabiem, starp kuriem izvietots metāla siets rāmī un drāšu pinuma žogs ar cinkotu vai krāsotu metāla sietu. Stabi veidoti betona vai metāla konstrukcijās.

Pēckara apbūves rajonos gruntsgabalu robežas bieži nodalītas ar stieplu žogu, gar kuru veidoti ceriņu stādījumi un kā vienīgais dekoratīvais elements izcelti iebraucamie vārti. Lai arī tie daudzos gadījumos stilistiski ir līdzīgi, tomēr katram ir kaut nedaudz atšķirīgs, individuāls dizains. Kopā ar pēckara periodā būvētām ēkām, tas veido autentisku vides ainavu.

*Attēls 85 Pēckara perioda vārtu risinājumi – Kļavu ielā 7, Zvaigžņu ielā 22, Rīgas ielā 14 un
Atrīvotāju ielā 12. 2018. gada foto fiksācija*

2.7.3. VĒSTURISKIE ĀRTELPAS ELEMENTI – SOLIŅI, REKLĀMAS STABI, APGAISMOJUMA ELEMENTI

Vēsturiskie ārtelpas elementi fiksēti vairākās 20. gs. pirmās puses fotogrāfijās. Siguldas ārtelpas elementu arhitektūrā 20. gs. sākumā konstatējama laucinieciska atturība un mazpilsētas šarms. Kā galvenais izejmateriāls to izveidē lietots koks, čuguns un skārds. Vēsturisko elementu lietošana un reģenerācija vēsturiski vērtīgo ēku tiešā tuvumā un uz to fasādēm būtu svarīga vides autentiskuma sajūtas atjaunošanai.

Saglabājušās tikai dažas vēsturiskās fotofiksācijas, kurās fiksējami Siguldas ielu telpas apgaismojuma risinājumi. 19. gs. beigās pie Siguldas dzelzceļa stacijas atradušās viduslaiku tipa apgaismes laternas uz dekoratīviem čuguna stabiem. Laternas luktura cepurīte bijusi čuguna, ar bumbierveida formas noslēdzošo dekoru. Viduslaiku tipa laterna (visticamāk petrolejas) uz masīva koka staba konstatēta arī pie bijušās Šveices mājas. Fiksēta arī zaļi krāsota skārda lukturis uz masīva, neapstrādāta koka staba.

Pie ēkas Ausekļa ielā 7 konstatēts vēsturiskais lukturis ar čuguna turētāju. Lukturis bijis veidots no čuguna, tam bijusi zvana forma ar platām apakšējām malām un izvirzītu stikla kupolu apgaismes spuldzes izvietošanai. Turētājs pie ēkas fasādes saglabājies līdz mūsdienām.

Attēls 86 Viduslaiku tipa ielu apgaismes laterna pie Siguldas pirmās stacijas ēkas. Vēsturiskā fotofiksācija [Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]

Attēls 87 Viduslaiku tipa apgaismes laterna uz masīva koka staba pie Šveices mājas Siguldā. Vēsturiskā fotofiksācija [Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]

Attēls 88 Zaļi krāsota skārda luktura uz masīva neapstrādāta koka staba. Vēsturiskā fotofiksācija [Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]

Attēls 89 Vēsturiskais lukturis un vēsturiskā lietusūdens noteka pie fasādes ēkai Siguldā, Ausekļa ielā 7. Vēsturiskā fotofiksācija [Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]

Pēc jaunās Siguldas dzelzceļa stacijas ēkas uzbūvēšanas 20. gs. trīsdesmitajos gados ticis rekonstruēts stacijas teritorijas apgaismojuma risinājums. Paralēli dzelzceļa sliekšņiem izvietoti laternu koka stabi ar zvanveida lukturiem. Lukturi, tāpat kā pie ēkas Ausekļa ielā 7, bijuši veidoti no čuguna, tiem bijusi zvana forma ar platām apakšējām malām.

Attēls 90 Vēsturiskais luktura turētājs pie ēkas Siguldā, Ausekļa ielā 7. 2018. gada fotofiksācija

Attēls 91 20. gs. trīsdesmito gadu apgaismojuma laternas koka stabs ar zvanveida lukturi pie jaunuzbūvētās Siguldas dzelzceļa stacijas ēkas. Vēsturiskā fotofiksācija [Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]

Pie ēkas Ausekļa ielā 7 vēsturiskajā fotofiksācijā konstatēta amatnieciski izgatavota skārda tekne un notekcaurule ar piltuves veida savācējkārbu. Šāds risinājums Latvijā lietots jau kopš 18. gs. pirmās puses, bet Siguldā raksturīgs arī 20. gs. pirmajā pusē. Lietusūdens savākšanas sistēma līdz mūsdienām nav saglabājusies. Tekņu un notekcauruļu savienojuma vieta ar savācējkārbu fiksēta arī pie bijušā Vidzemes Šveices biedrības nama Siguldā (nams līdz mūsdienām nav saglabājies). Vēsturiskajā pilsētas daļā vēlams amatnieciski izgatavotu skārda elementu lietojums.

Attēls 92 Vēsturiskā lietus ūdens noteka ar savācējkārbu pie bijušā Vidzemes Šveices biedrības nama Siguldā. Vēsturiskā fotofiksācija [Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]

Siguldas pilsētā fiksēti vairāki soliņu risinājumi. Pie Raiņa ielas gājēju ielas daļā atradušies vienkārši dēļu konstrukcijas soliņi bez atzveltnes, uz divām betona kājām.

Attēls 93 Soliņi pie gājēju ietves Raiņa ielā, Siguldā. Vēsturiskā fotofiksācija [Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]

Lakstīgalu gravas rajonā, kur atradušās lielākās savrupmājas (villas), zemesgabalos atradušies privāti labiekārtojuma elementi, apstādījumi un soliņi. Tipisks soliņa risinājums bija gaiši krāsots koka konstrukcijas sēdeklis uz čuguna balstkājām. Soliņa atzveltni veidoja divi horizontāli stiprināti dēļi ar atstarpi.

Attēls 94 Soliņš pie villas Siguldā. Vēsturiskā fotofiksācija [Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]

Saglabājušās arī liecības par greznākiem soliņu risinājumiem, piemēram, krāsotu, profilētu dēļu klāja soliņi ar čuguna balstkājām atradušies pie villas “Lakstīgala” Siguldā. Kopā ar apzaļumojuma risinājumiem labiekārtojuma elementi veidojuši izteiksmīgu parka ainavu zemesgabala plašajā priekšpagalmā.

Attēls 95 Soliņi pie villas “Lakstīgala” Siguldā. Vēsturiskā fotofiksācija [Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]

Siguldas centrālajā daļā atradies arhitektoniski izteiksmīgs afišu stabs. Tā pamatkonstrukcija ir veidnots betons bez dekoratīvas apdares. Kopformu veidoja trīs dažāda izmēra savstarpēji saistīti paralēlskaldņi. Savienojuma vietās paralēlskaldņu stūri nošļauti, iegūstot ekspresīvu vizuālo tēlu. Stabu sedza krāsota metāla piramidālas formas jumtiņš. Stilistiski afišu stabs ir *art deco* un kubisma estētikas atspoguļojums ārtelpas detaļiekārtu dizainā.

Attēls 96 Afišu stabs pie Siguldas dzelzceļa stacijas. Vēsturiskā fotofiksācija [Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]

Ausekļa un Pils ielas krustojumā konstatēts norāžu stabs. Stabs bijis no gaiši krāsota koka ar četriem virzienu rādītājiem.

Attēls 97 Norāžu stabs Ausekļa un Pils ielas krustojumā. Vēsturiskā fotofiksācija [Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]

Vēsturiskajām ārtelpas detaļām raksturīgas vidē iederīgas un harmoniskas proporcijas. Jaunu ārtelpas elementu izvietošanai vēsturiskajā Siguldas pilsētas daļā iesakām lietot proporcijās līdzīgus elementus. Šo elementu proporciju maiņa prasa skaidri saprotamu pamatojumu.

3. SIGULDAS IDENTITĀTI UZSVEROŠAS VADLĪNIJAS UN REKOMENDĀCIJAS

3.1. VISPĀRĒJAIS KULTŪRVĒSTURISKO OBJEKTU AIZSARDZĪBAS PRINCIPU APRAKSTS, ATBILSTOŠI PIEŠKIRTAJAI KATEGORIJAI

Nozīmīgākie dabas objekti atrodas Gaujas nacionālā parka (GNP) teritorijā un to apsaimniekošanas un aizsardzības nosacījumi definēti “Gaujas nacionālā parka likumā un 2012. gada MK noteikumos nr. 317 “Gaujas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.

Valsts aizsardzībā esošās ēkas un objekti, neatkarīgi vai tiem ir valsts vai vietējas nozīmes aizsardzības statuss, uzturami un atjaunojami atbilstoši LR likumdošanai un starptautiski pieņemtai restaurācijas praksei. Nav pieļaujama to pārveidošana, kā arī neatbilstoša izmantošana. Jebkura darbība, kas skar valsts aizsardzībā esošus objektus, saskaņojama ne tikai ar Siguldas pilsētas būvvaldi, bet arī ar NKMP.

Siguldas teritorijā atrodas viens valsts nozīmes pilsētbūvniecības piemineklis “Siguldas, Turaidas un Krimuldas vēsturisko centru komplekss”, 8 mākslas pieminekļi, 11 valsts un vietējas nozīmes arheoloģijas pieminekļi un 15 valsts un vietējas nozīmes arhitektūras pieminekļi.

Siguldas novada teritorijas plānojumā 2012.–2024. gadam iekļauts Novada nozīmes kultūrvēsturisko un dabas objektu saraksts. 51 objekts no šī saraksta atrodas Siguldas pilsētas teritorijā.

Spēkā esošajos Siguldas pilsētas apbūves noteikumos⁴⁴ iekļauti vispārīgi nosacījumi pašvaldības pieminekļu uzturēšanai. Līdz ar to Novada nozīmes pieminekļa statuss šobrīd nenodrošina pietiekamu objektu aizsardzību un praktiski neierobežo īpašnieku iespējas objektus pārveidot. Teritorijas plānojumā iekļautas valsts un pašvaldības pieminekļu aizsardzības teritorijas, kuras būtu saglabājamās arī turpmākajā plānošanas periodā. Aizsargzonas būtu jāparedz arī Pašvaldības nozīmes objektiem, atbilstoši to zemesgabala vai zemes vienības robežai.

Nākamā perioda plānošanas dokumentos būtu iekļaujami nosacījumi dabas objektu un ainavu aizsardzībai ārpus GNP teritorijas, kā arī noteikumi ne tikai ēkām ar valsts un pašvaldības aizsardzības statusu, bet jebkurai vēsturiskai ēkai, īpašu uzmanību pievēršot apbūves kvalitātes saglabāšanai kultūrvēsturiskajās teritorijās.

⁴⁴ Siguldas novada teritorijas plānojums 2012.-2024.gadam.
https://www.sigulda.lv/upload/File/terplan2012gala/III_sejums_TIAN/III_sejums_TIAN.pdf

3.1.1. VALSTS AIZSARDZĪBĀ ESOŠI OBJEKTI

Objekta attēls	Numurs	Nozīme	Tips	Nosaukums	Adrese
	2108	Valsts	Arheoloģija	Vikmestis pilskalns ⁴⁵	Pie Krimuldas pagasta Gravzaķiem, Sigulda, Siguldas novads
	2139	Valsts	Arheoloģija	Siguldas viduslaiku pils un Krusta kalns ⁴⁶	Gaujas senlejas krastā pie Inciema šosejas, Sigulda, Siguldas novads
	2140	Valsts	Arheoloģija	Gūtmaņa ala	Gaujas senlejas labajā krastā, Sigulda, Siguldas novads

45. Attēls no <http://www.latvijas-pilskalni.lv/vikmestes-pilskalns/>

46. Attēls no https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Krusta_kalns_2.JPG

	2141	Valsts	Arheoloģija	Rata kaktis - pilskalns ⁴⁷	Gaujas senlejas un Vikmestes sadūrā, Sigulda, Siguldas novads
	2142	Valsts	Arheoloģija	Saksukalns - senkapi	Pie Siguldas skolas, Sigulda, Siguldas novads
	2143	Valsts	Arheoloģija	Kārļa kalns - pilskalns ⁴⁸	Pie Turaidas pilsdrupām, Sigulda, Siguldas novads
	2144	Valsts	Arheoloģija	Satezeles pilskalns (lībju kalns) ⁴⁹	Pie Vējupītes gravas, Sigulda, Siguldas novads
	2145	Valsts	Arheoloģija	Vildogas pilskalns	Vildogas upes krastā 1,5km no ietekas

47. Attēls no www.letonika.lv

48. Attēls no https://lv.wikipedia.org/wiki/Att%C4%93ls:K%C4%81r%C4%B3a_kalns_-_pilskalns.JPG

49. Attēls no <http://www.latvijas-pilskalni.lv/satezeles-pilskalns/>

				(Kautraka kalns)	Gaujā, Sigulda, Siguldas novads
	2146	Valsts	Arheoloģija	Krimuldas viduslaiku pils	Mednieku iela 3, Sigulda, Siguldas novads
	2147	Valsts	Arheoloģija	Turaidas pilskalns un viduslaiku pils ⁵⁰	Turaidas iela 10, Sigulda, Siguldas novads
	2218	Vietējas	Arheoloģija	Turaidas baznīckalna viduslaiku kapsēta	Turaidas iela 10, pie Turaidas luterāņu baznīcas, Sigulda, Siguldas novads
	2606	Valsts	Arhitektūra	Turaidas muzejrezervāts ⁵¹	Sigulda, Siguldas novads

50. Attēls no <http://www.turaida-muzejs.lv/2013/08/fotokonkurss-%E2%80%9Cuzcel-savu-turaidas-smilspili%E2%80%9D/>

51. Attēls no <http://www.turaida-muzejs.lv>

	4218	Valsts	Māksla	Borhu dzimtas ģērbonis	Siguldas pilsdrupas, Sigulda, Siguldas novads
	4219	Valsts	Māksla	Laternas turētājs	Krimuldas muižas ratnīcā, Sigulda, Siguldas novads
	4224	Valsts	Māksla	Intarsijas (4)	Pils iela 16, Jaunā pils, Sigulda, Siguldas novads
	4225	Valsts	Māksla	Interjera dekoratīvā apdare (8 telpas)	Pils iela 16, Jaunā pils, Sigulda, Siguldas novads
	4226	Valsts	Māksla	Kamīns	Pils iela 16, Jaunā pils, Sigulda, Siguldas novads
	4227	Valsts	Māksla	Panno "Ainava"	Pils iela 16, Jaunā pils, Sigulda, Siguldas novads
	4228	Valsts	Māksla	Panno "Atpūta"	Pils iela 16, Jaunā pils, Sigulda, Siguldas novads
	4228	Valsts	Māksla	Vitrāžas "4 gadalaiki" (4)	Pils iela 16, Jaunā pils, Sigulda,

					Siguldas novads
	6709	Valsts	Arhitektūra	Siguldas pilsdrupas	Gaujas senlejas krastā, Siguldas, Siguldas novads
	7445	Valsts	Pilsēt- būvniecība	Siguldas, Turaidas un Krimuldas vēsturisko centru komplekss	Sigulda, Siguldas novads
	8333	Valsts	Arhitektūra	Jaunā Pils ⁵²	Pils iela 16, Sigulda, Siguldas novads
	8491	Valsts	Arhitektūra	Siguldas luterāņu baznīca	Baznīcas iela 2, Sigulda, Siguldas novads

52. Attēls no <http://tourism.sigulda.lv/pilis-un-muizas/>

	8492	Vietējas	Arhitektūra	Dzīvojamā ēka	Ausekļa iela 7, Sigulda
	8493	Vietējas	Arhitektūra	Dzīvojamā ēka	Šveices iela 6, Sigulda
	8494	Vietējas	Arhitektūra	Dzīvojamā ēka, Villa Karmena	Šveices iela 21, Sigulda
	8495	Vietējas	Arhitektūra	Dzīvojamā ēka	Šveices iela 27a, Sigulda
	8497	Vietējas	Arhitektūra	Dzīvojamā ēka	Krišjāņa Valdemāra 1c (1a), Sigulda

	8498	Valsts	Arhitektūra	Dzīvojamā ēka, Nikolaja Kropotkina vasarnīca	Krišjāņa Valdemāra iela 3, Sigulda
	8499	Vietējas	Arhitektūra	Dzīvojamā ēka	Laurenči 1, Sigulda
	8500	Vietējas	Arhitektūra	Pasta ēka	Pils iela 2, Sigulda
	8501	Vietējas	Arhitektūra	Dzīvojamā ēka	Pils iela 4, Sigulda
	8502	Valsts	Arhitektūra	Viesnīcas ēka	Pils iela 6, Sigulda

	8503	Vietējas	Arhi- tektūra	Dzīvojamā ēka	Pils iela 8, Sigulda
---	------	----------	------------------	------------------	-------------------------

3.1.2. NOVADA NOZĪMES KULTŪRVĒSTURISKIE OBJEKTI

Papildus valsts un vietējas nozīmes pieminekļiem ar valsts aizsardzības statusu, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos periodam no 2008.–2020. gadam⁵³ iekļauts Siguldas novada nozīmes kultūrvēsturisko un dabas objektu saraksts, piešķirot tiem Pašvaldības (Novada) pieminekļa statusu ar aizsardzības numuriem.

Sarakstā iekļautie objekti pārstāv dažādas kategorijas – ēkas, dabas skatus un objektus, vēsturisku notikumu vietas un mākslas darbus. Lai arī visām šīm kategorijām nepārprotami piemīt kultūrvēsturiska nozīmība, šajā tematiskā plāna daļā tiek vērtēti tikai arhitektūras un mākslas objekti, dabas skatu, objektu un arheoloģisko vietu novērtējumu atstājot attiecīgo projekta daļu (Publisko zaļumvietu, rekreācijas un apstādījumu) speciālistu novērtējumam.

Pašvaldības pieminekļu sarakstā iekļautā informācija par objektiem ir lakoniska, kas rada problēmas identificēt atsevišķus objektus. Identificētās ēkas ir iekļautas novērtējuma anketā, kas kalpo par pamatu ēkas pašreizējās vērtības noteikšanai. Tā kā apbūves noteikumos nav iekļauti nosacījumi un ierobežojumi šo pašvaldības pieminekļu apsaimniekošanai un izmantošanai, tas novedis pie tā, ka vairākas ēkas ir stipri pārveidotas un zaudējušas savu vērtību. Diemžēl nav saglabāties arī pamatojums konkrēto objektu virzīšanai uz pieminekļa statusu, tāpēc iespējamas situācijas, kad objekts un tā nozīmība tiek neatbilstoši novērtēti.

53. **Metrum SIA**, Rīgas rajona Siguldas novada teritorijas plānojums 2008-2020, III sējums Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi, Rīga, 2008.

Objekta attēls	Aizsardzības Nr.	Nosaukums, adrese	Pamatojums	Vērtības pakāpe	Piezīmes
	12	"Dainas" - Krišjāņa Barona dzīves vieta	Ievērojamas personas – Krišjāņa Barona dzīves/ atpūtas vieta	2/11,8	Memoriālā ēka ar zaudētu apkārtējo vidi, atjaunota ar atbilstošiem materiāliem, bet diletantiskiem detaļu risinājumiem. Saglabājams sarakstā
	13	Kronenbergas kapi, Kalna ielas un Vidzemes šosejas krustojumā			Netiek vērtēts. Saglabājams sarakstā
	14	Gaisa trošu ceļš, pāri Gaujai starp Siguldu un Krimuldu	Tehnikas vēsture, vienīgais šāda veida objekts Latvijā	2/11,7	Gala stacijas abās Gaujas pusēs atjaunotas, nerespektējot sākotnējās arhitektūras vērtības. Kā tehnikas vēstures objekts – nozīmīgs. Saglabājams sarakstā
	15	Kodaļu mājas, Siguldas pag. Netālu no Nurmīžu ceļa	Ievērojamas personas - mākslinieka Valda Celma atpūtas vieta	2/14,6	Ievērojamas personas dzīves vieta. Saglabājams sarakstā

	16	Velna ala, pie Gājēju tilta pār Gauju	Arheoloģija, vēsture, Velna ala - Velnalas klintis ar Velnalu - valsts nozīmes aizsargājams ģeoloģisks dabas piemineklis		Skatīt tematiskā plānojuma VI daļu "Zaļumvietu attīstība un pārvaldība"
	17	Ķeizarkrēsls, Kaķīšos	Vēsturiska skatu vieta		Skatīt tematiskā plānojuma VI daļu "Zaļumvietu attīstība un pārvaldība"
	18	Siguldas kapi ar kapliču, pieminekļiem, II Pasaules kara karvīru kapiem, Baronu kapiem, Miera iela 24		1/17,7	Vērtēta tikai Kapliča Saglabājams sarakstā

	19	Turaidas muižas piena paviljons ("Bundulītis"), pie Gūtmaņa alas	Arhitektūra, vēsturisks tirdzniecības paviljons	1/17,7	Ieteicams aizsardzības statusu piešķirt arī aizmugurē esošajai lapenei/ terasei. Saglabājams sarakstā
	20	Taurētāju kalns ar Veļu klēpi, pie Vikmestes dīķa	Arheoloģija		Skatīt tematiskā plānojuma VI daļu "Zaļumvietu attīstība un pārvaldība"
	21	Raganu katls pie Daudas upes	Arheoloģija, vēsture, vietējas nozīmes aizsargājams ģeoloģisks dabas piemineklis, unikāls sufozijas komplekss, augšdevona Amatas un Gaujas svītas smilšakmeņos		Skatīt tematiskā plānojuma VI daļu "Zaļumvietu attīstība un pārvaldība"
	22	"Kalna Klaukas" uz Ziemeļiem no Ķīparu ciema	Tautas arhitektūra		Nav saglabājies kā tautas arhitektūras objekts. Mainīt pamatojumu uz kultūrvēsturiski nozīmīgu vietu

	23	“Daudas” uz ziemeļiem no Ķīparu ciema		2/12,1	Saglabājusies ēka ir tipiska sava laika būve ar viduvēju saglabātību. Iespējams, fragments no plašākas apbūves kompleksa ⁵⁴ Saglabājams sarakstā
	24	Paradīzes kalns jeb Gleznotājkalns Vējupītes kreisajā krastā	Vēsture, ģeomorfoloģisks dabas piemineklis		Skatīt tematiskā plānojuma VI daļu “Zaļumvietu attīstība un pārvaldība”
	25	Piemineklis Kristjānim Baronam Līvkalna un Pils ielas krustojumā	Arhitekts E. Vecumnieks pēc T. Zaļkalna meta ⁵⁵		Saglabājams sarakstā
	26	Piemineklis represētajiem, Jāņa Čakstes un Raiņa ielu krustojumā			Ap pieminekli haotiski koki, nepieciešams sakārtot labiekārtojumu Saglabājams sarakstā

54. http://periodika.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html?lang=fr#panel:pa|issue:p_000_xlak1993n005|article:DIVL341|query:Klauku|issueType:P

55. <http://tourism.sigulda.lv/piemineklis-krisjanim-baronam/>

	27	II Pasaules kara karavīru kapi, pie “Antiņu” mājām	Vēsture		Netiek vērtēti Saglabājams sarakstā
	28	Piemiņas akmens dzelzceļa inženierim Veisam Siguldas dzelzceļa stacijas Ūdenstorņa	Vēsture		Būtu ieteicams mainīt izvietojumu laukumā. Saglabājams sarakstā
	29	Bij. Siguldas pagasta skola Pulkveža Brieža ielā			Nav saglabājies. Izslēgt no saraksta
	30	Pirmajā pasaules karā kritušo kapi Siguldas šosejas un Zinātnes ielas krustojumā	Vēsture		Netiek vērtēti Saglabājams sarakstā
	31	Ķeizarskats, Kaķīši	Vēsture		Skatīt tematiskā plānojuma VI daļu “Zaļumvietu attīstība un pārvaldība”
	32	Mācītājmuiža, Oši	Vēsture		Mācītājmuižas ēka ir drupu stāvoklī, apkārtējās ēkas ir vēlāka perioda. Precizēt vēsturi. Ēkas izslēgt no saraksta, saglabāt vietvārdu
	33	Auna piere – nostāstu vieta	Vēsture, vietējas nozīmes		Skatīt tematiskā plānojuma VI daļu “Zaļumvietu attīstība un pārvaldība”

		pie Brūveru mājām	aizsargājams ģeoloģisks dabas piemineklis		
	34	Guadrības avotiņš – nostāstu vieta pie mazās Velna alas	Vēsture, vietējas nozīmes aizsargājams ģeoloģisks dabas piemineklis		Skatīt tematiskā plānojuma VI daļu “Zaļumvietu attīstība un pārvaldība”
	37	Koka dzīvojamā māja un saimniecības ēka Bērzu ielā 1	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse	2/12,8	Dzīvojamā ēkai ir daudzi nevērtīgi 20. gs. otrās puses uzlāņojumi, kas pazemina tās vērtību. Vērtīga dolomītakmens saimniecības ēka. Veidojas vēsturiskas apbūves komplekss Bērzu ielā 2 un 4. Saglabājams sarakstā
	38	Dzīvojamā māja un saimniecības ēka Allažu ielā 5	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse	2/10,7	Lai arī ēkai zudusi veranda un pārveidotas aillas, dzīvojamā un saimniecības ēkas pārstāv šim reģionam raksturīgu materialitāti un stilistiku. Saglabājams sarakstā
	39	Sabiedriskā ēka Gāles ielā 8	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse	3.1/7	Celta kā Siguldas piensaimnieku biedrības koppienotava. Degradējoši pārbūvēta, izmainot ēkas apjomu, proporcijas un materialitāti.

					Izslēgt ēku no saraksta, saglabāt kā vietzīmi
	40	Koka dzīvojamā māja, bijusī operdziedātājas Malvīnes Vīgneres - Grīnbergas vasarnīca Šveices ielā 17b	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse	3/7,9	Ēka grausta stāvoklī ar apjoma zudumiem, taču ēkai ir augsta kultūrvēsturiskā nozīme. Saglabāt sarakstā
	41	Koka dzīvojamā māja Vidus ielā 2	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse. Ievērojamas personas – ārlietu ministra Vilhelma Muntera dzīves/atpūtas vieta ⁵⁶	2/14,6	Aizsardzības statuss būtu piešķirams visām trim dzīvojamām ēkām. Vērtība – viens no retajiem gruntsgabaliem, kur saglabājusies vēsturiskā apbūves struktūra ar vairākām ēkām. Saglabājams/precizējams
	42	Koka dzīvojamā māja Vidus ielā 4	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse	2/14	Ēka ir ļoti sliktā tehniskā stāvoklī Saglabājams sarakstā

56. <http://tourism.sigulda.lv/muntera-vasarnca-lv/>

	43	Dzīvojamā māja Šveices ielā 4	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse	2/14,6	Saglabājams sarakstā
	44	Dzīvojamā māja Šveices ielā 4a (2)	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse	3/6,6	Atbilstoši TMR aprakstam, ēka sākotnēji bijusi kūts, kas 20. gs. vidū pārbūvēta par dzīvojamo ēku. Izslēgt no saraksta
	45	Koka dzīvojamā māja Lakstīgalas ielā 3a, Zuzes māja	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse	1/17,6	Saglabājams sarakstā
	46	Dzīvojamā māja Pils ielā 14	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse	2/13	Saglabājams sarakstā
	47	Dzīvojamā māja Lakstīgalas ielā 4	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse	2/11,9	Precizēt adresi un saglabāt sarakstā

	48	Dzīvojamā māja Lakstīgalas ielā 8	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse	2/14	Saglabājams sarakstā
	49	Dzīvojamā māja Lakstīgalas ielā 14	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse	2/13,8	Saglabājams sarakstā
	50	Dzīvojamā māja Lakstīgalas ielā 18/1	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse	2/12,3	Saglabājams sarakstā
	51	Dzīvojamā māja Ziedu ielā 3	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse. Ievērojamas personas – tēlnieka Teodora Zaļkalna dzīves/ atpūtas vieta	2/12,3	Ēkai ir diezgan daudz degradējošu pārveidojumu. Saglabājams sarakstā

	52	Dzīvojamā māja Leona Paegles ielā 16	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse	1/16,7	Saglabājams sarakstā
	53	Dzīvojamā māja Leona Paegles ielā 20	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse	2/9,2	Ēka 20. gs.vidū pārbūvēta, vienkāršojot vasarnīcas tipa ēkas tēlu. Izslēgt no saraksta
	54	Dzīvojamā māja Jāņa Poruka ielā 7	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse	1/16	Saglabājams sarakstā
	55	Dzīvojamā māja Jāņa Poruka ielā 2	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse	3/7,3	Atbilstoši sākotnējam būvprojektam bijusi ēka ar ekspresīvu, cietokšņa tipa apjoma risinājumu. Pašlaik utilitāra risinājuma ēka. Izslēgt no saraksta

	56	Koka dzīvojamā māja, bijusī vasarnīca Šveices ielā 7	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse	1/16,5	Saglabājams sarakstā
	57	Sabiedriskā ēka Senču ielā 1	Vēsture, arhitektūra. Sofijas pusmuiža saistīta ar Kņazu Kropotkinu ģimeni	2/14,8	Saglabājams sarakstā
	58	Lejas Klaukas Gaujas ielā 6	Vēsture, arhitektūra, 20. gs. pirmā puse. Lejas Klaukas arī "Villa Franz"		Vairs neeksistē. Izslēgt ēkas no saraksta, saglabājot vietvārdu
	59	Siguldas dzelceļa stacija Ausekļa ielā 6	Vēsture, arhitektūra 20. gs. piecdesmitie gadi	1/16,3	Saglabājams sarakstā
	60	Baltā pils Baznīcas ielā 7	Vēsture, arhitektūra 19. gs. beigas. Kņazu Kropotkinu vasarnīca, pansija	2/13	Ēka ir saistīta ar nozīmīgām personībām Siguldas vēsturē, bet pati ēka ir pārbūvēta un zaudējusi savu kultūrvēsturisko vērtību. Saglabājams sarakstā

	62	Pils ielas aleja	Vēsture, pilsētbūvniecība, daba, 20. gs pirmā puse		Skatīt tematiskā plānojuma VI daļu "Zaļumvietu attīstība un pārvaldība"
	82	Piemineklis Atim Kronvaldam Pils ielā 16, Jaunās pils pagalmā	Māksla		Saglabājams sarakstā

3.1.3. AIZSARDZĪBAS PROGRAMMĀM VIRZĀMIE OBJEKTI

Veicot detalizētu pilsētas apbūves apsekojumu un novērtējumu, tika atklātas vairākas būves ar augstu kultūrvēsturisko vērtību, kuras līdz šim nav iekļautas ne valsts un vietējas nozīmes pieminekļu sarakstā, ne arī novada nozīmes pieminekļu sarakstā. NKMP pārstāvji Siguldas apsekojumu ir veikuši 1998. gadā, bet novada nozīmes pieminekļu saraksts izveidots ap 2008. gadu. Tajos iekļautas ēkas un būves ar datējumu līdz 20. gs. piecdesmitajiem gadiem. Kopš iepriekšējiem apsekojumiem ir mainījusies sabiedrības attieksme pret jaunāku periodu arhitektūru, atzīstot nepieciešamību aizsargāt arī pēckara un mūsdienu arhitektūras vērtības.

Aizsardzības statusa iegūšanai tiek virzīti tie objekti, kuru kultūrvēsturiskā vērtības pakāpe ir virs 15 punktiem, kas ļauj no kopējās apbūves atsijāt ēkas ar augstu arhitektonisko kvalitāti un labu saglabātību. Papildus būvēm ar arhitektonisku un inženiertehnisku vērtību, atzīmēti objekti ar kultūrvēsturisko nozīmi gadījumos, ja ēka ir saistīta ar Latvijas vēsturē vai kultūrā nozīmīgām personībām. Šajā gadījumā ēkas kā būvobjekta vērtība tiek vērtēta sekundāri.

Tā kā novērtējums veikts tikai būvju ārējam veidolam, tālākai vērtēšanai būtu nepieciešams veikt ēku arhitektoniski māksliniecisko izpēti.

Pilnvērtīgam objektu novērtējumam būtu jāpiesaista Siguldas novadpētnieki, kas varētu papildināt informāciju par esošajiem novada nozīmes kultūrvēsturiskajiem objektiem un potenciālajiem pieminekļiem. Apkopotā vēsture un fakti kalpotu kā izejas datu bāze objektu prezentēšanai un tūrisma programmu izstrādei.

Papildus tiek piedāvāts izskatīt iespēju vēl 26 būves iekļaut valsts vai novada aizsardzības programmu sarakstos.

Objekta attēls	Vērtība – kategorija/ punkti	Nosaukums, Adrese	Apraksts
	1/20,3	Krimuldas muižas komplekss Siguldā, Mednieku ielā 3	Vēsture, arhitektūra. Labi saglabājies muižas komplekss ar 19. gs. apbūvi
	1/16,5	Gaujas nacionālā parka pārvaldes ēku komplekss Siguldā, Baznīcas ielā 1, 3 un 5	Vēsture, arhitektūra 20. gs. astoņdesmitie gadi. Pēckaru reģionālās arhitektūras spilgts piemērs
	1/19,1	Siguldas kamaniņu un bobsleja trases komplekss Siguldā, Šveices ielā 13	Inženierbūvju un sporta vēsture, 20. gs. astoņdesmitie gadi Ja to iespējams salāgot ar ilgtspējīgu attiecīgās jomas attīstību, izskatāma iespēja virzīt uz aizsardzības programmu
	1/20,3	Krimuldas Šveices māja, Krimuldas ielā 2	Vēsture, arhitektūra 19. gs. vidus. Viena no nedaudzajām, līdz mūsdienām saglabājusies Šveices māja

	<p>1/20</p>	<p>Dzīvojamā ēka Siguldā, Gulbju ielā 6</p>	<p>Mūsdienu arhitektūra, 21. gs.</p>
	<p>1/17</p>	<p>Dzīvojamā ēka Siguldā, Leona Paegles ielā 17</p>	<p>Vēsture, arhitektūra, 20. gs. trīsdesmitie gadi. Spilgts stila paraugs</p>
	<p>1/17</p>	<p>Dzīvojamā ēka Siguldā, Krasta ielā 1</p>	<p>Vēsture, arhitektūra 20. gs. astoņdesmitie gadi. Pēckara reģionālās arhitektūras spilgts piemērs</p>
	<p>1/17</p>	<p>Dzīvojamā ēka, Saules ielā 13</p>	<p>Vēsture, arhitektūra, 20. gs. trīsdesmitie gadi</p>

	<p>1/16,8</p>	<p>Dzīvojamā/ sabiedriskā ēka Siguldā, Pils ielā 1</p>	<p>Vēsture, arhitektūra, 20. gs. sākums. Apbūves komplekss ar saimniecības ēkām pagalmā</p>
	<p>1/16,5</p>	<p>Dzīvojamā ēka Siguldā, Gaujas ielā 5</p>	<p>Vēsture, arhitektūra, 20. gs. sākums</p>
	<p>1/16,2</p>	<p>Dzīvojamā ēka Siguldā, Gaujas ielā 7</p>	<p>Vēsture, arhitektūra, 20. gs. sākums</p>
	<p>1/16</p>	<p>Dzīvojamā ēka Siguldā, Pulkveža Brieža ielā 29</p>	<p>Vēsture, arhitektūra, 20. gs. divdesmitie – trīsdesmitie gadi</p>

	<p>1/15,8</p>	<p>Dzīvojamā ēka Siguldā, Allažu ielā 4</p>	<p>Vēsture, arhitektūra, 20. gs. divdesmitie – trīsdesmitie gadi</p>
	<p>1/15,8</p>	<p>Dzīvojamā ēka Siguldā, Jēkaba Dubura ielā 9</p>	<p>Vēsture, arhitektūra, 20. gs. divdesmitie – trīsdesmitie gadi</p>
	<p>1/15,8</p>	<p>Dārza māja Siguldā, Pērsieša ielā 2</p>	<p>Vēsture, arhitektūra, 20. gs. divdesmitie – rīšdesmitie gadi. Reti saglabājies ēkas tips</p>
	<p>1/15,7</p>	<p>Dzīvojamā ēka Siguldā, Dārza ielā 14</p>	<p>Vēsture, arhitektūra, 20. gs. divdesmitie – trīsdesmitie gadi</p>

	<p>1/15,5</p>	<p>Dzīvojamā ēka Siguldā, Pils ielā 19</p>	<p>Vēsture, arhitektūra, 20.gs. divdesmitie – trīsdesmitie gadi. Ievērojamas personas fotogrāfa Otto Lesiņa dzīves vieta un darbnīca</p>
	<p>1/ 15,3</p>	<p>Tilts pār Gauju</p>	<p>Inženierbūve, 20. gs. trīsdesmitie gadi</p>
	<p>1/15,3</p>	<p>Dzīvojamā ēka Siguldā, Dārza ielā 2</p>	<p>Vēsture, arhitektūra, 20. gs. divdesmitie – trīsdesmitie gadi</p>
	<p>1/ 15,3</p>	<p>Dzīvojamā ēka Siguldā, Gāles ielā 11</p>	<p>Vēsture, arhitektūra, 20. gs. divdesmitie – trīsdesmitie gadi</p>

	<p>1/ 15</p>	<p>Civilās aizsardzības bunkurs Siguldā, Pils ielā 31</p>	<p>Vēsture, arhitektūra, 1940. gads</p>
	<p>2/ 14,2</p>	<p>Dzīvojamā ēka Siguldā, Rūdolfa Blaumaņa ielā 4</p>	<p>Vēsture, arhitektūra, 20. gs. divdesmitie – trīsdesmitie gadi. Ieeja ar tautisku lieveni</p>
	<p>2/ 13,4</p>	<p>Saimniecības ēka Siguldā, Bērzu ielā 4</p>	<p>Vēsture, arhitektūra, 20. gs. divdesmitie – trīsdesmitie gadi</p>
	<p>2/ 13,2</p>	<p>Saimniecības ēka Siguldā, Skolas ielā 8</p>	<p>Vēsture, arhitektūra, 20. gs. divdesmitie – trīsdesmitie gadi</p>

	<p>2/12,7</p>	<p>Dzīvojamā ēka, bijusi saimniecības ēka Siguldā, Kalna ielā 3</p>	<p>Vēsture, arhitektūra, 20. gs. sākums</p>
	<p>2/ 10,4</p>	<p>Dzīvojamā ēka Siguldā, Strēlnieku ielā 80</p>	<p>Vēsture, arhitektūra 20. gs. divdesmitie – trīsdesmitie gadi. Mākslinieka Augusta Dīriņa darbnīca, dzīvojamā ēka</p>

3.1.4. VĒSTURISKĀS ĒKAS – 2. UN 3. KATEGORIJA

Atbilstoši vērtējuma kritērijiem 2. kategoriju iegūst kultūrvēsturiski vērtīgas ēkas ar augstu vai vidēju saglabātības pakāpi, kas pārstāv lielāko daļu Siguldas vēsturiskās apbūves. 3. kategorijā ietilpst ēkas, kurām ir zema arhitektoniskā kvalitāte, daudzos gadījumos saimniecības ēkas vai vēsturiskas ēkas, kuras pārbūvējot ir zaudējušas savu sākotnējo vērtību.

2. un 3. kategorija pārsvarā norādīta tikai vēsturiskajām ēkām, kas celtas līdz Otrajam pasaules karam. Vēlāka perioda ēkām šāds novērtējums dots tikai gadījumos, kad sākotnējā, vizuālajā novērtējumā ēka atzīmēta kā vērtīga vai nozīmīga perioda liecība, taču detalizēti aizpildot anketas datus, tās potenciāls izrādās neatbilstošs sākotnējam vērtējumam.

Veicot 2. kategorijas ēku atjaunošanu, būtu jāvadās pēc tālāk norādītajiem kritērijiem. Atsevišķos gadījumos, izvērtējot ēkas stāvokli, izvietošanu pilsētā un zemesgabalā, pieļaujamas atkāpes, kuras saskaņojamas ar Siguldas Būvvaldi. Nepieciešamību veikt arhitektoniski māksliniecisko inventarizāciju vai izpēti, nosaka Būvvalde, vadoties pēc iegūtā kultūrvēsturiskā novērtējuma punktu skaita un ēkas atrašanās vietas pilsētvidē.

3. kategorijas ēkas atjaunojamas atbilstoši kopējiem pilsētas būvnoteikumiem, izņemot saimniecības ēkas pilsētas kultūrvēsturiskajās zonās, uz kurām attiecas noteikumi par kultūrvēsturisku ēku atjaunošanu.

3.1.5. CITU KATEGORIJU ĒKAS

Fona apbūvei (**4. kategorija**) netiek izvirzīti pārbūves kritēriji no kultūrvēsturiskās saglabāšanas puses. Tomēr būtu ieteicams saglabāt oriģinālās detaļas un risinājumus, kā arī kvalitatīvus dabīgos materiālus nemainīt pret zemākas kvalitātes izstrādājumiem, neapšūt un neapmest dolomītakmens fasādes vēsturiskām saimniecības ēkām.

5. kategorijas ēkas ir bez kultūrvēsturiskas vērtības un uz tām, tāpat kā uz 4. kategorijas ēkām, attiecas vadlīnijas kas sniegtas IV daļā “Ēku, būvju, to elementu, arhitektūras mazo formu vizuālie izteiksmes līdzekļi” 2. nodaļā un detalizētas atbilstoši apkaimei 3.nodaļā.

Lai vērstu uzmanību uz ēkām ar arhitektoniskās vērtības potenciālu nākotnē, izdalīta **kategorija Ēkas ar reģionālām iezīmēm** [5.2]. Lielākajai daļai šo ēku pašreiz nav pietiekams vecums, kā arī pielietotie risinājumi daudzos gadījumos nav unikāli, tomēr sava laika tipveida apbūves kontekstā šīs ēkas izceļas ar silueta un detaļu oriģinalitāti, tādējādi bagātinot pilsētvidi. Būtu ieteicams šīm ēkām saglabāt arhitekta iecerēto tēlu un materialitāti.

6. kategorija definēta kā vidi degradējošas ēkas. Lai arī Siguldas pilsētā ir daudzas ēkas sliktā tehniskā stāvoklī, tomēr tas nav pieņemts par galveno kritēriju ēkas novērtēšanai par degradējošu būvi. Galvenokārt vērtēta ēkas iederība un atbilstība apkārtējās vides kontekstam. Līdz ar to šajā kategorijā parādās arī tādas ēkas, kuras ir arhitektoniski kvalitatīvas, bet neatbilst konkrētai vietai, izjauc apbūves struktūru un raksturu. Pie degradējošām ēkām pieskaitāmas arī tādas būves, kuru sākotnējā apdare un arhitektoniskie risinājumi tik tālu vienkāršoti, ka ēka zaudējusi savu arhitektonisko vērtību.

6. kategorijas ēkas ar saimniecisku un tehnisku funkciju būtu ieteicams nojaukt, atbrīvojot vietu ēkām ar augstāku arhitektonisko kvalitāti. Ēkām ar sabiedrisku funkciju pievērst pastiprinātu uzmanību ārējā veidola risinājumam un fasāžu arhitektūrai. Liela apjoma ēkām mazstāvu apbūvē nepieciešams izstrādāt apkārtnes labiekārtojuma risinājumus, vizuāli atdalot vai nosedzot apjomu.

3.2. PRASĪBAS KULTŪRVĒSTURISKI NOZĪMĪGAJĀM PILSĒTAS TERITORIJĀM, TAJĀ SKAITĀ KULTŪRVĒSTURISKO ĒKU RESTAURĀCIJAI UN PĀRBŪVĒM

3.2.1. ĒKU UN VIDES AUTENTISKUMA ZUŠANAS GALVENIE IEMESLI

- Jumtu iesegšana ar vēsturiski neatbilstošiem materiāliem, piemēram, bitumena dakstiņiem, profilētām vai viļņotām skārda loksniem u.c.;
- Vēsturiskajām ēkām nepiemērotu jumta izbūvju veidošana;
- Koka ēku fasāžu apšūšana ar vēsturiskajai arhitektūrai nepiemērotiem materiāliem, piemēram, plastmasas dēļiņiem;
- Koka ēku fasāžu apmūrēšana;
- Koka ēku apšuvuma dēļu nomainīšana pret vēsturiskajiem neatbilstoši šauriem dēļiem;
- Koka ēku siltināšana no fasāžu puses, tādējādi logu un durvju ailām veidojot vizuālu pieduru. Koka ēkām logi un durvis ir izvietoti vienā plaknē ar fasādi;
- Koka ēku fasāžu detaļu novienkāršošana. Piemēram profilētas dzegas aizstājot ar t.s. dēļu kastes dzegām, frontona savilču kokgriezuma detaļu neatjaunošana;

- Apmetuma pāršpaktelēšana, tādejādi zaudējot tā faktūru;
- Vēsturiski gludu apmetumu aizstāšana vai pārāpmešana ar mūsdienīgi fakturētu apmetumu;
- Fasāžu krāsojums košos, vēsturiskajam neatbilstošos toņos;
- Logu un durvju nomaiņa ar logiem un durvīm, kas neatbilst vēsturiskajam dalījuma, proporcijām, detalizācijas pakāpei un materiāliem;
- Verandu siltināšana, stikloto daļu aizsegšana un verandas stiklojuma dalījuma vienkāršošana;
- Vēsturisko zemesgabalu neiežogošana un neatbilstošu materiālu žogu un vārtu veidošana.

3.2.2. PRASĪBAS VĒSTURISKO ĒKU SAGLABĀŠANAI UN UZTURĒŠANAI VISĀS SIGULDAS KULTŪRVĒSTURISKAJĀS ZONĀS

- Pirms plašāku remontdarbu, kapitālā remonta vai pārbūves uzsākšanas, vēsturiskajās ēkās obligāti veicama arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija;
- Aizliegts nojaukt ēkas ar kultūrvēsturisko novērtējumu 1 – augstvērtīga celtni. Izņēmuma gadījumā nojaukšanai nepieciešamas īpaša Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes un Siguldas būvvaldes atļauja;
- Vēsturiskajām mūra ēkām aizliegts vienkāršot un pārveidot fasāžu apdari – apmetuma faktūras, ornamentālos dekorus, profilētās dzegas un starpdzegas, logailu apmales u.c.;
- Obligāti saglabājamas vēsturisko koka ēku fasāžu oriģinālās detaļas – apšuvuma dēļi, dzegas, logailu un durvjailu apmales, sandriki u.c. Ja tehnisku iemeslu dēļ to nav iespējams izdarīt, tad izgatavojamas precīzas to kopijas;
- Nav pieļaujams apmest vēsturiskās koka un mūra ēkas, kuras nav bijis paredzēts apmest;
- Vēsturiskajām ēkām saglabājamas oriģinālās būvgaldniecības detaļas – ārdurvis un slēgi;
- Nav pieļaujama arhitektonisko veidojumu (jumta logu izbūvju, lieveņu, verandu, balkonu u.c.) likvidēšana vai pārbūvēšana, kā arī logailu vēsturiskā kompozicionālā dalījuma izmaiņas;
- Vēsturisko ēku oriģinālie logi restaurējami. Tie maināmi tikai tad, ja logu saglabāšana tehniski vairs nav iespējama. Jaunie logi izgatavojami kā vēsturisko logu kopijas;
- Logu nomaiņas gadījumā, tie maināmi visai ēkai pēc vienota projekta. Jaunie logi izgatavojami atbilstoši ēkas celtniecības laikam raksturīgajā materiālā, stilistikā, saglabājot vēsturisko logu dalījumu un detalizācijas pakāpi;
- Ēku pārbūves gadījumā vēsturiskajām ēkām atjaunojami slēgi, ja tādi ir bijuši;
- Aizliegts izmainīt vēsturisko ēku un to jumtu apjomus, kas vērsti pret ielu vai redzami no publiski pieejamiem skatu punktiem. Izņēmums ir ēkas, kas laika gaitā zaudējušas daļu vēsturiskā apjoma vai jumta, vai arī tieši pretēji – piedzīvojušas vēsturiskajai ēkai neatbilstošas apjoma izmaiņas. Šajos gadījumos rekomendējama vēsturiskā apjoma un/vai jumta formas atjaunošana;

- Juntu redzamajām plaknēm aizliegts lietot ruļļu materiālus, bitumena dakstiņus, profilētas vai viļņotas skārda loksnes u.c. vēsturiskajiem neatbilstošus materiālus;
- Nav pieļaujami logi ar stiklojumu jumta plaknē fasādēs, kas vērsta pret ielu, vai redzami no publiski pieejamiem skatu punktiem;
- Aizliegta satelītantenu, kondicionieru u.c. tehnisku iekārtu piestiprināšana pie ēku fasādēm, kas redzamas no publiski pieejamiem skatu punktiem;

3.2.2.1. Centra perimetrālā apbūve

Visblīvāk apbūvētā pilsētas daļa, kas veidojusies ap Siguldas dzelzceļa staciju. Apbūves zonā, kura jau sākotnēji rezervēta sabiedriskai funkcijai gar Ausekļa, Krišjāņa Valdemāra un Pils ielām saglabājušās iezīmes par atvērta vai daļēji atvērta perimetrālās apbūves veidošanos. Pārējā zonā ēkas izvietotas zemesgabala dziļumā. Vēsturiski centrālajā daļā bijuši lieli zemesgabali ar vairākām nelielām dzīvojamām un saimniecības ēkām un apzaļumotu pagalmu. Raksturīgs zemesgabalu nožogojums. Pašreizējā apbūve nevienmērīga, to izjauc atsevišķi liela mēroga objekti, kas izbūvēti 20. gs. otrajā pusē.. Kā atsevišķa apbūves zona definējama Pils iela, kuras raksturu nosaka gan liepu stādījumi gar ielas malām, gan vēsturiskās ēkas ar divstāvu apjomiem no kuriem vairākas ir valsts aizsardzībā esoši arhitektūras pieminekļi.

Attēls 98 Ausekļa un Pils ielas Siguldā. 20.gs. trīsdesmito gadu fotofiksācija [Turaidas muzejrezervāta arhīvs]

- Saglabājamas vēsturiskās saimniecības ēkas iekškvartāla dziļumā. Ieteicama kvartāla iekštelpas pārvēršana publiski pieejamā, atvērta teritorijā;
- Jaunā apbūve veidojama gar zemesgabala robežu ar galveno fasādi un ieeju pret ielu. Atvērta perimetrālās apbūves gadījumā, ēkas savstarpēji var savienot žogs, ja pagalmu vai kvartāla iekštelpu nav paredzēts veidot publiski pieejamu;
- Visām vēsturiskajām ēkām centra perimetrālās apbūves zonā jāveic arhitektoniski māksliniecisko izpēti. Atjaunojot ēkas, vēlams noņemt visus nevērtīgos uzslāņojumus – siltinājumu, sekundāru apšuvumu un silikātķieģeļu apmūrējumu, un likvidēt apjomu degradējošas piebūves, atgriežoties pie ēkas sākotnējā, vēsturiskā veidola;

- Ēku atjaunošanā izmantojami oriģinālam atbilstoši materiāli, detaļas un risinājumi. Ja nav pieejama pietiekama informācija par oriģinālajām detaļām un risinājumiem, veicama stilistiski līdzīgu ēku izpēte, analizējot raksturīgos risinājumus;
- Gadījumos, kad nav saglabājusies informācija par atjaunojamo detaļu izskatu, pieļaujama mūsdienīga, kvalitatīvu izstrādājumu un risinājumu izmantošana;
- Atjaunošanas projektā jābūt iekļautiem detaļu risinājumu rasējumiem ar materiālu un krāsojumu atšifrējumiem, kā arī savienojumu mezglu risinājumiem;
- Mūra ēkām ar eksponētu mūri vai mūra detaļām (piemēram, cokolu) nedrīkst veidot apdari ar apmetumu;
- Jumtiem izmantojams valcēta skārda iesegums, saimniecības ēkām iekškvartālā – skārds vai māla un betona dakstiņi ar dabīgu māla toni;
- Skatlogi – esošo logu pārbūvi par skatlogiem izskatīt individuāli. Skatlogi nedrīkst izjaukt fasādes ailu ritmu. Skatlogi (arī jaunbūvēm) veidojami ar cokola pacēlumu virs zemes;
- Ieejas jumtiņu un marķīžu dizains pieskaņojams ēkas stilistikai. Virs skatlogiem pieļaujama marķīžu izvietošana;
- Izkārtnes un reklāmas – kultūrvēsturiskās zonās pieļaujama krāsotu reklāmu un izkārtņu veidošana uz fasādēm, to izvietojumā ievērot fasādes un ailu dalījumu. Izkārtņu izmērām jābūt samērīgam ar fasādi, tās nedrīkst nosegt arhitektūras detaļas. Jaunu, no fasādes izvīzītu izkārtņu risinājumu skatīt IV daļā “Ēku, būvju, to elementu, arhitektūras mazo formu vizuālie izteiksmes līdzekļi” 11.pielikumā;
- Nav atļauts ēku ielas fasādēs, kā arī ēkas priekšā izvietot redzamus inženierkomunikāciju skapjus (vadlīnijas inženierkomunikāciju objektu plānošanai skatīt tematiskā plānojuma II daļu “Inženiertehnisko komunikāciju plāns” 5.nodaļu);
- Izvietojot norādes un ceļazīmes, pārlicināties, ka tie neaizsedz svarīgus objektus un skatupunktus;
- Fasāžu krāsojums – kultūrvēsturisko ēku krāsojums balstāms uz AMI izpētes materiāliem vai periodam raksturīgiem krāsojumiem un krāsu salikumiem, ja oriģinālā apdare nav konstatējama. Krāsojumam izmantojami toņi, kas iegūstami no dabīgo minerālu pigmentiem. Krāsu pasē iekļaujami fragmenti no blakus ēkām, apbūves fragmenta krāsojuma saderības novērtējumam;
- Zonā nav ieteicams veidot koncentrētas autostāvvietas laukumos, paredzot iespēju samazināt normatīvos norādīto nepieciešamo autostāvvietu skaitu. Nav pieļaujams apbūves gruntsgabalus pielāgot autostāvvietu vajadzībām, kā arī gruntsgabala robežās veidot stāvvietas ēkas priekšā. Prasības autostāvvietu skaitam Centra apkaimē iekļautas IV daļā “Ēku, būvju, to elementu, arhitektūras mazo formu vizuālie izteiksmes līdzekļi” 2.3. nodaļā;

3.2.2.2. Kalna–Šveices–Gulbju ielas apbūve

Rajons, kas atrodas nostāk no pilsētas centra. Apbūve orientēta uz Gaujas senlejas krauju, starp izcili ainaviskām skatu vietām. Rajonā dominē dzīvojamā apbūve, ar iestarpinātiem sporta un atpūtas centru

punktiem – Kaķīskalna slēpošanas trase un Bobsleja un kamaniņu sporta trase. Kalna – Šveices – Gulbju ielas zonu raksturo būves ar augstu arhitektonisko kvalitāti. Kopumā šeit ir augstākā kvalitatīvu ēku koncentrācija Siguldā, kas pārstāv visus apbūves periodus, tomēr, atšķirībā no citām Siguldas kultūrvēsturiskajām zonām, šeit dominē 20. gs. otrās puses apbūve.

Senākā ēka ir Sofijas pusmuiža jeb Bigges vasarnīca, kura, lai arī stipri pārveidota un pielāgota viesnīcas, kafejnīcas un inventāra nomas punkta vajadzībām, vēl aizvien ir galvenais sabiedriskais akcents apkaimē.

Attēls 99 Sofijas pusmuiža, ēka Senču ielā 1. Vēsturiska fotofiksācija⁵⁷

Jaunākā perioda arhitektūrai raksturīgi kvalitatīvi materiāli, kā arī ekspresīvi būvapjomi ar atsaucēm uz vēsturiskajām ēkām. Bieži izmantots elements ir Šveices tipa balkons gala fasādēs. Apdarei izmantoti eksponēta laukakmeņu un ķieģeļu apdare, kā arī koka dēlīšu un apmetuma laukumu kontrasts. Dominējošā apdare – dabiski, eksponēti materiāli bez spilgtām, savstarpēji disharmonējošām detaļām. Nozīmīgs ēku akcents ir jumti, kuriem raksturīga masivitāte, lielas slīpas plaknes un pārkares. Vairākām ēkām izmantots dakstiņu un skaidu jumtu iesegums. Veicot ēku atjaunošanu, šos jumtu segumus nedrīkst nomainīt pret vienkāršākiem. Jaunbūvējamu ēku jumtiem un rekonstruējamām ēkām ar mazvērtīgu jumta iesegumu, ieteicams izmantot skaidu, dakstiņu un valcēta skārda (pelēkie un brūnie toņi) iesegumus.

20. gs. septiņdesmitajos un astoņdesmitajos gados projektētajām ēkām raksturīgas dizainiski izstrādātas būvgaldniecības detaļas, logiem un durvīm atsauces uz vēsturiskām formām – dēļu durvju motīvs un logi ar smalku rūtojumumu, kas piešķir ēkām individuālu tēlu.

Jaunās ēkas veidojamas esošās apbūves kontekstā, apdarei izmantojot dabiskus, Latvijas būvmākslai raksturīgus materiālus. Vēlams izvairīties no tipveida detaļām un risinājumiem, veidojot konkrētai ēkai dizainētus elementus. Nozīmīga ir apbūves un vides sasaiste, ēka nedrīkst dominēt un aizsegt skatu uz krauju. Nepieciešamības gadījumā Būvvalde var pieprasīt ainavas analīzi ar tipiskiem skatu punktiem no gravas, Kājnieku tilta pār Gauju vai citiem.

Atjaunojamām vēsturiskajām ēkām būtu veicams AMI, jaunāka perioda ēkām detalizēta fotofiksācija. Atjaunojot ēkas saglabājama oriģinālā apdare un krāsojums. Nedrīkst apmest augstvērtīgu fasādes apdares materiālu virsmas – laukakmeni, ķieģeli (izņemot silikātķieģeli). Saglabājams 20. gs.

57. Vītola I., Treija R., *Kņazi Kropotkini un Sigulda*, Siguldas novada dome, 2011.

septiņdesmitajiem un astoņdesmitajiem gadiem raksturīgais krāsojums – dabīgas vai tumši krāsotas koka virsmas, logiem divu, savstarpēji kontrastējošu toņu krāsojums. Nav pieļaujams košu, dabiskām virsmām neraksturīgu krāsu lietojums.

Šajā apbūves zonā vēsturiskām ēkām nelietot neatbilstošus materiālus – plastikāta dēļšus, polikarbonāta loksnes u.c., nešpaktelēt un nelīdzināt fakturētas, vēsturiski augstvērtīgas apmetas virsmas.

Attēls 100 Bobsleja trases finiša ēka. Sākotnējā apdare – balts, nelīdzens apmetums, tumšas māla dakstiņu jumta malas, dzeltens pārkares apšuvums un divkrāsu – balts+brūns logu krāsojums. 2018. gada fotofiksācija

Ēku redzamajās daļās uz jumtiem, galvenajās fasādēs, žogu ārpusē neizvietot inženierkomunikāciju skapjus, kondicionierus un satelītantenas u.c. tehniskos elementus.

Zemesgabalus veidot iežogotus, izmantojot koka konstrukciju vai dēļu žogus.

3.2.2.3. Vasarnīcu zona ar īpašiem nosacījumiem

Jau pirmajā apbūves plānā⁵⁸ šī zona ir rezervēta vasarnīcām ar stingriem apbūves nosacījumiem. Apbūves plāns sadalīts salīdzinoši šauros, kvartāla dziļumā orientētus 2000–8000 m² lielos zemesgabalos. Tipoloģiski var izdalīt divas apbūves zonas – Šveices un Lakstīgalu ielas apbūve ap Lakstīgalu gravu un pārējā apbūve līdz Svētku laukumam.

58. Tematisks Siguldas apbūves rajona projekta plāns, 1923.

Zemesgabalos ap Lakstīgalu gravu ēkām raksturīgs izvietojums zemesgabala dziļumā, ēkas priekšā atstājot plašus priekšpagalmus. Nozīmīgu pilsētas ainavas sastāvdaļu veidoja nožogojumi. Raksturīgais nožogojuma veids – koka dēļu žogs starp betona stabiem. Vairākām ēkām saglabājušies sākotnējie betona žogu un vārtu stabi.

Attēls 101 Balodes vasarnīca, Lakstīgalu iela 10b. Vēsturiska fotofikācija⁵⁹

Visas vēsturiskās vasarnīcu ēkas būvētas koka konstrukcijās. Līdz pat 20. gs. trīsdesmitajiem gadiem fasādes veidotas ar koka apdari, dažāda virziena un profila dēlīšu apšuvumu, eksponētām konstruktīvām detaļām, uzsverot ēku vieglumu un gaisīgumu. Ēkas veidotas arhitektoniski izteismīgās formās ar bagātīgu dekoru. Raksturīgi stāvi jumti ar skaidu vai skārda iesegumu, jumtgales ar kokgriezuma rotājumiem. Apjomus akcentēja tornīši un verandas, visbiežāk divu stāvu apjomā, ar smalku stiklojuma dalījumu. Periodam raksturīga salīdzinoši tumšu, "jauktu un netīru" krāsu palete brūnos, zaļos, olīvzaļos un pelēcīgos toņos.

20. gs. trīsdesmitajos gados būvētās ēkas visbiežāk jau projektētas kā koka konstrukciju ēkas ar ķieģeļu apšuvumu. Ēkas saglabāja izteismīgus būvapjomus, taču fasāžu risinājumi bija vienkāršāki – gludi apmestas virsmas ar atsevišķām, izceltām detaļām (palodzes, dzegas un stūru pilastri). Galvenais akcents bija verandas ar dekoratīvu stiklojumu un jumts ar izteismīgiem mezonīniem vai jumta

59. **Siguldas balss Nr. 5**, *Siguldas skaistākās vasarnīcas*, Siguldas pilsētas valdes kurorta komitejas izdevums, 1935.g. maijs.

izbūvēm. Šajā laikā apmūrētas un apmetas daudzas ēkas ar sākotnēji eksponētām koka fasādēm (Lakstīgalu ielā 4, Lakstīgalu ielā 14, daļēji Lakstīgalu ielā 16). Vēlākos periodos apmūrētām ēkām (Lakstīgalu ielā 9, Šveices ielā 25) nav izveidota fasāžu apdare, būtiski noplicinot ēkas arhitektonisko tēlu.

Zemesgabalā nereti bija izbūvētas vairākas ēkas. Galveno ēku jeb īpašnieka vasarnīcu kompozicionāli papildināja izīrējamas pansiju ēkas.

Diemžēl līdz mūsdienām šāda apbūves struktūra nav saglabājusies. Zemesgabali sadalīti mazākos gabalos, nereti nodalot vēsturisko ēku no ielas. Daudzas vēsturiskās ēkas ir zudušas vai degradējoši pārbūvētas, bet jaunās ir iebūvētas, nerēķinoties ar vēsturisko apbūvi. Pilsētas telpisko struktūru grauj starp villām iebūvētās daudzstāvu dzīvojamās un sabiedriskās ēkas, kā arī žogu un pilsētas apstādījumu trūkums.

Attēls 102 Štāla villas Siguldā, Šveices ielā 25 un 27. Vēsturiskā fotogrāfija⁶⁰

Pārējā villu zonā raksturīgas trīsdesmito gadu arhitektūra, kas formējusi salīdzinoši vienkāršas ēkas bez Šveices stilam raksturīgiem, grezniem apjomiem un fasādēm. Visas vēsturiskās ēkas būvētas koka konstrukcijās (izņemot ēkai Jāņa Poruka ielā 11 bijušas ķieģeļu mūra sienas). Koka konstrukciju ēkas visbiežāk apmetas, nereti jau sākotnēji apmūrētas un apmetas. Fasādēs parādījās *Art-deco* un tautas arhitektūras elementi un detaļas. Gandrīz visām ēkām ir veranda vai iekšējā veranda – telpas ar plašu, dekoratīvu stiklojumu. Atsevišķas ēkas risinātas modernās kustības jeb funkcionālisma būvformās.

Šajā zonā zemesgabali ir mazāki, vidēji 2000–3000 m² lieli. Līdzīgi kā pie Lakstīgalu gravas, zemesgabali ar šaurāko galu pieslēdzas ielai, iestiepjuoties kvartāla dziļumā. Daudzi no tiem atbilst sākotnējam 1923. gada plānā iedibinātajam dalījumam. Ēkas pārsvarā izvietotas salīdzinoši tuvu zemesgabala robežai, orientējot galveno fasādi pret ielu. Pašlaik autentiskākās apbūves zonas saglabājušās uz Pils ielas starp Raiņa un Cēsu ielām un Leona Paegles ielā starp Svētku laukumu un Lāčplēša ielu.

60. <http://www.zudusilatvija.lv/objects/object/15933/>

Zemesgabalus savstarpēji un no ielas atdalīja žogi. Tie bija tipiski vertikālu dēļu žogi starp betona stabiem.

*Attēls 103 Raiņa iela posmā starp Pils un Cēsu ielām. 20. gs. trīsdesmitie gadi. Vēsturiskā fotofiksācija
[Turaidas muzejrezervāta arhīva materiāls]*

Siguldas identitāti veidojoša tematiskā plānojuma ietvaros izstrādāti nosacījumi vēsturisko ēku atjaunošanas un pārbūves darbu veikšanai Vasarnīcu zonā ar īpašiem noteikumiem:

- Atjaunojot vēsturiskās ēkas, veicama arhitektoniski mākslinieciskā izpēte ar iekšējās un ārējās apdares zondāžām un oriģinālo detaļu uzmērīšanu. Šveices tipa ēkām obligāti veicama ārsienu konstruktīvā izpēte, ar norādēm iespējamiem ēkas siltumnoturības paaugstināšanas risinājumiem;
- Nav pieļaujama vēsturisko ēku siltināšana no fasādes puses, palielinot esošo konstrukciju biezumu;
- Atjaunojot ēkas, vēlams noņemt visus nevērtīgos uzslāņojumus – siltinājumu, sekundāru apšuvumu un silikātķieģeļu apmūrējumu, un likvidēt apjomu degradējošas piebūves, atgriežoties pie ēkas sākotnējā, vēsturiskā veidola;
- Ēku atjaunošanā izmantojami oriģinālam atbilstoši materiāli, detaļas un risinājumi. Ja nav pieejama pietiekama informācija par oriģinālajām detaļām un risinājumiem, veicama stilistiski līdzīgu ēku izpēte, analizējot raksturīgos risinājumus. Ēkas, kurām apdare nav realizēta Otrā pasaules kara darbības rezultātā, pieļaujama fasāžu apmešana (Cēsu ielā 8, Jāņa Poruka ielā 11, Pils ielā 25);
- Gadījumos, kad nav saglabājusies informācija par atjaunojamo detaļu izskatu, pieļaujama mūsdienīgu, kvalitatīvu izstrādājumu un risinājumu izmantošana;
- Atjaunošanas projektā jābūt iekļautiem detaļu risinājumu rasējumiem ar materiālu, krāsojumu atšifrējumiem un savienojumu mezglu risinājumiem;

- Jumta iesegumu veidot atbilstoši vēsturiskajam – skaidas, valcētais skārds vai betona dakstiņi. Nav atļauts vienkāršot vai likvidēt jumta detaļas. Zudušās kokgriezuma detaļas atjaunot pēc oriģinālajiem fragmentiem vai analogiem piemēriem;
- Skursteņi veidojami ar dekoratīvām, izceltām galvām, atbilstoši vēsturiskiem risinājumiem. Nav pieļaujama skursteņu apšūšana ar skārdu. Nav pieļaujama neatbilstošu elementu izvietošana uz jumtiem;
- Nedrīkst izbūvēt jumta logus;
- Nav pieļaujama logu paplašināšana un pārveidošana par skatlogiem;
- Fasāžu krāsojums – kultūrvēsturisko ēku krāsojums balstāms uz AMI izpētes materiāliem vai periodam raksturīgiem krāsojumiem un krāsu salikumiem, ja oriģinālā apdare nav konstatējama. Krāsojumam izmantojami toņi, kas iegūstami ar dabīgo minerālu pigmentiem no vēsturiskām ēkām paredzētiem krāsu katalogiem.

3.2.2.4. Saules parka apkaime

Lai arī sākotnējā plānā šī apkaime ietilpst dārzu dzīvokļu zonā bez īpašiem nosacījumiem, tomēr vairāki aspekti – Saules parks, dzelzceļš un Gaujas stāvkrasta kraujas tuvums ietekmējis apbūves raksturu. Šajā zonā saglabājušās vairākas ēkas no pilsētas senākā 19. gs. beigu perioda. Būvniecībā nereti izmantots dolomītakmens, pārsvarā saimnieciska rakstura ēkām. Dzīvojamo ēku zeltiņi rotāti ar dekoratīvām savilcēm, retāk ar dekoru caurgriezuma tehnikā. Sākotnēji gandrīz visas ēkas apjuntas ar skaidām, vēlākos periodos tās pārsegtas vai nomainītas pret skārda vai viļņotā azbestcementsa lokšņu iesegumu. 20. gs. divdesmitajos un trīsdesmitajos gados būvēto dzīvojamo ēku arhitektoniskā kvalitātē līdzvērtīga Siguldas centrā būvētajām. Tām raksturīgs ekspresīvs apjomu kārtojums, apmestas fasādes un izteiksmīgi mezonīni un verandas. Pēckaru apbūve pārsvarā realizēta pēc tipveida projektiem.

Zemesgabala apbūvi veido viena dzīvojamā māja un viena vai vairākas saimniecības ēkas. Pagalms parasti apzaļumots, daudzos gadījumos izveidoti dārzi augļu un sakņu audzēšanai. Daudzviet izvietotas siltumnīcas.

Siguldas identitāti veidojoša tematiskā plānojuma ietvaros izstrādāti nosacījumi vēsturisko ēku atjaunošanas un pārbūves darbu veikšanai Saules parka apkaimē:

- Saglabājamas oriģinālās jumta konstrukcijas, tai skaitā, frontonu savilces un aizpildošais dekors. Jumtu iesegumam izmantojamas skaidas, valcētais skārds vai betona dakstiņi. Pēckaru apbūvei pieļaujama viļņoto azbestcementsa lokšņu saglabāšana un līdzīgu materiālu izmantošana;
- Atjaunojot ēkas, ieteicams atjaunot zudušās verandas. Esošajām verandām saglabājams oriģinālais stiklojuma daļījums, apdare;
- Nav atļauts apmest vai citādi nosegt eksponētās mūra fasādes. Krāsojumam izmantojami toņi, kas iegūstami ar dabīgo minerālu pigmentiem no vēsturiskām ēkām paredzētiem krāsu katalogiem.

3.2.2.5. Siguldas pils apbūves komplekss

Siguldas pils apbūves kompleksā ietilpt teritorija no Siguldas pilsdrupām līdz Siguldas luterāņu baznīcai starp Gaujas ielu un Tautas parku.

Būtiska Siguldas pils apbūves kompleksa sastāvdaļa un vērtība ir zaļās teritorijas – Tautas parks un laukums ap baznīcu, kurš tālāk pilsētas teritorijā savienojas ar Raiņa parku. Teritorijā saglabājamas esošās zaļumvietas, attīstot un atjaunojot tajos celiņu tīklu un publiskās izmantošanas iespējas. Zaļumvietu teritorijā pieļaujama tikai īslaicīgas lietošanas un paviljonu tipa apbūves veidošana ar sabiedrisku – sporta vai atpūtas funkciju. Detalizētāk skatīt V daļu “Rekreācijas teritoriju attīstība” 5.5. nodaļu.

Visas apbūves kompleksa ēkas ir kultūrvēsturiski vērtīgas un lielākā daļa no tām ir valsts aizsardzībā esoši arheoloģijas, arhitektūras vai vēstures pieminekļi vai atrodas to aizsardzības zonās. Veicot jebkādu zemes darbus teritorijā nepieciešama arheoloģiskā izpēte vai uzraudzība. Visām ēkām veicama arhitektoniski mākslinieciskā izpēte un visi projekti skatāmi NKMP.

Ēkas atjaunojamas sākotnējā vai vēlāka perioda augstvērtīgā vēsturiskā veidolā. Ēku atjaunošanā izmantojami oriģinālam atbilstoši materiāli, detaļas un risinājumi. Ja nav pieejama pietiekama informācija par oriģinālajām detaļām un risinājumiem, veicama stilistiski līdzīgu ēku izpēte, analizējot raksturīgos risinājumus.

Jauniem elementiem izmantojami kvalitatīvi un augstvērtīgi materiāli. Nav pieļaujama plastikāta, PVC, ruļļu materiālu, bitumena, rievotā skārda u.c. produktu izmantošana, tai skaitā īslaicīgiem risinājumiem.

Jaunās apbūves veidošanai izmantojami pašreiz spēkā esošie apbūves rādītāji.

3.2.2.6. Krimuldas muižas apbūve

Krimuldas muižas apkaimi veido divu, diametrāli pretēju būvniecības stilu apbūvi. Krimuldas muižas apbūve veidojusies visa 19. gadsimta garumā. Vēlīnā klasicisma formās ieturētajai muižas ēkai apkārt izvietojušās pārsvarā historisma formās veidotas saimniecības ēkas. Nedaudz atstātas no muižas ēkām izbūvētas tipveida daudzstāvu dzīvojamās ēkas, tā saucamās, "hruščovkas".

Krimuldas muižas komplekss vērtējams kā ļoti labi saglabājies. Lai arī atsevišķu ēku tehniskais stāvoklis nav apmierinošs, tomēr saglabājusies kompleksa struktūra un visas nozīmīgākās ēkas.

Paredzot jebkādu pārbūves un atjaunošanas darbus obligāti veicama arhitektoniski mākslinieciskā izpēte, iekļaujot iekštelpu apdaru zondāžas. Veicot jebkādu zemes darbus, var tikt pieprasīta arheoloģiskā izpēte vai uzraudzība.

Ēkas atjaunojamas sākotnējā vai vēlāka perioda vēsturiskā veidolā. Ēku atjaunošanā izmantojami oriģinālam atbilstoši materiāli, detaļas un risinājumi. Ja nav pieejama pietiekama informācija par oriģinālajām detaļām un risinājumiem, veicama stilistiski līdzīgu ēku izpēte, analizējot raksturīgos risinājumus.

Lielākajai daļai vēsturisko ēku fasādēs eksponēts kvalitatīvs, dekoratīvi veidots mūrējums ar kontrastējošām akmens, ķieģeļa vai apmestām detaļām. Atjaunojot ēkas aizliegts izmainīt oriģinālo fasāžu apdari, apmest un siltināt ēkas no fasādes puses.

Apsekojuma laikā tikai divām ēkām (stallim un sauļotavai) konstatēts sākotnējais jumta iesegums - skārds. Vēsturiskos attēlos redzams, ka muižas un pārvaldnieka ēku jumtus sedzis krāsots skārda jumts. Laidara jumts bijis iesegts ar māla dakstiņiem. Pārējo ēku jumta materiāls nav zināms un būtu precizējams izpētes laikā.

Atjaunojot skārda jumtus, uzmanība pievēršama vēsturiski atbilstošam izskatam – izmantojamas mazā izmēra skārda loksnes, nav pieļaujama skārda ar poliestera, PVC u.c. pārklājumiem izmantošana. Projektā iekļaujami pieslēgumi jumta elementiem – skursteņiem, jumta izbūvēm u. tml. Atjaunojot jumtus, jādemontē sekundāri izbūvētās jumtu izbūves un bēniņu stāvu izbūves. Jumta izbūves veidojamas katram logam atsevišķi, centrējot uz apakšējā stāva logu asīm. Izbūves maksimālais platums – 2m. Ja ēkai saglabājušās oriģinālās jumta izbūves, jaunās izbūves jāveido atbilstošās proporcijās. Nedrīkst izbūvēt jumta logus.

Logu nomaiņa pieļaujama tikai gadījumos, ja oriģinālo logu tehniskais stāvoklis nepieļauj to saglabāšanu, kuru apliecina speciālists ar pieredzi būvgaldniecības restaurācijā. Veicot logu nomaiņu, jāveic visu ēkas logu tipu un veidu uzmērīšana, un rasējumi jāpievieno projektam kā pamatojums nomaināmo logu risinājumam. Vēsturiski nozīmīgākajām ēkām – muižai, pārvaldnieka ēkai, klētij, laidaram, stallim un ratnīcai, nomaiņas gadījumā izgatavojamas logu kopijas. Kopijas izgatavojamas arī loga metāla furnitūrai (virām, tverekļiem, aizbīdņiem u.tml.).

Restaurējot logus, durvis un vārtus, saglabājamās oriģinālās detaļas, apkalumi, furnitūra un stiklojums, ja tāds ir saglabājies.

Nav pieļaujams pārveidot dekoratīvi veidotos skursteņus vai to daļas.

Saglabājamās visas oriģinālās, dekoratīvās detaļas – logu metālkaluma restes, durvju un vārtu viras, žoga un vārtu elementi, u.c.

Muiža un tai pieguļošās saimniecības ēkas apsaimniekojamas kā vienots komplekss, nav pieļaujama kompleksa sadalīšana atsevišķās īpašumu vienībās, kā arī jaunu žogu izbūve starp kompleksa ēkām. Saglabājams un atjaunojams esošais kaltais metāla žogs ap sanatorijas ēku, kā arī mūra žogs gar piebraucamo ceļu.

Ēku un detaļu krāsojums pamatojams ar AMI.

Tipveida dzīvojamā apbūve no muižas vizuāli atdalāma ar apstādījumu joslu. Ja turpmākajā apsaimniekošanas plānā muižas kompleksā tiek attīstīta tūrisma programma, aptverot visas kompleksa ēkas, piebraukšana dzīvojamai zonai būtu organizējama nešķērsojot vēsturisko apbūvi.

Atjaunojot vai siltinot dzīvojamās ēkas, to apdare veidojama kā fons vēsturiskai apbūvei, izvairoties no spilgtu, košu toņu izmantošanas. Jaunās ēkas būvējamas gar ceļu (ielu) ievērojot kopējo būvlaidi.

3.2.2.7. Turaidas muzejrezervāta apbūves komplekss

Turaidas muzejrezervāta darbību nosaka Īpaši aizsargājamā kultūras pieminekļa – Turaidas muzejrezervāta – nolikums.⁶¹ Siguldas un Krimuldas pašvaldībām būtu jāmeklē iespējas visu muzejrezervāta apbūvi iekļaut viena novada teritorijā.

61. MK noteikumi 932, 2012.g. <https://likumi.lv/doc.php?id=253754>

3.2.3. REKOMENDĀCIJAS PAŠVALDĪBAS ATBALSTAM UN INICIATĪVAI KULTŪRVĒSTURISKO OBJEKTU ATJAUNOŠANAS VEICINĀŠANAI

- Informēt ēku īpašniekus par tiem piederošās ēkas kultūrvēsturisko novērtējumu un no tā izrietošajiem atjaunošanas un pārbūves nosacījumiem;
- Izveidot būvvaldē štata vietu darbiniekiem, kuri atbildīgi par kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu. Darba pienākumos pienākumos paredzot turpmāku kultūrvēsturisko ēku apsekošanu, datu bāzes (anketas) papildināšanu, pārrunas un konsultācijas ar ēku īpašniekiem, tai skaitā vērsanos pie nozīmīgāko ēku īpašniekiem utt.;
- Veikt Siguldas pilsētas iedzīvotāju aptauju, noskaidrojot viņu attieksmi pret pilsētas kultūrvēsturiskās apbūves stāvokli un problēmām. Noskaidrot, cik daudzi īpašnieki vēlētos vai jau plāno atjaunot savas ēkas, kādi ir neskaidrākie jautājumi, kāda veida konsultācijas un palīdzību viņi vēlētos saņemt no pašvaldības;
- Apzināt novada esošos vēstures novadpētniekus un speciālistus, vietējos amatniekus, meistarus un restauratorus, kurus varētu rekomendēt kā speciālistus un palīgus ēku atjaunotājiem;
- Paredzēt nekustamā īpašuma nodokļa (NĪN) atlaides kultūrvēsturiskajiem objektiem, atkarībā no ēkas nozīmības un saglabātības pakāpes;
- Izvirzīt tuvākā perioda (3-4 gadu) plānu par saniedzamiem mērķiem, kura ietvaros aktualizēt starp iedzīvotājiem pilsētā kultūras mantojuma saglabāšanas jautājumus, veikt informatīvas un izglītojošas kampaņas, izveidot atbildīgās personas posteni būvvaldē un funkcionējošu sistēmu, kā strādāt ēku īpašniekiem utt.
- Izglītēt iedzīvotājus par Siguldas kultūrvēsturisko mantojumu, publicējot rakstus mājaslapā un vietējā drukātajā presē par apbūvi, arhitektūras stiliem utt. Iesaistīt dažāda vecuma pilsētas iedzīvotājus kultūrvēsturisko mantojuma iepazīšanā, piemēram, veidojot orientēšanās spēles vai kultūrvēsturisku objektu fotomedības utt.
- Veidot informatīvas kampaņas un seminārus par vēsturiskajām ēkām aktuālām problēmām:
 - vēsturisku ēku siltināšana un energoefektivitātes paaugstināšana;
 - koka ēku fasāžu atjaunošana;
 - koka detaļu atjaunošana;
 - ko un kā darīt ar apmūrētām un apšūtām koka ēku fasādēm;
 - verandas tēls un tā atjaunošana u. tml.;
- Veicināt apkaimju kultūru, apvienojot kaimiņus ar līdzīgām interesēm un problēmām;
- Iedibināt paradumu un tradīciju iedzīvotājiem pašiem regulāri veikt nelielus remonta un ēkas uzturēšanas darbus, apgūt jaunas prasmes (fasāžu un detaļu pārkrāsošana, galdniecības darbi utt.)
- Izcelt un publicēt kultūrvēsturisko ēku atjaunošanas pozitīvos piemērus, apbalvot ēku saimniekus;

- Pašvaldības īpašumā esošas (vai pašvaldības līdzfinansētas) ēkas atjaunošanu un/vai restaurāciju veidot kā publisku informatīvu akciju, kuras ietvaros veikt:
 - iesaistīto restaurācijas speciālistu konsultācijas un pieredzes izklāstus saistībā ar objekta atjaunošanu;
 - praktisko darbu demonstrācijas un meistarklases;
- Veicināt neapdzīvoto vēsturisko ēku apsaimniekošanu: piemeklēt funkciju, piesaistīt apsaimniekotāju vai pircēju, palīdzēt piesaistīt līdzfinansējumu;
- Informēt ēku īpašniekus par iespējamo būvvaldes (pašvaldības) atbalsta iespējām (arhīva materiāli, datu bāze, konsultācijas) kā arī iespējām piesaistīt līdzfinansējumu atjaunošanas darbiem;
- Izglītot būvvaldes darbiniekus un būvinspektoros par vēsturisko ēku atjaunošanas principiem un veikt kultūrvēsturisko ēku pārbūvju pastiprinātu uzraudzību;
- Pēc iespējas izvairīties no represīvām kontroles un sodu metodēm, veicinot iedzīvotāju uzticību un vēlmi sadarboties un konsultēties ar pilsētas būvvaldes speciālistiem. Skaidri nodefinēt iekasēto soda naudu izmantošanas mērķi, piemēram, kāda pašvaldības īpašumā esoša objekta atjaunošanai;
- Veikt Siguldas būvvaldes arhīva digitalizēšanu, kultūrvēsturisko ēku vēsturisko materiālu apkopošanu sadarbībā ar pilsētas iedzīvotājiem un ēku īpašniekiem. Šo materiālu ievietot digitālā vietnē vai citā veidā padarīt viegli pieejamu ēku īpašniekiem un projektētājiem;
- Veidot publiski pieejamu vēsturisko arhitektūras detaļu datu bāzi – detaļu uzmērījumi, fotofiksācija, oriģinālo detaļu uzglabāšana.

3.2.4. STANDARTA RISINĀJUMI KULTŪRVĒSTURISKO VĒRTĪBU SAGLABĀŠANAI

Valsts aizsardzībā esošu kultūras pieminekļu kā arī ēku, kas atrodas kultūras pieminekļu teritorijās vai aizsargzonās, īpašniekiem par jebkurām darbībām ar pieminekli jāinformē NKMP⁶² vai jāizstrādā un jāaskaņo projekts, ja paredzēta kultūras pieminekļa pārveidošana.⁶³

Valsts aizsardzībā esošiem pieminekļiem un ēkām, kas atrodas to aizsargzonā vai pilsētībūvnieciskā pieminekļa Siguldas, Turaidas un Krimuldas vēsturisko centru kompleksa teritorijā, pirms projektēšanas darbu uzsākšanas veicama arhitektoniski mākslinieciskā izpēte, kurā jābūt iekļautai:

- ēkas būvvēsturei;
- ēkas ārējā tēla un plānojuma izmaiņu analīzei un grafiskam atšifrējumam;
- izpētē iekļaujams konstrukciju un detaļu datējums;
- objekta pašreizējās situācijas fotofiksācijai, iekļaujot gan fasāžu un iekštelpu kopskatus, gan atsevišķas detaļas;

62. MK 2003. gada noteikumi nr. 473, p.47

63. MK 2003. gada noteikumi nr. 474, p.44

- fasādes apdares zondāžām, lai noteiktu sākotnējo (un vēlāku periodu) krāsojuma sistēmu;
- oriģinālo būvgaldniecības elementu uzņēmējumiem, ja tos paredzēts nomainīt;
- iekštelpu apdares krāsojumu izpētei, izpētes rezultātus attēlojot grafiski uz sienu notinumiem ar detaļu izvilkumiem;
- nepieciešamības gadījumā veicama ēkas konstruktīvā un tehniskā izpēte.

Veicot pārbūves valsts aizsardzībā esošiem pieminekļiem, pirms pilna būvprojekta izstrādes ar ieceri (būvprojekts minimālā sastāvā) iepazīstināma gan NKMP, gan Siguldas būvvalde, saņemot nosacījumus un norādes tālākai projekta izstrādei un skaņošanai. Iecerei pievienojami visi izpētes materiāli.

Ēkām, kurām nav piešķirts valsts aizsardzības statuss un tās neatrodas pieminekļu aizsardzības teritorijās, bet atzītas par kultūrvēsturiski nozīmīgām, piešķirot novada nozīmes pieminekļa statusu vai augstu kultūrvēsturisko novērtējumu, pirms projekta izstrādes veicama AMI un tehniskā izpēte.

Projekta risinājumi skaņojami Siguldas būvvaldē, kura balstoties uz ēkas nozīmību un izpētes materiāliem, var pieprasīt papildus skaņošanu NKMP.

Veicot vienkāršotos atjaunošanas projektus vēsturiskām ēkām, to risinājumiem jābūt pamatotiem ar izpētes materiāliem. Šajā gadījumā pieļaujama saīsināta ēkas izpēte, pievienojot tikai tos materiālus, kas saistīti ar projekta risinājumiem.

3.3. PRASĪBAS VIDES OBJEKTU, PIEMINEKĻU UN MAZO ARHITEKTŪRAS FORMU VEIDOŠANAI UN UZTURĒŠANAI

3.3.1. VISPĀRĪGI NOTEIKUMI LABIEKĀRTOJUMAM UN PUBLISKAI ĀRTELPAI

Pilsētā saglabājami vēsturiski veidojušies parki, skvēri un atpūtas vietas. Kā kultūrvēsturiski nozīmīgi vērtējami stādījumi ielu telpā, piemēram, liepu aleja Pils ielā.

Pirms esošo pilsētas zaļumvietu jaunu labiekārtojuma un pāplānojuma veidošanas, veicams esošās situācijas audits un apstādījumu novērtējums. Jebkuras izmaiņas realizējamas tikai pēc projekta saskaņošanas Siguldas būvvaldē un citās atbildīgajās institūcijās.

Veidojot jaunas pilsētas nozīmes rekreācijas un atpūtas vietas, piemēram, gājēju taku gar Gaujas kranti, nepieciešams veikt esošās situācijas un apstādījumu auditu.

Kultūrvēsturiskiem kompleksu zaļajās teritorijām – parkiem, dārziem – veicama kultūrvēsturiska izpēte par vēsturisko plānojumu un izmantotajām sugām, kā arī esošās situācijas audits.

Ieteicams saglabāt vēsturiski veidojušos parku plānojumu un stādījumu sistēmas vai integrēt tos jaunā parka plānojumā, saglabājot nozīmīgākās kvalitātes un skatu punktus. Zaļumvietās pieļaujama nelielu paviljona tipa ēku izbūve, paredzot tai sabiedrisku – atpūtas vai sporta funkciju.

Visās jaunbūvju teritorijās ir jāveido apstādījumi un labiekārtojuma elementi atbilstoši katrā funkcionālā zonā noteiktajām apstādījumu minimālajām platībām.

Apstādījumi gar ielām tiek veidoti saskaņā ar publisko apstādījumu principiālo shēmu, kas risināta tematiskā plānojuma VI daļā “Zaļumvietu attīstība un pārvaldība”.

Pieļaujams nocirst kokus, kuri aug pārāk tuvu kultūrvēsturiskām būvēm un bojā to nesošās konstrukcijas.

Stādījumi publiskajā pilsetas tekpoā veidojami tā, lai neaizsegtu nozīmīgus objektus un skatu punktus.

Nosacījumus privāto teritoriju, dzīvžogu un detalizētākus nosacījumus apstādījumu veidošanai publiskā telpā skatīt VI daļā “Zaļumvietu attīstība un pārvaldība” 3. nodaļā un 7.nodaļā.

3.3.2. PRASĪBAS TĒLNIECĪBAS UN VIDES DIZAINA OBJEKTU IZVIETOŠANAI UN UZTURĒŠANAI

Pilsētvides veidošanā liela nozīme ir mazās arhitektūras un vides objektu kvalitātei un funkcionalitātei. Pilsētelpas veidošanai, paredzēta vēsturisko nožogojumu atjaunošana zemesgabalu nodalīšanai no ielas. Šādā veidā pilsētā skaidrāk iezīmēsies pilsētelpas funkcijas, izdaloties publiskām ārtelpas zonām. Veidojoties stingri noteiktām atpūtas zonām, vieglāk noteikt to lietojumu un identitāti.

Tomēr, lai vienotu pilsētas telpu, vienā pārskatāmības posmā (ielas posmā, skvērā, parkā utml.) atļauts uzstādīt tikai viena veida funkcionāli nepieciešamās mazās arhitektūras formas (atkritumu tvertnes, velonovietnes, soliņus u. tml), kuru etalonmodelis saskaņojams Būvvaldē.

Tāpat vienā pārskatāmības posmā elementiem jāizmanto savstarpēji saskaņotus apdares un krāsojuma risinājumus.

Būtu nodalāmi stilistiskie risinājumi, kas pielietojami pilsētvidē un skatu vietās pie dabas. Pilsētvidē nebūtu pieļaujama guļbaļķu elementu, tai skaitā mēbeļu izmantojums, celmu, koka blukīšu un neapstrādātu koka dēļu izmantojums, atstājot šādus elementus lauku teritorijai.

Attēls 104 Vertikālu baļķu nožogojums starp ēkām Pils ielā 2 un Pils ielā 4. 2018. gada fotofiksācija

3.3.2.1. Tēlniecības objekti un skulptūras

Mākslas darbu izvietojums būtu jāaskaņo ar kopējo pilsētas vai konkrētās vietas labiekārtojumu, ēku un citiem tuvumā esošiem vides elementiem. Nepieciešamības gadījumā būvvalde var pieprasīt

izstrādāt risinājumu plašākai teritorijai. Jauni tēlniecības vai vides objekti uzstādāmi pilsētas zaļajās zonās vai sabiedrisku ēku priekšpagalmos/priekšdārzos, ne tikai pašvaldības, bet arī privātos īpašumos. Tēlniecības objektus ar atceres vai piemiņas nozīmi drīkst uzstādīt tikai pēc Būvvaldes pozitīva slēdziena saņemšanas.

Būtu ieteicama savstarpēji konfliktējošu vai neveiksmīgi izvietotu objektu pārvietošana (piemēram, I. Rankas skulptūra Ainas ielā, pulkstenis pie autoostas ēkas Raiņa ielā 3), kā arī labiekārtojuma risinājumu izstrādāšana pilsētas laukumiem – Stacijas laukumam un Svētku laukumam.

Veidojot jaunus mākslas objektus, to stilistiskais risinājums un labiekārtojums nedrīkst konfliktēt ar esošiem mākslas objektiem, kā arī tos nomākt. Pilsētas centrālajā daļā izvietojami augstvērtīgi mākslas darbi no kvalitatīviem, augstvērtīgiem materiāliem. Dārznieciskas instalācijas (piemēram, gadaskaitļu skulptūra) būtu paredzamas tikai īslaicīgai uzstādīšanai pasākumu vai sezonas laikā.

Veidojot kompozīcijas ar stādījumiem un skulpturāliem objektiem, vizuāli uzsvērt galveno objektu.

Pilsētas vēsturei nozīmīgu objektu un personu dzīvesvietu iezīmēšanai pilsētvidē izmantojami individuāla risinājuma elementi. Individuāli izstrādāto arhitektūras mzo formu diziana risinājumu skatīt tematiskā plānojuma IV daļā “Ēku, būvju, to elementu, arhitektūras mazo formu vizuālie izteiksmes līdzekļi” 9. pielikumā.

3.3.2.2. Kioski, nojumes, paviljoni

Siguldā atpūtas vietās tradicionāli veidotas nojumes sēnes formā, kuras veido gan asociatīvu saiti ar Siguldas pilsētu, gan arī labi ierakstās ainavā ar savu dabisko materiālu risinājumu. Ieteicams atpūtas vietās pie dabas saglabāt šo nojumes risinājumu.

Veidojot cita risinājuma nojumes, jāizmanto dabīgi, reģionam atbilstoši būvmateriāli – koks, skaidas, dolomītakmens u.c., arī gala apdarei izmantojot dabīgus toņus un materiālus.

Attēls 105 Sēnes tipa atpūtas vietas risinājums⁶⁴

Stacionārus vai sezonas rakstura kioskus, paviljonus, nojumes u.c. līdzīgus objektus būvē tikai atbilstoši izstrādātam būvprojektam vai novieto gatavus atbilstoši būvvaldē saskaņotam novietnes plānam, kas paredz arī nepieciešamos pieslēgumus komunikācijām.

64. Attēls no <http://tourism.sigulda.lv/>

Elektrības un telekomunikāciju pieslēguma kabeļi šādām būvēm izvietojami pazemes kabeļlīnijās.

3.3.2.3. Citi ārtelpas elementi

Katra atsevišķa nekustamā īpašuma galvenās ēkas ielas fasādi nodrošina ar mājas numura vai nosaukuma zīmi, kurā norādīta adrese un īpašuma statuss (pašvaldības, privātipašums, kopīpašums u.c.), un karoga turētāju vai mastu. Numura vai nosaukuma zīmes izvieto saskaņā ar pašvaldības apstiprinātiem saistošajiem noteikumiem.

Valsts un vietējas nozīmes nekustamo kultūras pieminekļu iezīmēšanai NKMP izsniedz aizsardzības plāksni, kas stiprināma pie pieminekļa redzamā vietā.⁶⁵

Izkārtņu risinājumus mazumtirdzniecības un pakalpojumu objektiem skatīt IV daļā “Ēku, būvju, to elementu, arhitektūras mazo formu vizuālie izteiksmes līdzekļi” 11. pielikumā.

Pie kultūrvēsturiski nozīmīgiem objektiem – gan vietām, gan ēkām, gan dabas objektiem var izvietot informatīvas plāksnes. To risinājums un dizains visā pilsētas teritorijā ir vienots, paredzot modifikācijas atkarībā no attēlojamās informācijas apjoma. Informatīvo plāksņu vai stendu izvietojums saskaņojams ar Būvvaldi. Dizaina risinājumu skatīt IV daļā “Ēku, būvju, to elementu, arhitektūras mazo formu vizuālie izteiksmes līdzekļi” 11. pielikumā.

Pie mazumtirdzniecības un pakalpojumu objektiem, kā arī sabiedrisko un darījumu iestāžu un daudzdzīvokļu dzīvojamo ēku ieejām izvieto atkritumu urnas. Ēkām ar augstvērtīgu fasāžu apdari (eksponēts mūris, cēlapmetums, stikls utml.) nav pieļaujams urnas stiprināt pie fasādes.

Saskaņojot ar ēkas vai būves īpašnieku, lietotāju vai apsaimniekotāju, kuram ir tādas pilnvaras un saskaņojot būvvaldē tehnisko risinājumu, pie būvju sienām izvieto novērošanas kameras, satiksmes regulēšanas tehnisko līdzekļu konsoles vai stiprinājumus, kas nepieciešami dekorāciju uzstādīšanai.

Daudzstāvu daudzdzīvokļu dzīvojamo ēku teritorijās atkritumu tvertnes izvieto speciāli šim nolūkam iekārtotās, būvvaldē saskaņotās vietās.

Labiekārtojuma elementu izvietojumu publiski pieejamās teritorijās saskaņo būvvaldē.

3.3.3. PRASĪBAS ŽOGU IZVIETOŠANAI UN UZTURĒŠANAI

Siguldas pilsētas vēsturiskās apbūves zonās atļautie žogu tipi aizgūti no vēsturiski aprobētajiem un doti 2. pielikumā.. Ja žoga risinājums atšķiras no pielikumā apstiprinātajiem paraugiem vai žogs netiek izvietots pa zemesgabala robežām, žogs jāizbūvē atbilstoši būvvaldē saskaņotam būvprojektam vai skicei.

Kultūrvēsturiski nozīmīgajās pilsētas teritorijās pret ielu vērsto žogu un vārtu maksimālais augstums ir 1,45 metri, tā caurspīdīgumu un citus parametrus saskaņo ar ēku stilu un esošajiem kaimiņu žogiem.

Vispārīgās valdīnijas žogu veidošanai kultūrvēsturiski nozīmīgajās pilsētas teritorijās;

65. MK 2003. gada noteikumi nr. 474, p.50.

- Žogi starp kaimiņiem jāsaskaņo ar piegulošo zemju īpašniekiem, ja to augstums pārsniedz 1,65 metrus.
- Žogu caurredzamībai jābūt vismaz 30%, t.sk., dubultajam žogam, kuram dēļi ir no abām pusēm. Izņēmuma gadījumi pieļaujami, ja tie tiek vēsturiski pamatoti.
- Žoga augstums tiek noteikts no zemes līmeņa augsnes virsmas, nevis no pasētas.
- Aizliegta dzelonstieplu un surogātmateriālu (metāllūžņi, plastmasas atgriezumi utt.) izmantošana žogu būvniecībā.
- Žogs starp kaimiņiem jāceļ un jāuztur kaimiņiem kopīgi. Ja viņu starpā par to nav sevišķas norunas, tad žogs starp kaimiņiem jāceļ un jāuztur tam namīpašniekam, kura īpašumam sēta piekļaujas no labās puses, bet otra puse – viņa kaimiņam. Labo un kreiso pusi šajā gadījumā nosaka, stāvot uz zemesgabala ar seju pret ielu.
- Žogus un vārtus izbūvē tā, lai tie netraucē gājēju un autotransporta plūsmas (vēršanās virzienu paredzēt uz iekšpagalmu).
- Vēsturiskām ēkām pieļaujams atjaunot vēsturiskos žogus, pamatojoties uz vēsturiskajiem materiāliem.

Pārējā dzīvojamās apbūves zonā, kas atrodas ārpus kultūrvēsturisku nozīmīgām teritorijām, maksimālais žoga augstums 1,6m. Detalizētas vadlīnijas žogu izveidei ārpus kultūrvēsturisku nozīmīgām teritorijām ietvertas tematiskā plānojuma IV daļā “Ēku, būvju, to elementu, arhitektūras mazo formu vizuālie izteiksmes līdzekļi” 2.8. nodaļā.

Pieļaujамie dzīvžogu veidi kultūrvēsturiski nozīmīgajās teritorijās un ārpus tām:

- 1) lapu dzīvžogs 1,6m vai augstāks par 2m (nedrīkst veidot žogu augstumā starp 1,6m – 2 m). Ja dzīvžogs tiek veidots starp 2 īpašumiem, tad dzīvžogu, kas augstāks par 2m iepriekš rakstiski saskaņot ar kaimiņu;
- 2) skuju dzīvžogs ne augstāku par 1,6m. Ja dzīvžogs tiek veidots starp 2 īpašumiem, tad dzīvžogu, kas augstāks par 2m iepriekš rakstiski saskaņot ar kaimiņu;

Norobežojuma veidi gar gājēju taku gar Gaujas senieleju (starp gājēju taku un īpašumiem):

- 1) bez fiziska norobežojuma;
- 2) ja paredzēts fiziski nodalīt privāto un publisko zonu, tad pieļaujama šādu žogu veidu izmantošana:
 - a. stieplu (melnā, brūnā krāsā – nedrīkst būt zaļā), augstums līdz 1,5m;
 - b. dēļu žogs līdz 1,5m, caurredzamība vismaz 50%;
 - c. dzīvžogs (lapu vai skuju) līdz 1,6m augstumam.

3.3.4. PRASĪBAS APGAISMOJUMA ĶERMENŪ IZVIETOŠANAI UN UZTURĒŠANAI

Ielu apgaismošanai atļauts izmantot virs ielām iekārtus, pie stabiem vai ēkām (saskaņojot ar ēkas īpašnieku vai valdītāju) piestiprinātus apgaismes ķermeņus. Apgaismes ķermeņiem jābūt

arhitektoniski saskanīgiem katra vizuāli vienlaicīgi uztverama ielas posma vai kvartāla garumā, kā arī katra laukuma vai skvēra robežās.

Dzīvojamo ēku, publisko, darījumu iestāžu un ražošanas ēku ieejas, kā arī daudzdzīvokļu dzīvojamo ēku koplietošanas pagalmus un citas sabiedriskas koplietošanas teritorijas to īpašnieks vai apsaimniekotājs nodrošina ar apgaismojumu.

Izvietojot apgaismes ķermeņus sabiedriskās vietās, ievēro, lai to novietojums netraucē satiksmes kustības drošību un nepasliktina iedzīvotāju sadzīves apstākļus.

Lai nodrošinātu papildus ielu apgaismojumu, ieteicama fasāžu izgaismošana, to paredzot būvprojektā. Atkarībā no apgaismojuma intensitātes un apjoma, t.i., ja fasādes izgaismošana būtiski uzlabo arī ielas apgaismojumu, izbūvējamo apgaismojumu iespējams pieslēgt pie pašvaldības apgaismojuma tīkliem, ja par to ir pieņemts attiecīgs būvvaldes lēmums. Apgaismes ķermeņi jāpieslēdz pazemes kabeļiem vai kabeļiem būvju sienās. Kabeļi nedrīkst būt redzami būvju fasādēs.

Inženierkomunikāciju skapji (Sadales tīkls u.c.) novietojami slēpti. To uzstādīšana pieļaujama tikai pēc izvietojums saskaņošanas ar būvvaldi. Nav pieļaujama skapju izvietošana kultūrvēsturisku ēku priekšā vai pie to galvenajām fasādēm (skatīt arī tematiskā plānojuma II daļu “Inženiertehnisko komunikāciju plāns” 5.nodaļu).

Parkos un dārzos inženierkomunikāciju skapji nedrīkst atrasties zāliena vai apstādījumu vidū, pēc iespējas samazinot teritorijā nepieciešamo skapju skaitu un novietojot tos neuzkrītošās vietās.

Attēls 106 Ainas iela. Komunikāciju skapis zāliena centrālajā daļā. 2018. gada fotofiksācija

Projektējot jaunas vai rekonstruējot esošas ielas, ceļus vai stāvlaukumus, jānodrošina to apgaismojuma izbūve.

Brīdinot būves īpašnieku, pašvaldībai ir tiesības piestiprināt pie būvju fasādēm apgaismes ķermeņu, satiksmes regulēšanas tehnisko līdzekļu u.c. gaisa vadu atsaites.

Ielu apgaismošanas ķermeņu paraugi vēsturiskās apbūves zonām ir noteikti 3. pielikumā. Pieļaujami arī citi risinājumi, kas atbilst apbūves stilistikai un ir saskaņoti būvvaldē. Vienā ielas telpā izvietojami viena veida apgaismes ķermeņi.

Vēsturiskie ielu (arī laukumu, parku un skvēru) apgaismes sistēmas elementi (apgaismes stabi, apgaismes ķermeņi, to stiprinājumi u.tml.) ir saglabājama vērtība, ko ņem vērā attiecīgo objektu apgaismes sistēmu pārbūvē, iekļaujot saglabājušos vēsturiskos apgaismes sistēmas elementus pārbūves projektā un nepieciešamības gadījumā tos restaurējot.

Būvi vai teritoriju apgaismo atbilstoši normatīvo aktu un Latvijas valsts standartu prasībām un Būvvaldē akceptētam būvprojektam. Būvju funkcionāli nepieciešamo ieejas mezglu un teritoriju apgaismojumu risina visām publiskajām ēkām.

Prasības fasāžu, būvju un teritoriju dekoratīvajam izgaismojumam ikdienas režīmā:

- saglabā konkrētās pilsētas daļas kā vienota pilsētībūvnieciska ansambļa kultūrvēsturisko vērtību;
- nodrošina arhitektoniskās vides radītās noskaņas saglabāšanu diennakts tumšajā laikā;
- respektē ēkas arhitektūras raksturu;
- gaismas ķermeņu dizainu un krāsu pakārto ēkas dekoram, tas nedrīkst konkurēt vai dominēt fasāžu arhitektūrā;
- aizliegta stroboskopu efektu pielietošana;

Plānotajā centra perimetrālās apbūves teritorijā papildus:

- ēku fasādēm atļauts vienmērīgs, izklaidēts izgaismojums;
- nav pieļaujami fasādi deformējoši, arhitektūrai neatbilstoši gaismas laukumi.

Svētku apgaismojumam pieļaujama:

- krāsainu gaismu izmantošana;
- dekoratīvu mākslas projekciju uzstādīšana.

Gaismas projekcijas uz fasādes un īslaicīgas mākslas akcijas bez fasādes bojājumiem risina atbilstoši Būvvaldē saskaņotam projektam.

3.4. PRASĪBAS JAUNBŪVĒM KULTŪRVĒSTURISKAJĀS TERITORIJĀS

Jaunbūvēm jāatbilst visiem kartogrāfiskajā materiālā norādītajiem blīvuma, stāvu skaita, apbūves rakstura un būvlaižu parametriem.

Jaunbūvēm harmoniski jāiekļaujas kultūrvēsturiskajā ainavā, respektējot tās apbūves tradīcijas (būvapjomus, siluetu, proporcijas). Konkrētas jaunbūves apdares materiālu izvēlēties, vadoties pēc zonā dominējošās apbūves un blakus esošās apbūves kontekstā.

Nav pieļaujama liela izmēra, monolītu, vienmuļu apjomu ar vienkāršotām formām un detaļām veidošana. Pievēršama uzmanība jaunbūvju apjomu kārtojuma, detalizācijas pakāpei un individuāla dizaina risinājumiem.

Jaunbūvēm kultūrvēsturiskās teritorijās izmantojami tikai kvalitatīvi un augstvērtīgi būvmateriāli.

Nav pieļaujama vēsturisku ēku kopiju veidošana, izņemot gadījumus, kad tiek atjaunota tajā vietā bijusi, šobrīd zudusi vai neatgriezeniski bojāta ēka. Atjaunojot ēku vēsturiskā veidolā, tai ne tikai pēc izskata, bet arī pēc konstruktīvā risinājuma jābūt pietuvinātai oriģinālajai ēkai.

Nav pieļaujama guļbaļķu ēku būvniecība, izņemot gadījumus, ja ēkas fasādes paredzēts apšūt ar apdares dēļiem.

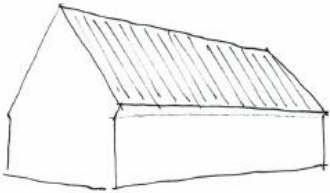
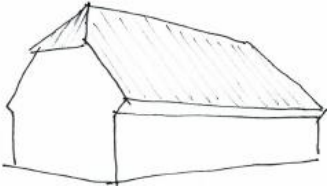
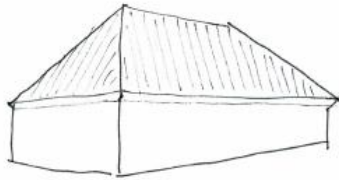
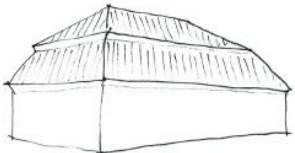

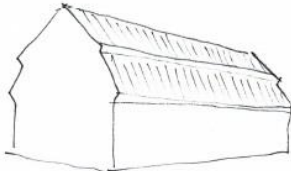
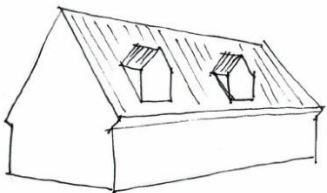
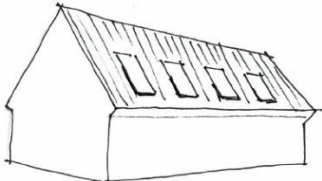
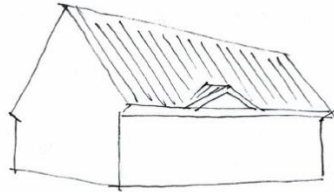
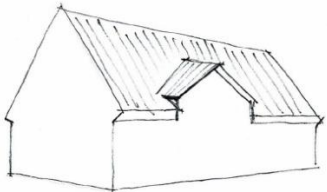
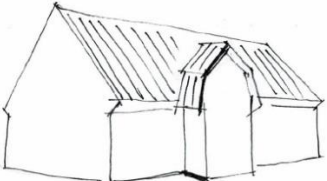
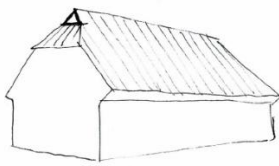
Nav pieļaujama angāru, siltumnīcu un citu sekundāru materiālu būvju veidošana. Siltumnīcas pieļaujamas Saules parka apbūves rajonā, novietojot tās pagalma dziļumā.

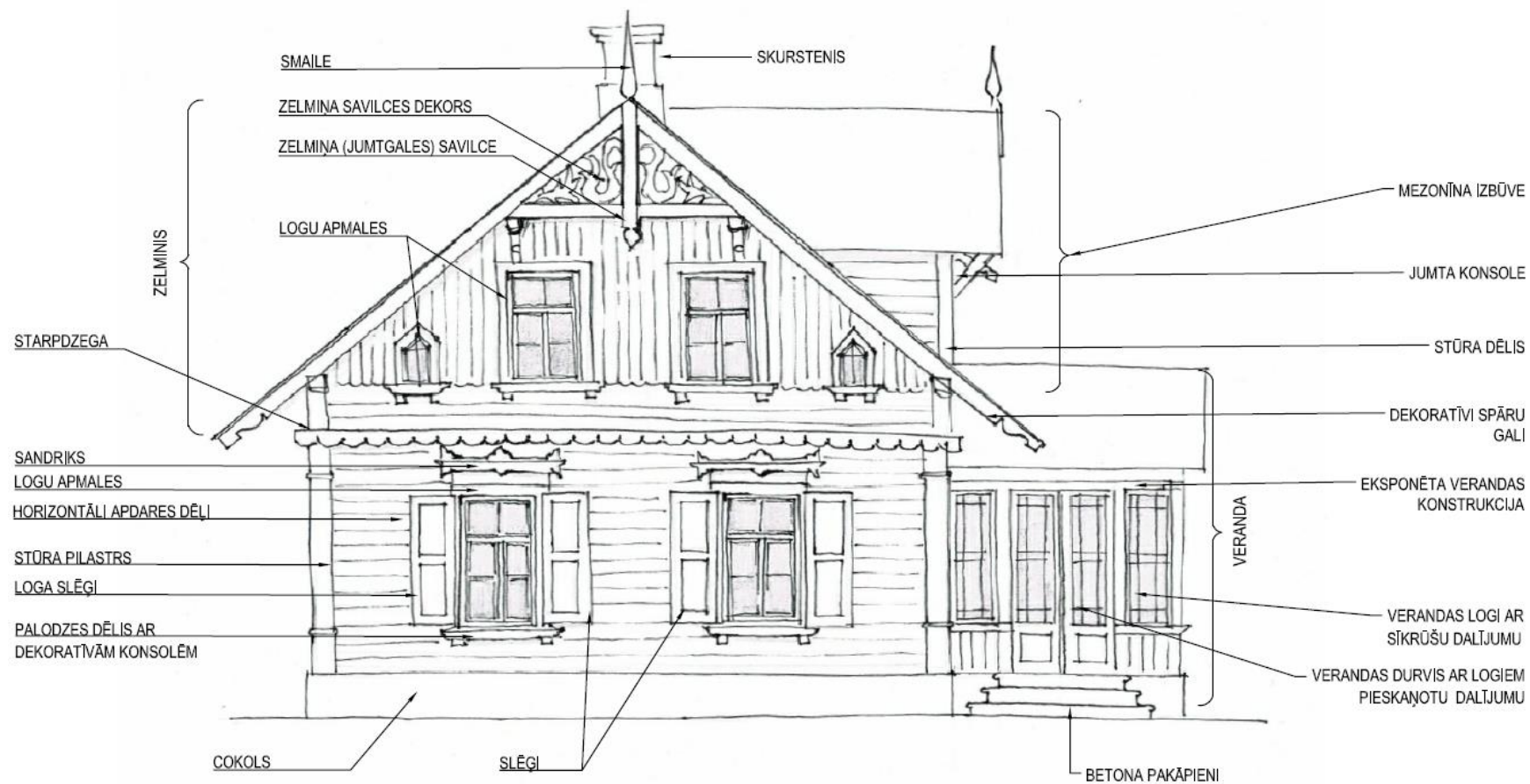
Jaunas saimnieciska rakstura ēkas nav pieļaujams būvēt dzīvojamās ēkas priekšā.

Detalizētus nosacījumus jaunu ēku būvniecībai skatīt IV daļā “Ēku, būvju, to elementu, arhitektūras mazo formu vizuālie izteiksmes līdzekļi” 2. un 3. nodaļās.

4. SIGULDAS IDENTITĀTI VEIDOJOŠĀ TEMATISKĀ PLĀNOJUMA PIELIKUMI

1. PIELIKUMS. ANKETĀ IZMANTOTO ARHITEKTONISKO DETALU NOSAUKUMI

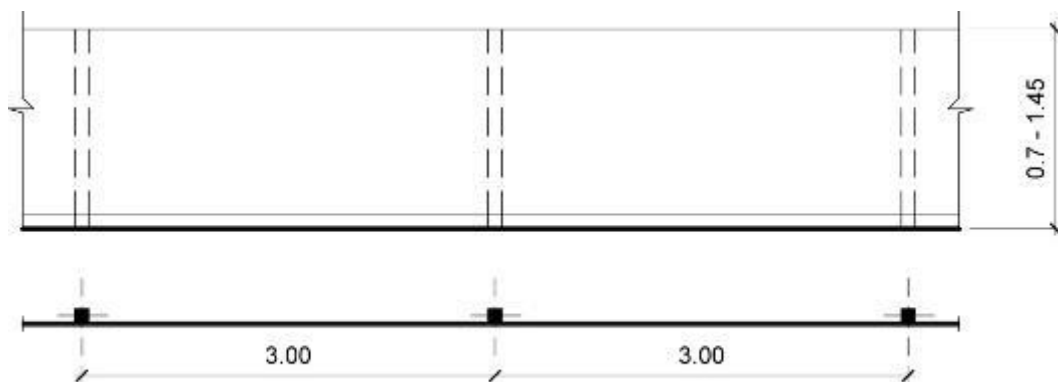
		
DIVSLĪPS JUMTS	DIVSLĪPS JUMTS AR PUSŠĻAUPTIEM GALIEM	ČETRSLĪPS JUMTS
		
MANSARDA TIPĀ JUMTS	MANSARDA TIPĀ JUMTS AR PUSŠĻAUPTIEM GALIEM	MANSARDA TIPĀ AR PILNA AUGSTUMA ZELMINI
		
JUMTA IZBŪVES	JUMTA LOGI	FRONTONS
		
MEZONĪNA IZBŪVE	RIZALĪTS	BRODIŅA TIPĀ JUMTA LOGS

2. PIELIKUMS. ŽOGU PARAUGI

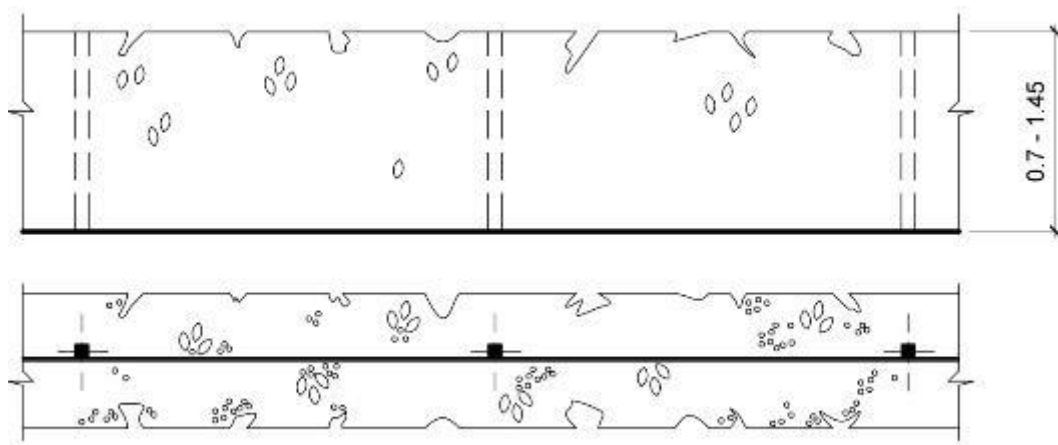
1. Drāšu pinuma žogs:

- Stabi: Atļautie materiāli - betons, metāls. Izmēri 10x10 cm vai 5 cm diametrā.
- Siets: Cinkota vai tumši krāsota metāla siets.
- Atļautais žoga augstums: 0.7-1.45 m.

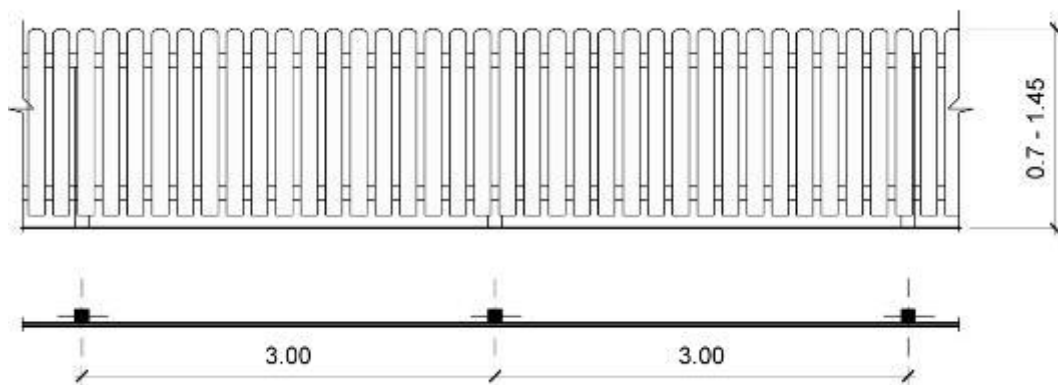
2. Dzīvžogs (var būt kombinēts ar drāšu pinumu):

- Stabi: Atļautie materiāli - betons, metāls. Izmēri 10x10 cm vai 5 cm diametrā.
- Siets: Cinkota vai tumši krāsota metāla siets.
- Atļautais žoga augstums: 0.7-1.45 m.

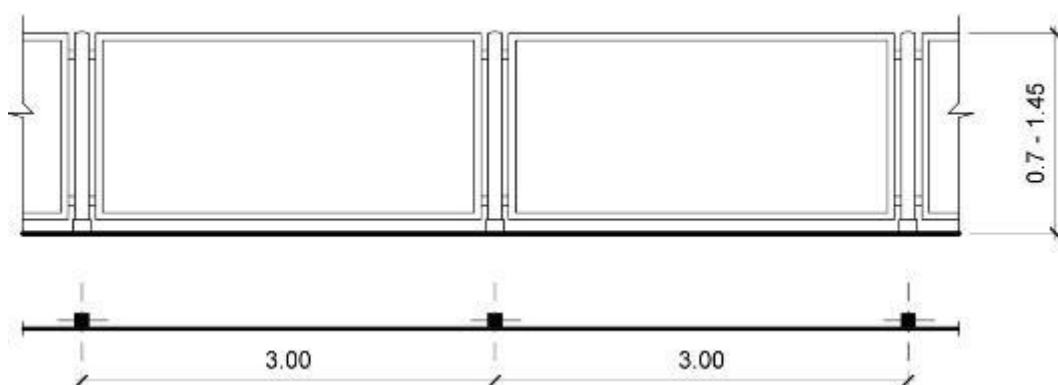
3. Vienlaidu koka žogs:

- Stabi: Atļautie materiāli - betons, metāls. Izmēri 10x10 cm vai 5 cm diametrā.
- Materiāls: Koks.
- Atļautais žoga augstums: 0.7-1.45 m.
- Minimālais caurspīdīgums - 30%

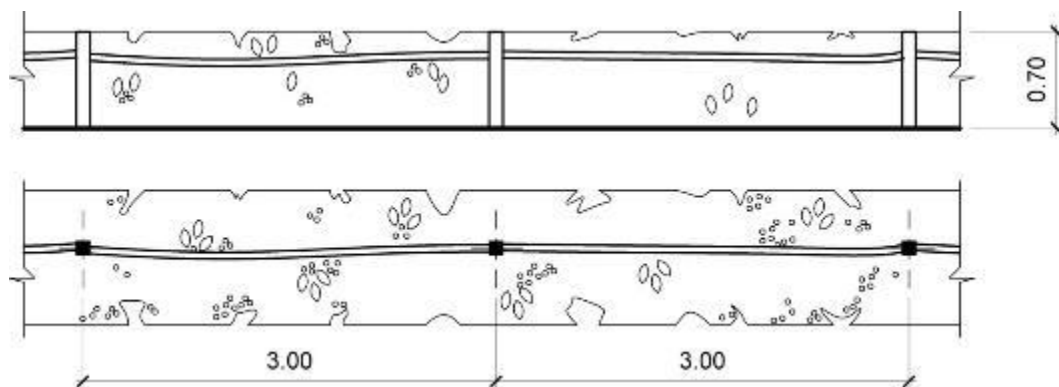
4. Žogs ar lietiem betona stabiem:

- Stabi: Atļautie materiāli - betons. Maksimālie izmēri 15x15 cm.
- Žoga materiāls: koks (minimālais caurspīdīgums - 30%), cinkota vai krāsota metāla siets rāmī, metāla kalumi (kalumu raksts skaņojams būvvaldē).
- Atļautais žoga augstums: 0.7-1.45 m.

4. Koka žogs ar koka kārti (var būt kombinēts ar dzīvžogu):

- Stabi: Atļautie materiāli - koks. Maksimālie izmēri 15x15 cm.
- Žoga materiāls: krāsota vai beicēta koka kārts, maksimālais kārts diametrs - 5 cm.
- Atļautais žoga augstums: 0.7 m.

3. PIELIKUMS. APGAISMOJUMA ĶERMENŪ PARAUĢI

20. gs. pirmās puses tipa ielu laternas paraugs:

- Materiāls laternai: čuguns, krāsots skārds.
- Materiāls laternas spuldzes kupolam: caurspīdīgs stikls.
- Stabu materiāls: čuguns, koks.

